

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

RIGORÓZNÍ PRÁCE

Rozhodčí řízení v ČR s důrazem na problematiku tzv. arbitrážních center

Arbitration procedure in the Czech Republic with an emphasis on the issue
of so-called arbitration centers

Konzultant: JUDr. Petr Smolík, Ph.D.

Zpracovatel: Mgr. Jaroslav Jenerál

únor 2011

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne.....

Podpis

Obsah:

1. Úvod.....	4
2. Historie a vývoj rozhodčího řízení.....	6
3. Základní charakteristika rozhodčího řízení a jeho druhy.....	8
3.1. Pojem rozhodčího řízení	8
3.2. Právní prameny rozhodčího řízení v ČR.....	9
3.3. Právní povaha rozhodčího řízení	10
3.3.1. Teorie smluvní	10
3.3.2. Teorie jurisdikční	10
3.3.3. Teorie smíšená	11
3.3.4. Teorie autonomní	11
3.3.5. Právní povaha rozhodčího řízení ve světle rozhodnutí Ústavního soudu České republiky	11
3.4. Druhy rozhodčího řízení	12
3.4.1. Rozhodčí řízení institucionální	12
3.4.2. Rozhodčí řízení ad hoc	13
4. Výhody a nevýhody rozhodčího řízení oproti soudnímu řešení sporu	15
4.1. Výhody rozhodčího řízení	15
4.2. Nevýhody rozhodčího řízení.....	17
5. Předpoklady rozhodčího řízení	18
5.1. Arbitrabilita.....	18
5.2. Rozhodčí smlouva.....	21
5.2.1. Vymezení rozhodčí smlouvy a její typy	21
5.2.2. Náležitosti rozhodčí smlouvy	23
6. Rozhodci	25
6.1. Požadavky na výkon funkce rozhodce.....	25
6.2. Jmenování rozhodce/ů	25
6.3. Zánik funkce rozhodce.....	26
6.4. Odpovědnost rozhodce	27
7. Zahájení a průběh rozhodčího řízení	30
7.1. Zahájení rozhodčího řízení	30
7.2. Průběh rozhodčího řízení	31
7.2.1. Procesní pravidla rozhodčího řízení	31
8. Rozhodnutí v rozhodčím řízení.....	33
8.1. Usnesení.....	33
8.2. Rozhodčí nález.....	34
8.2.1. Smír a rozhodčí nález	35
8.2.2. Právní moc a vykonatelnost rozhodčího nálezu	36
9. Ingerence obecných soudů v rozhodčím řízení.....	39
9.1. Pomocná funkce obecných soudů.....	39
9.2. Kontrolní funkce obecných soudů	43
9.2.1. Rozhodování o zrušení rozhodčího nálezu (§ 31 a násl. ZRŘ)	43
9.2.2. Přezkum platnosti, existence a rozsahu rozhodčí smlouvy (§ 106 OSŘ)	47
9.2.3. Odložení vykonatelnosti rozhodčího nálezu (§ 32 odst. 2 ZRŘ).....	48
9.2.4. Zastavení výkonu rozhodnutí (§ 35 ZRŘ)	48
10. Uznání a výkon rozhodčích nálezů.....	50

11. Základní vymezení arbitrážních center	52
12. Role arbitrážních center v rozhodčím řízení ad hoc	55
12.1. Vztah mezi arbitrážním centrem a rozhodcem ad hoc.....	55
12.2. Vztah arbitrážního centra ke stranám sporu	56
13. Funkce appointing authority	57
13.1. Skutková a právní podstata věci	58
13.2. Právní závěry Vrchního soudu v Praze.....	58
13.3. Kritický rozbor usnesení Vrchního soudu v Praze	59
13.3.1. Rozpor s dosavadní judikaturou NS	59
13.3.2. Neplatnost rozhodčí smlouvy	66
13.3.4. Obcházení zákona	68
13.3.4. Kritický rozbor dalších částí usnesení Vrchního soudu v Praze.....	71
13.3.5. Soudní praxe po rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp.zn. 12 Cmo 496/2008.....	72
14. Legalita praxe arbitrážních center.....	75
14.1. Situace v České republice s ohledem na slovenskou úpravu arbitráže.....	77
15. Problémy rozhodčího řízení a základní východiska řešení de lege ferenda	83
16. Novelizace zákona o rozhodčím řízení	87
16.1. Poslanecký návrh novelizace ZRŘ	87
16.1.1. První poslanecká iniciativa	87
16.1.2. Současná poslanecká iniciativa.....	89
16.2. Návrhy novelizací ZRŘ Ministerstvem spravedlnosti ČR vztahující se i na úpravu arbitrážních center	91
16.2.1. Původní návrh MSpr. ČR.....	91
16.2.2. Nový návrh novelizace ZRŘ navržený MSpr. ČR	94
16.2.3. Doplnění Novelý de lege ferenda	101
17. ESLP Rozsudek Suda proti ČR	103
18. Závěr	106
Seznam zkratk	108
Použitá literatura	109
Knižní prameny.....	109
Články v odborných periodících.....	110
Elektronické prameny	112
Seznam příloh	114
Příloha č. 1 :.....	114
Resumé.....	115
Abstrakt.....	118
Abstract.....	119

1. Úvod

Svou práci jsem věnoval problematice rozhodčího řízení (pojmy rozhodčí řízení a arbitráž jsou v této práci používány synonymně) v České republice, přičemž jsem se zaměřil především na problematiku tzv. arbitrážních center. Rozhodčí řízení, ač není v Čechách tak často využíváno jako v jiných evropských zemích, přesto zaznamenalo v poslední době obrovský kvantitativní rozvoj. Dalo by se možná i říci, že tento rozvoj prodělává navzdory negativnímu obrazu, který média často většinové populaci předkládají. Je samozřejmě nepopíratelné, že došlo k řadě excesů, především v souvislosti s kauzou tzv. Sandry Svobodové. V těchto případech však byly zcela porušeny základní zásady rozhodčího řízení s naprosto jasným cílem získat pouze svůj osobní prospěch. Toto ovšem pouze dokládá, že jakákoli koncepce je zneužitelná (v těchto případech se tak dělo zcela nezákonně – toto bych rád zdůraznil). K odsouzení institutu rozhodčího řízení jako takového by toto, dle mého názoru, směřovat nemělo. Dalším často negativně skloňovaným aspektem arbitráže je její užití v případech tzv. spotřebitelských sporů, zejména častá je tato praxe u nejrůznějších úvěrových společností (což rozhodně popularitu rozhodčího řízení v očích veřejnosti nezvyšuje). V této souvislosti jsou v současné době vedeny polemiky o samotné legálnosti využití arbitráže v těchto sporech, které vyústily v několik rekodifikačních snah, které si dovoluji podrobněji rozebrat.

Svou práci zahajuji velmi stručným historickým exkurzem do dějin arbitráže, následuje charakteristika základních rysů rozhodčího řízení včetně vymezení právních pramenů arbitráže. Další kapitola je pak věnována komparaci rozhodčího řízení a řízení před obecnými soudy. V této kapitole jsem se snažil vystihnout hlavní důvody, které vedou strany sporu k volbě rozhodčího řízení pro rozhodnutí jejich sporu a co při tomto výběru musí brát v potaz. Poté se již věnuji rozhodčímu řízení jako takovému – nejdříve jeho zákonným předpokladům, bez nichž nemůže proběhnout; požadavkům na rozhodce, včetně problematiky jejich jmenování; průběhu a zakončení rozhodčího řízení. Dalo by se říci, že předcházející kapitoly jsem pojal jako jakýsi odrazový můstek pro kapitoly následující, nejsou tudíž tak podrobné, jak by si mnohé z nich zasluhovaly, ale troufnu si říci, že svou úlohu – poskytnout čtenáři této práce obecný přehled o problematice rozhodčího řízení – splňují.

Poněkud podrobněji se ve své práci věnuji ingerenci obecných soudů do rozhodčího řízení. Letmo se zabývám problematikou uznání a výkonu rozhodčích nálezů, abych se dostal ke stěžejním kapitolám mé práce, šířeji pojednávajícím o problematice tzv. arbitrážních center v České republice, a to od jejich vymezení (jelikož se jedná o objekt českým právem nepresumovaný), přes jejich roli v současné české realitě s důrazem na recentní judikát Vrchního soudu v Praze. Dále se zabývám otázkou legality arbitrážních center, pokračuji rozbohem užití slovenské úpravy arbitráže některými českými subjekty. Poslední kapitoly jsou věnovány recentním problémům arbitráže v České republice a na ně navazujícím snahám o rekonfiguraci ZRŘ, přičemž nastolují i otázky možné rekonfigurace de lege ferenda. Závěrečná kapitola se věnuje nejnovějšímu rozsudku ESLP, a umožňuje tak nahlédnout na problematiku rozhodčího řízení v ČR optikou Evropského soudu pro lidská práva.

2. Historie a vývoj rozhodčího řízení

Zmínky o rozhodčím řízení můžeme nalézt již v nejstarší právní historii. Institut rozhodce, a tím i rozhodčího řízení, je zmiňován již v jednom z nejranějších právních předpisů Římské říše – Zákonu dvanácti desek z poloviny 5 stol. př. n. l.. V Českých zemích je rozhodčí řízení zmiňováno např. ve Statutech knížete Oty z roku 1237, která pojednávají o slubném soudu. S rozvojem státních útvarů zaznamenáváme stále výraznější rozvoj moci soudní – tedy obligatorního podřízení se panovníkovi či jím pověřeným soudcům – na úkor dobrovolného rozhodčího řízení. Jedinou významnější výjimkou byla francouzská revoluce, kdy bylo zavedeno dokonce povinné vyřizování sporů v rozhodčím řízení, což se považovalo za „nejrozumnější prostředek, jak ukončit spory mezi občany“ a mělo vést k „potlačení zlořádů, těžkopádnosti a nákladnosti státní justice“. Zvrat revolučního vývoje tyto snahy potlačil(...).¹

K opětovnému rozvoji rozhodčího řízení došlo za průmyslové revoluce, kdy bylo využíváno především pro vyřizování sporů mezi obchodníky.

Na mezinárodním poli bylo velmi významné uzavírání dvoustranných, ale především mnohostranných úmluv např. Protokolu o doložkách o rozsudím (Ženeva 1923), Úmluvy o vykonatelnosti cizích rozhodčích výroků (Ženeva 1927), Úmluvy o vykonatelnosti cizích rozhodčích nálezů (New York 1958) a Evropské úmluvy o obchodní arbitráži (Ženeva 1961). Díky těmto mezinárodním smlouvám je rozhodčí řízení standardním a především častým prostředkem řešení sporů vznikajících v mezinárodním obchodě.

Většina států, stejně tak Rakousko-Uhersko a později Československo nevyjímaje měla též vnitrostátní úpravu rozhodčího řízení. Na našem území to byl Císařský civilní řád soudní z roku 1895, který platil do účinnosti nového občanského soudního řádu t.j. do 31.12.1950.

Občanský soudní řád z roku 1950 a posléze ještě více občanský soudní řád z roku 1963 omezily možnost užití rozhodčího řízení. Tato možnost byla nejdříve zúžena pouze na československé právnické osoby. Posléze byla zachována již pouze pro spory z mezinárodního obchodního styku a byla samostatně upravena zákonem

¹ Forejt, A.: Řešení sporů v rozhodčím řízení. Praha: Prospektrum Praha, 1995. str. 6

č. 98/1963 Sb., o rozhodčím řízení v mezinárodním obchodním styku a o výkonu rozhodčích nálezů.

Přijetím zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, který nabyl účinnosti dne 1.1.1995, tak bylo téměř po padesáti letech opět široké veřejnosti umožněno využívat rozhodčího řízení.

3. Základní charakteristika rozhodčího řízení a jeho druhy

3.1. Pojem rozhodčího řízení

Rozhodčí řízení (arbitráž) patří mezi tzv. alternativní řešení sporů (též zkráceně ADR). Při této metodě řešení sporu si strany sporu namísto obvyklé soudní ochrany poskytované státem zvolí některý ze státem uznávaných způsobů urovnání sporu. Mezi ADR patří kromě rozhodčího řízení též negociace, mediace, mini-trial, med/arb. Pro všechny tyto způsoby řešení sporu je jejich společným základním znakem jejich dobrovolnost – na stranách sporu není jen to zda a popřípadě jaký způsob urovnání sporu zvolí, ale do značné míry rozhodují i o celkovém průběhu a výsledku takového řešení sporu. Jednotlivé typy ADR se od sebe navzájem odlišují stupněm formálnosti. V případě arbitráže dále zejména faktem, že narozdíl od ostatních ADR je výsledkem arbitráže – rozhodčí nález – konečným a závazným vyřešením daného sporu. Rozhodčí nález je vykonatelný bez ohledu na to, zda se mu strana sporu dobrovolně podřídí či nikoli.

Rozhodčí řízení bývá definováno jako rozhodování sporů soukromými osobami nebo nestátními rozhodčími institucemi, které jsou oprávněny na základě dotčených právních předpisů předložený spor projednat a rozhodnout. Za mezinárodní rozhodčí řízení (mezinárodní obchodní arbitráž) se považuje takové rozhodčí řízení, ve kterém se projednává spor z mezinárodního obchodního styku.² Definujícími prvky rozhodčího řízení jsou: (i) vyloučení soudní pravomoci obecných soudů ve prospěch rozhodců (ii) nezávislost a nestrannost rozhodců, (iii) pravomoc rozhodců vydat konečné rozhodnutí ve věci (rozhodčí nález), které je nadáno vykonatelností.³

² Růžička, K.: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. str. 19

³ Bělohávek, A.: Rozhodčí řízení, ordre public a trestní právo. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. str. 188.

3.2. Právní prameny rozhodčího řízení v ČR

Základním pramenem upravujícím rozhodčí řízení v České republice je zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů. Předmět jeho úpravy je dle § 1 následující: Tento zákon upravuje rozhodování majetkových sporů nezávislymi a nestrannými rozhodci a výkon rozhodčích nálezů. Tento zákon byl novelizován pouze třikrát, a to zákony č. 245/2006 Sb., č. 296/2007 Sb. a zákonem č. 7/2009 Sb.. Jedná se tudíž na české poměry o normu s neobvykle stálou zákonnou úpravou, což se dozajista pozitivně odráží v právní jistotě.

Dalšími normami upravujícími rozhodčí řízení jsou:

- především zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, který je dle § 30 ZRŘ přiměřeně použitelný na řízení před rozhodci, k přiměřenému užití občanského soudního řádu se vyjádřil ve svém rozhodnutí sp. zn. 23 Cdo 3749/2008 ze dne 26.5.2010 Nejvyšší soud ČR⁴;
- zákon č. 301/1992 Sb., o Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky a
- zákon č. 223/1994 Sb., o sloučení Československé obchodní a průmyslové komory s Hospodářskou komorou České republiky, ve znění pozdějších předpisů – které se oba věnují úpravě Rozhodčího soudu při HK ČR A AK ČR
- zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů – upravující burzovní rozhodčí soud;
- zákon č. 229/1992 Sb., o komoditních burzách, ve znění pozdějších předpisů – věnující se burzovním rozhodcům;

Mezinárodními smlouvami upravujícími arbitráž jsou především:

⁴ „Vztah obou právních norem je upraven ustanovením § 30 zákona o rozhodčím řízení, podle kterého nestanoví-li zákon jinak, užijí se na řízení před rozhodci přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu. Z použití termínu „přiměřeně“ vyplývá, že rozhodčí řízení nepodléhá občanskému soudnímu řádu přímo a jeho jednotlivá ustanovení nelze použít v rozhodčím řízení mechanicky. Výraz „přiměřeně“ vyžaduje především zohlednění obecných zásad, na nichž stojí české rozhodčí řízení, to znamená použití norem občanského soudního řádu pod obecným rámcem zásad českého rozhodčího řízení. Zásadu rovnosti stran zákon o rozhodčím řízení nikterak nerozvádí stanovením konkrétních práv a povinností účastníků rozhodčího řízení a k jejímu naplnění je nutno podle § 30 zákona o rozhodčím řízení použít přiměřeně příslušná ustanovení občanského soudního řádu.“

- Úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů (Newyorská úmluva) - publikována vyhláškou ministra zahraničních věcí č. 74/1959 Sb.;
- Evropská úmluva o obchodní arbitráži - publikována vyhláškou ministra zahraničních věcí č. 176/1964 Sb.;
- Úmluva o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států (Washingtonská úmluva) - publikovaná ve sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 420/1992 Sb..

3.3. Právní povaha rozhodčího řízení

Náhled na problematiku právní povahy rozhodčího řízení není jednotný, ovšem můžeme definovat čtyři hlavní teorie:

3.3.1. Teorie smluvní

Dle smluvní teorie je pravomoc rozhodců projednávat a rozhodovat spor dána výlučně smlouvou.

Klasické pojetí této teorie považuje rozhodce za zástupce stran, který pouze ozřejmuje a specifikuje ujednání stran, která pak vtěluje do rozhodčího nálezu. Rozhodčí nález je potom de facto novou smlouvou mezi stranami.

Moderní pojetí již nevidí rozhodce jako zástupce stran a ani rozhodčí nález jako smlouvu.

K smluvní teorii se ve svém usnesení sp. zn. IV. ÚS 174/2002 přiklonil i Ústavní soud České republiky, viz. níže.

3.3.2. Teorie jurisdikční

Teorie jurisdikční vychází z předpokladu, že rozhodčí řízení je řízením sporným a rozhodci vykonávají rozhodovací pravomoc s tím, že řeší spor cestou nalézání práva na základě pravomoci delegované státem a nikoli dohodou stran.⁵ Rozhodčí nález je pak chápán jako jurisdikční rozhodnutí.

⁵ Bělohlávek, A.: Rozhodčí řízení, ordre public a trestní právo. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. str. 189

3.3.3. Teorie smíšená

Jak již název napovídá, teorie smíšená v sobě kombinuje prvky obou předchozích teorií – tedy strany smluvně stanovují pravomoc rozhodce, který však po svém jmenování vystupuje v roli soudce, který vydává závazné a vykonatelné rozhodnutí.

Spolu s Prof. N. Rozehnalovou se kloním k teorii smíšené neboť akcentuje oba pilíře rozhodčího řízení: zákon, který vůbec dává rozhodčímu řízení účinky jiné, než jen pouhému soukromoprávnímu narovnání, a smlouvu, která zakládá pravomoc soukromých osob pro konkrétní případ rozhodnout spor.⁶

3.3.4. Teorie autonomní

Teorie autonomní pak odmítá teorie předchozí a snaží se pochopit rozhodčí řízení jako celek, a to jako řízení *sui generis*.⁷

3.3.5. Právní povaha rozhodčího řízení ve světle rozhodnutí Ústavního soudu České republiky

Jak již bylo zmíněno výše, Ústavní soud ČR se svým usnesení sp. zn. IV. ÚS 174/02 ze dne 15. 7. 2002 přiklonil ke smluvní teorii: „*Rozhodce nenalézá právo, ale tvoří (eventuálně napevno staví, vyjasňuje, tedy narovnává) závazkový vztah v zastoupení stran. Jeho moc tedy není delegovaná svrchovanou mocí státu, ale pochází od soukromé vlastní moci stran určovat si svůj osud.*“

Tomuto názoru si dovoluji spolu s velkou částí českých teoretiků oponovat a uvedu zde pouze malou část sporných bodů. Samotná zákonná úprava rozhodčího řízení nedává rozhodnutí Ústavního soudu ČR za pravdu. Jak jsem již dříve uvedl dle § 1 ZRŘ: Tento zákon upravuje rozhodování majetkových sporů nezávislými a nestrannými rozhodci(...). Přičemž zásadní rozpor můžeme spatřovat v nestrannosti rozhodců stanovené zákonem a stavem, který presumuje Ústavní soud ČR, tedy, že

⁶ Rozehnalová, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: ASPI, 2008. str. 58

⁷ Bělohávek, A.: Rozhodčí řízení, ordre public a trestní právo. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. str. 193

též v Bělohávek, A., Pezl, T.: Postavení rozhodčího řízení v systému ochrany práv a ústavního pořádku České republiky a dalších zemí. Právní rozhledy, 7/2004. str. 259

rozhodci jsou zástupci stran, kteří tvoří závazkový vztah, což je stav naprosto opačný nezávislosti. Dalším podstatným rozporem je fakt, že rozhodčí nález má charakter vykonatelného titulu a může být v případě nesplnění exekučním titulem. Toto je typické pro nalézání a nikoli tvoření práva (snad jen pouze s výjimkou přímo vykonatelných smluv formou notářského zápisu). Vše výše zmíněné spolu s dalšími ustanoveními ZRŘ hovoří proto, že rozhodci v průběhu své činnosti skutečně právo nalézají, nikoli tvoří.

Na závěr této podkapitoly bych si dovilil ocitovat názor Prof. K. Růžičky, který dle mého názoru vystihuje současné české realie: Česká právní úprava se blíží jurisdikční teorii(...) Rozhodci, přestože vystupují v rozhodčím řízení jako soukromé osoby, tak při výkonu své funkce aplikují právo, nalézají právo a rozhodují o uplatněných nárocích. Řádně doručené rozhodčí nálezy proto mají stejné právní účinky jako pravomocná soudní rozhodnutí.⁸

3.4. Druhy rozhodčího řízení

Rozhodčí řízení můžeme rozlišovat z několika hledisek. Nejpoužívanějším je dělení na rozhodčí řízení institucionální a rozhodčí řízení ad hoc (některými teoretiky nazýváno též obecným rozhodčím řízením⁹). Tomuto dělení se budu věnovat v dalším popisu. Dalším dělením je rozdělení na řízení fakultativní (též dobrovolné) a obligatorní (k tomuto řízení není zapotřebí uzavření rozhodčí smlouvy). Jelikož české právní předpisy neznají žádný případ obligatorního řízení, nebudu se tomuto dělení dále věnovat.

3.4.1. Rozhodčí řízení institucionální

Rozhodčí řízení institucionální či rozhodčí řízení před stálými rozhodčími soudy je upraveno zvláštními ustanoveními o stálých rozhodčích soudech obsažených v ZRŘ. Základním je § 13 ZRŘ, který stanovuje, že stálý rozhodčí soud může být zřízen pouze na základě zákona. Stálé rozhodčí soudy mohou vydávat své statuty a řády, v nichž podrobněji určí jmenování rozhodců, způsob řízení, popř. i další procesní otázky včetně

⁸ Růžička, K.: K otázce povahy rozhodčího řízení. Bulletin advokacie, 5/2003. str. 40

⁹ např. v Zoulík, F.: Některé problémy rozhodčího řízení, Bulletin advokacie, 1/2007. str. 13

pravidel o nákladech řízení. Řády a statuty stálých rozhodčích soudů musí být publikovány v Obchodním věstníku.

Institucionální rozhodčí řízení má oproti řízení ad hoc řadu výhod. První z nich je stálý administrativní aparát, jímž jsou rozhodčí soudy vybaveny, a který značnou měrou zajišťuje organizační stránku rozhodčího řízení. Jmenování rozhodce předsedou rozhodčího soudu ze seznamu rozhodců vedeného stálým rozhodčím soudem je též velkou výhodou, která vylučuje situaci, kdy rozhodce jmenovaný ad hoc např. zemře či se stane právně nezpůsobilým. Tato situace by vedla k nutnosti uzavřít novou rozhodčí smlouvu či vést řízení před obecnými soudy. Tyto vlastnosti má i odkaz rozhodčí smlouvy na tzv. arbitrážní centra – této problematice se blíže věnuji v kapitole 11.

Stálé rozhodčí soudy můžeme rozlišovat na soudy s obecnou působností (oprávněné rozhodovat veškeré spory) a na rozhodčí soudy se zvláštní působností, které jsou oprávněné rozhodovat pouze spory z určitého okruhu právních vztahů.¹⁰

V České republice působí v současné době tyto stálé rozhodčí soudy:

- Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky – jedná se o jediný český rozhodčí soud s obecnou působností. RS HK – je velmi renomovanou a uznávanou institucí i v zahraničí. Jeho tradice sahá až do roku 1949. Na jeho řády bývá často odkazováno i v případě arbitráží ad hoc;
- Burzovní rozhodčí soud při Burze cenných papírů Praha, a.s. - tento soud rozhoduje jen spory z obchodů s investičními instrumenty;
- Rozhodčí soud při Českomoravské komoditní burze Kladno - rozhoduje spory z obchodů, uzavřených na Českomoravské komoditní burze Kladno a na Obchodní burze Hradec Králové, a též spory z mimoburzovních obchodů, jejichž předmětem jsou komodity, jimiž se na těchto burzách obchoduje.

Obecně lze říci, že institucionální rozhodčí řízení poskytuje větší míru bezpečí a je považováno za více seriózní.

3.4.2. Rozhodčí řízení ad hoc

Ve zkratce můžeme říci, že rozhodčím řízením ad hoc je takové řízení, které není řízením institucionálním. V zásadě se jedná o případy, kdy se strany dohodnou, že

¹⁰ Růžička, K.: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. str. 29

jejich spor bude projednáván jedním nebo několika rozhodci (ZRŘ stanovuje nutnost zachování lichého počtu rozhodců). Strany jsou tak vázány pouze zákonnými požadavky na rozhodčí řízení, vše ostatní je na jejich vzájemné dohodě. Ať už se jedná o jmenovité určení rozhodce/ů či způsobu jejich určení nebo stanovení procesních pravidel, kterými se bude rozhodčí řízení řídit. O problematice arbitrážních center, které poskytují rozhodcům ad hoc organizační zázemí blíže pojednávám v kapitole 11.

Obecnou výhodou řízení ad hoc oproti řízení institucionálnímu je možnost stran zvolit si za rozhodce osobu vysoce erudovanou či uznávanou v daném oboru.

4. Výhody a nevýhody rozhodčího řízení oproti soudnímu řešení sporu

V této kapitole se pokusím objektivně zhodnotit výhody a nevýhody rozhodčího řízení (jak institucionálního, tak řízení ad hoc) oproti řízení soudnímu.

4.1. Výhody rozhodčího řízení

Nefornálnost rozhodčího řízení se projevuje tím, že si strany samy určují pravidla, kterými se řízení řídí. V případě, že tak neučiní stanoví tato pravidla sami rozhodci. Zpravidla je tak dána daleko větší jednoduchost a nefornálnost procesních pravidel řízení, než je tomu v případě řízení soudního. Zároveň můžeme říci, že rozhodčí řízení je dnes značně unifikované (úprava je velmi podobná jak napříč řády jednotlivých rozhodčích soudů, arbitrážních center, tak pravidly užívanými jednotlivými rozhodci ad hoc jak v České republice, tak i v zahraničí) a zároveň značně adaptabilní – tj. strany si mohou arbitráž značně přizpůsobit svým individuálním potřebám. Tímto odpadá stranám nutnost nechat se zastupovat místním právním zástupcem (jelikož procesní normy každého státu jsou dosti odlišné a komplikované). Další výraznou výhodou je nefornálnost komunikace rozhodců se stranami sporu, což se projevuje především v mezinárodních sporech, kdy je doručování soudů mimo tuzemsko na základě právní pomoci značně zdlouhavé.

Rozhodčí řízení je v drtivé většině případů **jednoinstanční**. Případný přezkum rozhodčího nálezu – který je jinak konečným řešením sporu a v případě dobrovolného nesplnění též exekučním titulem – musí být stranami stanoven v rozhodčí smlouvě.

Díky dvěma předcházejícím vlastnostem je rozhodčí řízení z principu daleko **rychlejší**, než řízení soudní, které je svázáno mnoha formálními postupy a lhůtami. V současné české realitě kdy, jsou soudy značně přetíženy, je tato vlastnost arbitráže ještě výraznější.

Níže náklady bývají často zmiňovanou výhodou rozhodčího řízení, nutno ovšem upozornit, že ne vždy je tomu tak. Každý stálý soud tuto problematiku upravuje samostatně (např. RS HK stanoví poplatek za rozhodčí řízení při vnitrostátním sporu

3% z hodnoty předmětu sporu nejméně 7.000,- Kč a nejvýše 1.000.000,- Kč)¹¹, přičemž soudní poplatek činí 4%. V některých případech zejména renomovaných zahraničních rozhodčích soudů mohou být náklady naopak vyšší. Je proto nutno vždy věnovat pozornost ustanovením jednotlivých řádů o poplatcích či tyto poplatky dostatečně v rozhodčí smlouvě specifikovat.

Neveřejnost může být pro některé subjekty rozhodujícím důvodem pro zvolit k rozhodování svých sporů právě rozhodčí řízení. Ať již z důvodu ochrany obchodního či jiného tajemství či ochrany dobrého jména, které by jinak mohlo být vláčeno ve sdělovacích prostředcích. S tím souvisí i povinnost mlčenlivosti rozhodců o skutečnostech, které se dozvěděli v souvislosti s výkonem funkce rozhodce, jak je stanovena v § 6 ZRŘ.

Výběrem rozhodců je stranám dána možnost zvolit si odborníky kvalifikované v dané problematice. Popř. rozhodce s dostatečnými jazykovými schopnostmi – např. aby se řízení mohlo vést v cizím jazyce či více jazycích – čímž dojde k značné časové i finanční úspoře za případné překladatele.

Kontinuita rozhodování souvisí s předcházející výhodou. Strany se mohou dohodnout, že veškeré jejich spory budou rozhodovat ti stejní rozhodci/e, díky čemuž v případě souvisejících sporů odpadne nutnost stále nového studování všech aspektů případu. Toto může výrazně přispět k rychlosti vydání rozhodnutí v dané věci.

Snadnou vymahatelnost můžeme jako výhodu chápat zejména v případě vymáhání v zahraničí. Ta je v současné době zajištěna především Newyorskou úmluvou, jejímiž signatáři je více než 135 států. Co se tuzemské vymahatelnosti týče, je v zásadě stejná jako u soudních rozhodnutí.

Přístup rozhodců, zaměstnanců stálých rozhodčích soudů či arbitrážních center bude ze samé podstaty rozhodčího řízení (dobrovolnost) vstřícnější než u klasických soudů. Je tomu tak především z důvodu konkurence rozhodčího řízení s řízením před obecnými soudy a jednak konkurence mezi rozhodci, stálými rozhodčími soudy či arbitrážními centry jako takovými, kdy tito se musí snažit poskytovat co nejkvalitnější a celkově vstřícné služby jinak by si je strany sporu již příště ne zvolily.

¹¹ Sazebník nákladů rozhodčího řízení - vnitrostátní spory Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, ve znění ke dni 1.2.2007

4.2. Nevýhody rozhodčího řízení

Absence donucovací pravomoci rozhodců může být chápána jako jedna z největších nevýhod. To se projevuje především ve skutečnostech, že svědky lze vyslýchat jen tehdy, jestliže se tito k jednání dobrovolně dostaví a poskytnou výpověď. Toto se týká i provádění jiných důkazů, což může vést ke značnému časovému prodlužování arbitráže. V případě odmítnutí spolupráce může rozhodce požádat obecný soud o provedení těchto úkonů, přičemž soud je povinen tomuto dožádání vyhovět.

Nemožnost vydání předběžného opatření je jistě jednou ze slabin arbitráže. V případě nutnosti jeho vydání mají strany možnost obrátit se na obecný soud s návrhem na vydání předběžného opatření.

Nedostatečné určení pravidel arbitráže v rozhodčí smlouvě (u arbitráží ad hoc) můžeme obecně označit za největší zdroj komplikací, průtahů a nejasností v rozhodčím řízení.

Další nevýhodu můžeme spatřovat v tom, že strany v tomto řízení nemají žádný právní nástroj, kterým by rozhodce přinutily (po zaplacení jejich odměn po zahájení rozhodčího řízení) k vydání rozhodčího nálezu.¹²

¹² Růžička, K...: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. str. 28

5. Předpoklady rozhodčího řízení

5.1. Arbitrabilita

Arbitrabilita, tedy přípustnost sporu k řešení v rozhodčím řízení, je základní podmínkou pro konání rozhodčího řízení. Není-li dána, jedná se o nezhojitelnou vadu řízení. Otázku arbitrability zkoumají i sami rozhodci, kteří dle § 15 ZRŘ jsou oprávněni zkoumat svou pravomoc. V případě, že jejich pravomoc není dána, rozhodují o tom usnesením. Vydání rozhodčího nálezu ve věci, která není arbitrabilní, by bylo důvodem pro zrušení rozhodčího nálezu dle § 31 písm. a) ZRŘ.

V literatuře se zpravidla rozlišuje mezi arbitrabilitou objektivní (danou právním řádem) a subjektivní (tedy možností stran zúžit dále předmět věci rozhodované v rozhodčím řízení). Následující podkapitola věnuje problematice arbitrability objektivní.

Arbitrabilita sporu je v českém právním řádu upravena hned v úvodních ustanoveních ZRŘ kombinací několika podmínek, kdy § 2 odst. 1 a 2 stanoví, že: „Strany se mohou dohodnout, že o majetkových sporech mezi nimi, s výjimkou sporů vzniklých v souvislosti s výkonem rozhodnutí a incidenčních sporů, k jejichž projednání a rozhodnutí by jinak byla dána pravomoc soudu, má rozhodovat jeden nebo více rozhodců a nebo stálý rozhodčí soud (rozhodčí smlouva). Rozhodčí smlouvu lze platně uzavřít, jestliže strany by mohly o předmětu sporu uzavřít smír.“ a § 1 odst. 2 arbitrabilitu sporů dále omezuje: „Tohoto zákona nelze užit k řešení sporů veřejných neziskových ústavních zdravotnických zařízení zřízených podle zvláštního právního předpisu“. Nyní o jednotlivých podmínkách podrobněji:

Základním předpokladem arbitrability je skutečnost, že se jedná o spor majetkový. Pojem majetkový spor český právní řád nikde přímo neupravuje, ovšem mezi teoretiky i judikaturou soudů panuje shoda, že za majetkové spory jsou obecně chápány nejen spory, jejichž předmětem je finanční částka, ale i spory o nárocích, které jsou penězi ocenitelné.¹³ Může se tedy jednat i o spory o splnění smluvní povinnosti a v určitých případech (dopadu na majetek) i o spory určovací.

¹³ Klein, B., Doleček, M.: Rozhodčí řízení. Praha: ASPI, 2007. str. 8

Dále se musí jednat o spor, k jehož projednání je jinak dána pravomoc soudu, tedy případy uvedené v § 2 a § 7 odst. 1 OSŘ. Obecně lze tedy říci, že nearbitrovatelné jsou spory, které jsou příslušné k projednání před správními orgány. Otázkou zatím judikaturou českých soudů nevyřešenou je možnost konání arbitráže po vydání rozhodnutí správního orgánu v případě, že strany mají možnost předložit spor soudu dle hlavy V. OSŘ. V české teorii najdeme zastánce názoru, že takový spor je arbitrovatelný¹⁴, ale zároveň i názory opačné.¹⁵

Možnost uzavřít smír je upravena v § 99 OSŘ s tím, že je možné uzavřít smír, připouští-li to povaha věci¹⁶. Soudní smír nelze uzavřít v těchto případech:

- ve věcech osobního stavu dle § 80 písm. a) OSŘ, kam spadají např. řízení o rozvodu, o neplatnosti manželství, o určení otcovství, o prohlášení za mrtvého;
- řízení, která lze zahájit i bez návrhu dle § 81 odst. 1 OSŘ – sem patří především řízení ve věcech péče o nezletilé, o vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče, řízení o způsobilosti k právním úkonům, řízení opatrovnické;
- věci, jejichž povaha vůbec uzavření smíru nepřipouští, tj. věci kde vyřízení věci dohodou neumožňují přímo předpisy hmotného práva – např. zrušení podílového spoluvlastnictví, dohody o vypořádání dědictví.

Sporná se jeví možnost vypořádání společného jmění manželů, kdy část teoretiků toto připouští¹⁷ a část s tímto nesouhlasí.¹⁸

Co se negativního vymezení arbitrability týče, § 2 odst. 1 ZRŘ vylučuje přípustnost rozhodčího řízení pro spory vzniklé v souvislosti s výkonem rozhodnutí.

¹⁴ např. Klein, B., Doleček, M.: Rozhodčí řízení. Praha: ASPI, 2007. str. 9

¹⁵ např. Bělohávek, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004. str. 28

či Rozehnalová, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: ASPI, 2008. str. 126

¹⁶ K posuzování arbitrability sporů v těchto případech se vyjádřil i Nejvyšší soud ČR ve svém judikátu sp. zn. 29 Odo 1222/2005: „V poměrech § 2 odst. 2 zákona č. 216/1994 Sb. jde o nedostatek arbitrability jen u těch sporů, u nichž povaha věci nepřipouští uzavřít smír; to, zda by (konkrétní) smír účastníků mohl být soudem schválen, pak nemá na platnost rozhodčí smlouvy vliv“.

¹⁷ např. Růžička, K.: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. str. 33

spolu s Dvořák, J.: Majetkové společenství manželů. Praha: ASPI, 2004. str. 250

¹⁸ např. Bělohávek, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004. str. 29

Dále zákonem č. 245/2006 Sb. byla vyloučena arbitrabilita sporů veřejných neziskových ústavních zdravotnických zařízení zřízených podle zákona č. 245/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

V minulosti se objevily názory, že do okruhu arbitrability nespádají spory ohledně nemovitostí.¹⁹ Tyto názory se opíraly především o přesvědčení, že rozhodčí nález nemůže být podkladem pro zápis do katastru nemovitostí, což bylo podepřeno prvorepublikovou judikaturou. V současné době by tomuto názoru mohla nahrávat i zahraniční právní úprava např. slovenská, kdy § 1 odst. 3 písm. a) ZRK vylučuje nemovitosti z okruhu arbitrability rozhodčího řízení. V tomto případě souhlasím s názorem významné části českých autorů, že spory týkající se nemovitostí arbitrabilní jsou.²⁰ Usuzuji tak z aplikace ustanovení § 28 odst. 2 ZRŘ – „Rozhodčí nález (...) nabývá účinku pravomocného soudního rozhodnutí.“ – na ustanovení § 7 odst. 1 zákona č. 265/1992 Sb. ve znění pozdějších předpisů – „Práva uvedená v § 1 odst. 1, která vznikla, změnila se nebo zanikla ze zákona, rozhodnutím státního orgánu, (...) se zapisují záznamem údajů na základě listin vyhotovených státními orgány a jiných listin, které podle zvláštních předpisů potvrzují nebo osvědčují právní vztahy, do katastru.“ K tomu, že spory ohledně nemovitostí spadají do arbitrovatelných sporů se vyjádřil v nedávné době i Nejvyšší soud ČR, když rozhodl ve svém usnesení sp. zn. 20 Cdo 476/2009 ze dne 23.9.2010 takto: *„Meze možnosti platně uzavřít rozhodčí doložku jsou zákonem dány týmiž okolnostmi, jimiž je omezena možnost uzavřít a schválit soudní smír. To znamená, že rozhodčí smlouvu nelze platně uzavřít ve věcech, u nichž jejich povaha nepřipouští uzavření smíru. Spor o vyklizení nemovitostí, je sporem vyplývajícím z občanskoprávních vztahů účastníků, který obecně - v intencích § 7 odst. 1 o. s. ř. - podléhá soudní pravomoci a lze jej projednat v řízení před rozhodci. Není pochyb, že v řízení o vyklizení bytu soudní smír uzavřít lze. V řízení o vyklizení bytu jde o ochranu vlastnického práva, do něhož bylo neoprávněně zasaženo, a kterého se nelze domáhat vydáním věci, ale vyklizením bytu. Neoprávněný zásah do vlastnického práva se obecně vzato promítá i do majetkové sféry dotčeného subjektu. Jedná se tedy o*

¹⁹ např. Mothejzlková, J.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s přílohami. Komentář. Praha: C. H. Beck, 1996. str. 23

²⁰ např. Klein, B., Doleček, M.: Rozhodčí řízení. Praha: ASPI, 2007. str. 10

či Rozehnalová, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: ASPI, 2008. str. 121

dále Bělohávek, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004. str. 32

subjektivní majetkové právo vlastníka (popř. jeho oprávněného držitele či detentora), s nímž může jeho nositel nakládat a o kterém se rozhoduje ve sporném řízení, v němž účastníci mohou uzavřít smír.“ Tedy žaloby o vyklizení bytu mohou být rozhodovány v rozhodčím řízení. V odůvodnění výše zmíněného usnesení odkázal Nejvyšší soud ČR i na svou dřívější judikaturu zejména na své usnesení ze dne 25. října 2000, sp. zn. 20 Cdo 2312/2000. V tomto svém předchozím rozhodnutí došel Nejvyšší soud k závěru, že spor o vyklizení nemovitosti lze projednat v řízení před rozhodci.

Otázka arbitrability je natolik význačnou, že český zákonodárce i v případech mezinárodní arbitráže stanovuje v § 36 ZRŘ: „Přípustnost rozhodčí smlouvy se posuzuje podle tohoto zákona.(...)“ Tedy i v případě, že se arbitráž řídí právem jiného státu, její arbitrabilita se řídí dle práva českého. Toto může být velmi významné, neboť úprava arbitrability se napříč státy různí.

5.2. Rozhodčí smlouva

Vedle požadavku arbitrability je existence rozhodčí smlouvy druhou neopominutelnou podmínkou pro možnost konání rozhodčího řízení.

5.2.1. Vymezení rozhodčí smlouvy a její typy

Rozhodčí smlouva je vyjádřením vůle stran rozhodnout jejich spor (stávající či v budoucnu vyvstalý) před rozhodcem/i či stálým rozhodčím soudem namísto před soudem obecným.

Rozhodčí smlouva může mít dle § 2 odst. 3 ZRŘ podobu smlouvy o rozhodci nebo rozhodčí doložky. V rámci rozhodčí doložky teorie vymezuje ještě tzv. neomezený kompromis, alternativní rozhodčí doložku a část teoretiků přidává ještě tzv. asymetrickou rozhodčí doložku.

Smlouva o rozhodci se týká již vzniklého sporu, který se strany rozhodnou vyřešit formou arbitráže. Můžeme ovšem konstatovat, že k tomuto dochází poměrně dosti zřídka, především z důvodu rozhádanosti stran a jejich rozdílných zájmů (na rychlosti vyřízení celé věci apod.). Jak již název napovídá, bývá součástí smlouvy o rozhodci jeho přesné určení, není to ovšem nezbytnou podmínkou. V případě stálých

rozhodčích soudů postačí odkaz na jejich řád, který obsahuje způsob ustanovení rozhodce.

Rozhodčí doložka je nejčastějším typem rozhodčí smlouvy, přičemž se vztahuje na všechny spory, které mohou v budoucnu vzniknout z určitého právního vztahu. To samozřejmě nevylučuje možnost stran, aby ji sjednaly úžeji. Jak již samotný název napovídá, rozhodčí doložka bývá zpravidla součástí jiné smlouvy, přičemž není výjimečná (spíše naopak) praxe odkazu na obchodní podmínky, což je jeden ze zákonem presumovaných způsobů viz. § 3 odst. 2 ZRR.

Neomezený kompromis, ač v ZRR spadá tato kategorie pod definici rozhodčí doložky, je všeobecně považován za samostatný typ. Tento typ rozhodčí smlouvy uzavírají mezi sebou strany na všechny svoje vzájemné i v budoucnu vzniklé spory zpravidla na určité časové období. Toto je typické zejména u dlouhodobě spolupracujících obchodních společností.

Alternativní rozhodčí doložka dává žalující straně na výběr, zda spor předloží rozhodčímu soudu či soudu obecnému. K možnosti uzavřít alternativní rozhodčí doložku se vyjádřil i Nejvyšší soud ČR.²¹

Asymetrická rozhodčí doložka je zvláštním případem rozhodčí doložky, kdy strany sice vyjádří svou vůli řešit svůj spor arbitráží, ovšem jak již název napovídá, jedna ze stran má právo podat dle svého uvážení žalobu k obecnému soudu. Tento typ rozhodčích doložek je v současné době předmětem debat de lege ferenda – především co se týká jeho oprávněnosti v případech spotřebitelských smluv.

Zaznívají i názory, že již současná právní úprava užití rozhodčích doložek ve spotřebitelských smlouvách neumožňuje.²² Judikatura Nejvyššího soudu ČR ovšem tomuto názoru nedává za pravdu.²³

²¹Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 32 Cdo 2697/2007 ze dne 21. února 2008: „Předmětem rozhodování NS byla platnost a závaznost rozhodčí doložky ve znění: „smluvní strany berou na vědomí, že případné spory, které by mohly vzniknout z této smlouvy a v souvislosti s ní mohou být mimo jiné řešeny i v řízení u RS HK. podle jeho řádu“. Tuto rozhodčí doložku posoudil NS jako platně sjednanou „alternativní“ rozhodčí doložku, jež dává straně zahajující řízení možnost rozhodnout, zda bude řízení zahájeno u rozhodčího soudu nebo u obecného soudu. NS dále odmítl názor, že z ustanovení § 2 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení vyplývá povinnost jednoznačného stanovení pravomoci rozhodčího soudu.“

²²např. Slováček, D.: Ochrana spotřebitele a rozhodčí doložky, Bulletin advokacie, 7/2009, str. 46

²³Nejvyšší soud ČR se ve svém judikátu sp. zn.: 32 Cdo 1590/2008 ze dne 30. 3. 2009, vyjádřil, že: „V případě spotřebitelské smlouvy není sjednání rozhodčí doložky vyloučeno.,,

5.2.2. Náležitosti rozhodčí smlouvy

Krom obecných požadavků kladených na právní úkony patří mezi náležitosti rozhodčí smlouvy dle § 3 odst. 1 ZRŘ především požadavek na písemnou formu rozhodčí smlouvy pod sankcí neplatnosti. Písemná forma je zachována i tehdy, je-li rozhodčí smlouva sjednána telegraficky, dálnopisem nebo elektronickými prostředky, jež umožňují zachycení jejich obsahu a určení osob, které rozhodčí smlouvu sjednaly, tedy v dnešní době typicky e-mailu. Zde bych si dovolil poukázat na nesnadnou identifikaci druhé strany, pokud datová zpráva není odeslána prostřednictvím datové schránky (ve smyslu zákona č. 300/2008 Sb., ve znění pozdějších předpisů) či není opatřena zaručeným elektronickým podpisem (dle zákona č. 227/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů). Proto lze jen doporučit případné uzavření rozhodčí smlouvy některým z výše uvedených certifikovaných způsobů elektronické komunikace.

Jediné prolomení požadavku písemnosti povoluje § 3 odst. 2 ZRŘ: „Tvoří-li však rozhodčí doložka součást podmínek (typicky obchodních), jimiž se řídí smlouva hlavní, k níž se rozhodčí doložka vztahuje, je rozhodčí doložka platně ujednána i tehdy, jestliže písemný návrh hlavní smlouvy s rozhodčí doložkou byl druhou stranou přijat způsobem, z něhož je patrný její souhlas s obsahem rozhodčí smlouvy.“

V souvislosti s případem údajných rozhodčích řízení vedených rozhodcem ad hoc (vystupujícím pod falešným jménem Bc. Sandra Svobodová), působícím při Občanském sdružení pro vnitrostátní a mezinárodní arbitráž ad hoc se sídlem v Praze 3, kdy tento rozhodce presumoval založení své pravomoci z údajně konkludentního souhlasu jedné ze stran s rozhodčí smlouvou (zpravidla za situace nečinnosti žalovaného), došlo v odborné veřejnosti k diskuzi na téma možnosti konkludentního uzavření rozhodčí smlouvy, přičemž toto bylo naprostou většinou odmítnuto.²⁴ Celkově lze shrnout, že pasivní chování některého účastníka v řízení nelze v žádném případě považovat za potvrzení existence rozhodčí smlouvy (o to méně pak za souhlas s uzavřením rozhodčí smlouvy) ani za potvrzení existence dohody o aplikaci konkrétních procesních pravidel (příp. za jiný souhlas k jejich použití).²⁵ Novelizace

²⁴ např. Smolík, P.: Rozhodčí řízení bez souhlasu strany? Neexistuje!. České noviny [online]. 2005 dostupné na World Wide Web: http://www.ceskenoviny.cz/prilohy/paragrafy/index_view.php?id=130631 [cit. 07.12.2010]

²⁵ Bělohávek, A.: Vznik rozhodčí smlouvy a oprávnění rozhodců. Právní zpravodaj, 7/2005. str. 11

ZRŘ zákonem č. 7/2009 Sb. (ač důvodová zpráva se novelizaci ZRŘ nevěnuje) měla dle mého názoru za cíl jednání výše uvedené zcela vyloučit. Usuzuji tak z nového znění § 15 odst. 1 ZRŘ: „Rozhodci jsou oprávněni zkoumat svou pravomoc. Dospějí-li k závěru, že podle rozhodčí smlouvy, která jim byla předložena, jejich pravomoc k rozhodnutí není dána, rozhodnou o tom usnesením.,, oproti původnímu znění: „Rozhodci jsou oprávněni rozhodovat o své pravomoci. Dospějí-li k závěru, že jejich pravomoc k rozhodnutí není dána, rozhodují o tom usnesením.“. Nová úprava již nedává prostor pro konkludentní uzavření rozhodčí smlouvy během arbitráže (viz. výše), ale stanovuje jako základní předpoklad pravomoci rozhodců již platnou rozhodčí smlouvu, která musí být rozhodcům předložena.

6. Rozhodci

6.1. Požadavky na výkon funkce rozhodce

Základními předpoklady pro výkon funkce rozhodce jsou dle § 4 odst. 1 ZRŘ zletilost a způsobilost k právním úkonům, pokud zvláštní předpis nestanoví jinak, Tak je tomu u občana České republiky. V případě cizince musí být tento způsobilý k právním úkonům dle práva svého státu či alespoň dle práva České republiky. Z výše uvedeného vyplývá, že rozhodcem může být pouze fyzická osoba. Zvláštním předpisem omezujícím možnost vykonávat funkci rozhodce je především zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, který ve svém § 80 odst. 5 zakazuje soudcům působit jako rozhodce. Obdobná právní úprava zakazující výkon funkce rozhodce se vztahuje i na soudce Ústavního soudu ČR či na státní zástupce.

Dalšími zákonnými požadavky na rozhodce jsou především požadavky nestrannosti, nezávislosti a nepodjatosti – tyto požadavky stanoví § 8 spolu s § 10 ZRŘ. K otázce vyloučení rozhodce více níže.

Celkově můžeme říci, že zákonné požadavky na výkon rozhodce v České republice jsou vcelku liberální, mimo jiné i proto, že nevyžadují žádné kvalifikační požadavky pro výkon této funkce.

6.2. Jmenování rozhodce/ů

Výběr rozhodců přísluší především stranám sporu. Rozhodci tak bývají zpravidla jmenováni rozhodčí smlouvou (zpravidla u smluv o rozhodci) či v případě dlouhodobějších vztahů mezi stranami stanovením způsobu jejich jmenování – většinou odkazem na řád stálého rozhodčího soudu či konkrétní instituci. Tento způsob můžeme označit za daleko výhodnější, protože strany nemohou předpovědět budoucí vývoj, během kterého může dojít ke ztrátě nestrannosti či způsobilosti rozhodce či dokonce k jeho smrti. Vhodné je v případech stanovení konkrétní osoby za rozhodce sjednat postup ustanovení nového rozhodce na případy viz. výše.

Počet rozhodců musí být ze zákona lichý. Jde o zcela logický požadavek mající za cíl předejít situaci rovnosti hlasů, čímž by došlo k zablokování rozhodování.

V případě, že strany nestanoví v rozhodčí smlouvě jinak, jmenuje každá ze stran jednoho rozhodce a takto jmenovaní rozhodci volí předsedajícího rozhodce. Bude se tedy jednat o senát složený ze tří rozhodců.

Pro případ obstrukcí s jmenováním rozhodce některou stranou stanoví § 9 ZRŘ možnost soudu jmenovat rozhodce na návrh některé ze stran či již jmenovaného rozhodce. Tentýž postup lze užít i pro případ kdy se některý rozhodce vzdá funkce či nemůže funkci rozhodce vykonávat.

Funkce rozhodce vzniká jejím písemným přijetím. Přijetí funkce je dobrovolné a nikdo není povinen ji přijmout. Písemné přijetí (*receptum arbitrii*) jednak zakládá vztah mezi stranami na jedné straně a rozhodcem na straně druhé, jednak završuje proces konstituování osoby jako rozhodce, tj. osoby s pravomocí závazným a obvykle i konečným způsobem rozhodnout předložený spor.²⁶

Rozhodce vystupuje vždy jako nezávislá soukromá osoba, která není nadána donucovací mocí, jak již bylo zmíněno v kapitolách o výhodách a nevýhodách rozhodčího řízení.

Po přijetí své funkce se rozhodce této funkce může vzdát pouze ze závažných důvodů či se souhlasem stran. Strany nemají žádnou možnost již jmenovaného rozhodce odvolat, což je jedním ze základních předpokladů nestrannosti rozhodců.

6.3. Zánik funkce rozhodce

Funkce rozhodce může zaniknout v zásadě třemi způsoby. Prvním z nich je dobrovolné vzdání se funkce, jak bylo zmíněno výše. Druhým je vyloučení rozhodce z projednávání sporu a s tím související povinné vzdání se funkce rozhodce či jeho vyloučení dohodou stran nebo obecným soudem. Posledním a zároveň nejstandardnějším způsobem je vydáním rozhodčího nálezu či usnesením o zastavení řízení – tomuto způsobu se podrobně věnuji v kapitole 8.

²⁶ Rozehnalová, N.: *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: ASPI, 2008. str. 186

Vyloučení rozhodce dopadá na případy, kdy podmínky pro vyloučení rozhodce zde byly již před jmenováním do funkce či nastaly až po zahájení řízení. K vyloučení dochází přímo ex lege za podmínek § 11 ZRŘ, tedy zpravidla:

- rozhodci chybí předpoklady pro nestranné a nezávislé rozhodování nebo se rozhodce stal podjatým²⁷;
- pozbyl způsobilosti k výkonu funkce rozhodce, např. ztrátou způsobilosti k právním úkonům či jejím omezením;
- nemožnost vykonávat funkci rozhodce z důvodu chybějících předpokladů dle § 4 ZRŘ (o těchto bylo pojednáno již výše).

Nastane-li některý z těchto případů je rozhodce povinen dle § 12 ZRŘ se své funkce vzdát. Neučiní-li tak, mohou se strany dohodnout na jeho vyloučení (toto vidím jako možné pouze v případě, že obě strany mají zájem na rychlém vyřízení sporu) či jej na návrh některé ze stran vyloučí obecný soud.

6.4. Odpovědnost rozhodce

Nyní bych rád pojednal o institutu odpovědnosti rozhodce. V této otázce neexistuje názorová shoda, což je dáno tím, že východiskem pro posuzování otázky odpovědnosti rozhodce je klíčová právní povaha rozhodčího líčení. Dochází tedy k rozchodu názorů dle teorií viz. kapitola 3.3.

Smluvní teorie dovozuje, že rozhodce je odpovědný za porušení právních povinností, což především znamená nutnost postupovat způsobem, který mu byl smlouvou nebo právními předpisy přikázán. Přitom je nutno poukázat na skutečnost, že zákon, smlouva, většinou ani příslušné řády, jež se stávají součástí smlouvy, nepřikazují rozhodci mnoho povinností, které by měl striktně dodržovat.²⁸ Obecně můžeme říci, že odpovědnost rozhodce by se vztahovala na případy nezahájení řízení v přiměřené době,

²⁷ V této souvislosti Bělohávek, A. v Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004. str. 93 - upozorňuje na pojem podjatost a nestrannost. Podjatost definuje jako zainteresanost na průběhu a výsledku řízení, která vylučuje rozhodce z účasti na projednání a rozhodování věci automaticky. Oproti tomu nestrannost, kterou charakterizuje jako určitý vztah k věci nebo k účastníkům řízení, kdy rozhodce může být často závislý na subjektivním hodnocení, který zakládá pouze povinnost na toto strany sporu upozornit.

²⁸ Raban, P. Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 132

nepostupování dle pravidel stranami dohodnutými či vydání rozhodčího nálezu, který by nebyl nestranným.

Podle teorie jurisdikční pak budeme vyvozovat odpovědnost státu za činnost rozhodce podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím, protože rozhodčí činnost by představovala delegovaný výkon veřejné moci, byť na soukromou osobu. Stát by v tomto případě odpovídal za škodu způsobenou rozhodcem s tím, že by mohl následně uplatnit regres vůči rozhodci. Nutno konstatovat, že toto pojetí odpovědnosti je spíše hypotetické a nemá v české praxi žádné známé zastánce.

Smíšená teorie je zastávána především v německé a rakouské právní praxi, podle které je zákon o odpovědnosti státu na odpovědnost rozhodců neaplikovatelný. „Odpovědnost rozhodce za procesní a rozhodovací chyby však nemůže jít dále než jde odpovědnost soudce. Musí tedy být pro odpovědnost rozhodce splněny předpoklady odpovědnosti soudce(...).“²⁹

Jak z výše uvedeného vyplývá, není institut odpovědnosti rozhodce chápán zcela jednoznačně. Přesto si dovoluji tvrdit, že odpovědnost rozhodce za škodu, kterou by způsobil svým podvodným jednáním, úmyslným zneužitím své moci nebo ve špatné víře, do tohoto institutu zcela jistě spadají.

V souvislosti s odpovědností rozhodce bych rád zmínil Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 32 Cdo 1044/2005 ze dne 28. listopadu 2007. V tomto rozhodnutí řešil Nejvyšší soud ČR otázku případné odpovědnosti rozhodců působících u RS HK za škodu způsobenou svým pochybením při výkonu rozhodovací činnosti. „Rozhodčí nálezy vydávané rozhodčími senáty popř. jedinými rozhodci v rámci působnosti Rozhodčího soudu, jsou rozhodčími nálezy tohoto Rozhodčího soudu nikoliv nálezy rozhodců. Rozhodci tedy neodpovídají za škodu vzniklou rozhodováním, neboť rozhodují jménem Rozhodčího soudu.“³⁰

²⁹ Raban, P. Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 133.

³⁰ V této souvislosti je ovšem nutno zmínit, že I když Ústavní soud ČR usnesením ze dne 17. 4. 2008, sp.zn. IV. ÚS 845/08, odmítl ústavní stížnost proti tomuto rozhodnutí, pro jeho publikaci ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek nebyla nalezena většina, a to z různých důvodů. Ne zcela jednoznačně vyústěný spor se vedl především o to, zda a kdo a za jakých podmínek odpovídá za škodu způsobenou rozhodnutím rozhodčího soudu, resp. zda se tu nepodává závěr, že lze uplatnit nárok vůči Hospodářské či Agrární komoře ČR, o němž byly též vysloveny pochybnosti.
- Vojtek, P.: Přehled rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR neschválených v roce 2008 do Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek. Soudní rozhledy, 2/2009. str. 37

Jen pro zajímavost si dovolím upozornit na praxi zahraničních rozhodčích institucí (např. Rozhodčího soudu mezinárodní obchodní komory v Paříži; London Court of International Arbitration či American Arbitration Association) zařazujících do svých řádů generální exkulpační klauzule, mající za cíl alespoň zčásti je odpovědnosti zbavit. Takovéto „vyvinění se dopředu“ u nás naštěstí není možné - § 574 odst. 2 OZ stanoví, že: „Dohoda, kterou se někdo vzdává práv, jež mohou v budoucnosti teprve vzniknout, je neplatná.“

7. Zahájení a průběh rozhodčího řízení

7.1. Zahájení rozhodčího řízení

Rozhodčí řízení je zahájeno dnem doručení žaloby stálému rozhodčímu soudu či předsedajícímu rozhodci, je-li určen či jmenován, není-li pak kterémukoli jmenovanému či určenému rozhodci. Podání žaloby má stejné právní účinky jako podání žaloby obecnému soudu, tedy především se staví běh promlčecích a prekluzivních lhůt. Pro případ nepříslušnosti sporu k projednání v rozhodčím řízení (např. z důvodu nedostatku pravomoci) či pro případ zrušení rozhodčího nálezu stanoví § 16 ZRŘ zachování promlčecích či prekluzivních lhůt, je-li žaloba nebo návrh na pokračování v řízení do 30 dnů podána soudu či příslušnému orgánu.

Náležitosti žaloby zákon blíže nespecifikuje, ty bývají v případě řízení u stálého rozhodčího soudu upraveny jeho řádem (např. platný Řád RS HK pro vnitrostátní spory je upravuje v § 17). V případě arbitráže ad hoc můžeme konstatovat, že každá žaloba by měla obsahovat odkaz na založení pravomoci rozhodců – tedy na rozhodčí smlouvu. Vzhledem k subsidiárnímu užití OSŘ stanoveném § 30 ZRŘ by žaloba měla obsahovat stejné náležitosti jako žaloba podaná obecnému soudu dle § 79 odst. 1 a 2 OSŘ, tedy především přesně individualizovat účastníky řízení, předmět řízení a čeho se účastník domáhá spolu s předložením důkazů jichž se účastník dovolává. V případě, že některá z těchto náležitostí chybí, rozhodce stranu vyzve, aby své podání náležitě doplnila. Pokud se tak nestane, záleží na povaze vady, zda návrh nebude vůbec jako žaloba projednán (vada bránící v projednání věci – např. nedostatečná identifikace protistrany) či zda dojde k zamítnutí žalobního nároku z důvodu nedostatečného prokázání tvrzených skutečností.

Jednou z podmínek pro zahájení řízení bývá především u stálých rozhodčích soudů zaplacení soudního poplatku za projednání sporu.

7.2. Průběh rozhodčího řízení

Po obdržení žaloby sami rozhodci rozhodují o své pravomoci k projednání věci v rozhodčím řízení, této problematice jsem se již částečně dotkl v samém závěru kapitoly věnované předpokladům rozhodčího řízení. V případě, že pravomoc rozhodců není dána, rozhodnou rozhodci usnesením, kterým je řízení před rozhodci skončeno a představuje překážku *res iudicata*, která brání opětovnému posuzování otázky pravomoci, byť i jinými rozhodci.

Pokud některá ze stran (zpravidla žalovaná) má za to, že zde není dána pravomoc rozhodců, dává § 15 odst. 2 ZRŘ stranám možnost podat námitku nedostatku pravomoci. Tuto musí strany uplatnit nejpozději při prvním úkonu v řízení (např. z důvodu opatrnosti ji spojit s vyjádřením k podané žalobě). Jediným případem, kdy lze námitku nedostatku pravomoci uplatnit v řízení později, je námitka nedostatku arbitrability.

V průběhu řízení působí rozhodci na strany, aby se dohodli na smírném vyřešení sporu. Toto působení však nesmí spočívat v tom, že rozhodci naznačí stranám jakýkoliv byť předběžný názor na věc (...), neboť by to znamenalo porušení zásady rovného postavení stran ve smyslu ustanovení § 19 odst. 2 ZRŘ.³¹ Nutno ovšem zdůraznit, že nesplnění této podmínky smírného působení na strany sporu jak ji stanoví § 23 odst. 1 ZRŘ, nelze stíhat žádnou sankcí a není zábranou meritorního rozhodnutí ve věci.

7.2.1. Procesní pravidla rozhodčího řízení

Základní zásady arbitráže jsou upraveny ZRŘ. Jedná se především o zásadu rovnosti stran stanovenou § 18 ZRŘ a zásadu neveřejnosti obsaženou v § 19 odst. 3 ZRŘ. Většina ostatních procesních pravidel arbitráže stanovená ZRŘ má pouze povahu podpůrnou či mohou být ujednáním stran vyloučena.³² V arbitráži *ad hoc* se tak děje přímo ujednáním stran, v případě arbitráží před stálým rozhodčím soudem je zpravidla průběh podrobně upraven pravidly a jednacími řády stálých rozhodčích soudů. Pokud dohoda stran, jednací řád ani ZRŘ k úpravě nestačí, je dalším pramenem úpravy

³¹ Bělohávek, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004. str. 191

³² Častý je např. odklon od § 19 odst. 3 ZRŘ, který stanoví, že řízení před rozhodci je ústní, k řízení vedenému pouze na základě listin, tedy bez jednání ve věci.

přiměřené užití OSŘ. Jinak postupují rozhodci v řízení způsobem, který považují za vhodný. Rozhodčí řízení vedou tak, aby bez zbytečných formalit byl zjištěn skutkový stav sporu potřebný k jeho rozhodnutí. Strany či všichni rozhodci mohou zmocnit předsedajícího rozhodce k rozhodnutí procesních otázek řízení.

Poté, co je stranám umožněno uplatnit jejich argumenty a navrhnout důkazy, je stranám v rozhodčím řízení obvykle poskytnuta příležitost k závěrečnému shrnutí jejich tvrzení a nároků. V něm mají strany obvykle možnost vyjádřit se k průběhu celého dosavadního řízení. Po tomto kroku následuje ukončení řízení a příprava rozhodčího nálezu.³³

³³ Klein, B., Doleček, M.: Rozhodčí řízení. Praha: ASPI, 2007. str. 108

8. Rozhodnutí v rozhodčím řízení

Rozhodci jsou v zásadě povinni rozhodovat podle platného právního řádu České republiky (toto platí pro spory bez mezinárodního prvku o nichž tato práce pojednává). Jedinou výjimku představuje rozhodování dle zásad spravedlnosti, jak jej po výslovném pověření stranami umožňuje § 25 odst. 3 ZRŘ. Tato možnost je v našem právním řádu nová (byla poprvé zavedena právě ZRŘ s platností od 1.1.1995) a nutno říci, že není příliš využívána. Je tomu tak především z důvodu nepředvídatelnosti případného rozhodnutí – kdy každému člověku je vlastní poněkud odlišné chápání spravedlnosti – toto je ještě zvýrazněno v případě různých právních či kulturních okruhů.

V rozhodčím řízení jsou vydávány pouze dva typy rozhodnutí, a to usnesení a rozhodčí nález.

8.1. Usnesení

Usnesení v rozhodčím řízení můžeme rozlišovat na:

- usnesení vydávaná v průběhu řízení, kterými rozhodci řeší procesní otázky a postup řízení (např. připuštění určitého úkonu, o konání jednání...);
- usnesení, jimiž je rozhodčí řízení ukončeno.

První typ usnesení ZRŘ nikterak neupravuje. Usnesení jimiž se řízení končí jsou upravena v § 23 ZRŘ, který stanoví, že usnesení musí být podepsáno, odůvodněno a doručeno jako rozhodčí nález. Tedy nepřímou můžeme vyvodit, že usnesení musí být vyhotoveno písemně (jinak by nemohlo být podepsáno).

Usnesení, jímž se řízení končí, se vydává ve všech případech, kdy se nevydává rozhodčí nález. Jedná se tedy například o zastavení řízení pro nedostatek pravomoci či z důvodu zpětvzetí žaloby. Považuji za důležité upozornit na rozdíl mezi usnesením v rozhodčím řízení a usnesením obecných soudů, jelikož účinky soudního rozhodnutí jsou přiznány pouze rozhodčímu nálezu. Usnesení v rozhodčím řízení tudíž nemůže nabýt právní moci ani se nestává vykonatelným.

8.2. Rozhodčí nález

Rozhodčí nález je rozhodnutím ve věci samé. Po nabytí právní moci rozhodčího nálezu dochází ke skončení rozhodčího řízení.

Náležitosti rozhodčího nálezu jdou dle § 25 ZRŘ tyto:

- musí být usnesen většinou rozhodců;
- musí být písemný;
- musí být podepsán alespoň většinou rozhodců (toto je důležité pro případ, že některý z rozhodců s rozhodčím nálezem nesouhlasí a tudíž se jej zdráhá podepsat, nebýt tohoto ustanovení, mohl by nepodepsáním rozhodčího nálezu blokovat jeho vydání);
- výrok rozhodčího nálezu musí být určitý;
- musí obsahovat odůvodnění, pokud se strany nedohodly jinak.

Mezi další náležitosti rozhodčího nálezu spadá, že výrok rozhodčího nálezu se musí vypořádat se všemi vznesenými nároky včetně nároku na náhradu nákladů řízení. Odůvodnění se musí vypořádat se vznikem pravomoci rozhodců, musí zhodnotit důkazy a jiné skutečnosti. Celkově by mělo být přesvědčivé a mělo by osvětlit jakými úvahami se rozhodci při rozhodování věci ubírali. Rozhodčí nález by měl dále rovněž obsahovat úvodní označení „rozhodčí nález“, datum vydání, jména rozhodců, identifikaci stran a místo vydání.

I přesto, že náhrada nákladů rozhodčího řízení není ze zákona povinnou součástí výroku rozhodčího nálezu, tento ji zpravidla obsahuje. Náklady v rozhodčím řízení můžeme rozčlenit do tří kategorií: 1) odměna rozhodce / poplatky za rozhodčí řízení (v příp. arbitráže před stálým rozhodčím soudem); 2) náklady na provádění důkazů či překlady z cizího jazyka; 3) vlastní náklady právního zastoupení stran. Náhrada nákladů bývá podrobně upravena jednacími řády stálých rozhodčích soudů zpravidla dle zásady úspěchu ve věci. V případě arbitráže ad hoc, pokud rozhodčí smlouva úpravu náhrady nákladů neobsahuje, postupuje se z důvodu absence úpravy v ZRŘ za pomoci aplikace OSŘ – stranám tedy bývá přiznána náhrada nákladů dle úspěchu ve věci (samozřejmě za předpokladu, že toto strana žádala, jinak by šlo o rozhodnutí ultra petitem, což by byl důvod pro zrušení takového rozhodčího nálezu).

Možnost vydání částečného či mezitímního rozhodčího nálezu ZRŘ neupravuje. Při subsidiárním užití § 152 odst. 2 OSŘ docházím k závěru, že je-li to účelné, lze v rozhodčím řízení rozhodnout nejprve pouze o části sporu (částečný rozhodčí nález) či o jeho základu (rozhodčí nález mezitímní).

Opravu chyb umožňuje § 26 ZRŘ. Jde ovšem pouze o chyby v psaní nebo v počtech a jiné zřejmé nesprávnosti, přičemž je rozhodci či rozhodčí senát kdykoli na žádost opraví. Po usnesení o opravě chyb ZRŘ vyžaduje stejné náležitosti jako po rozhodčím nálezu. Jako spornou se jeví otázka možnosti opravy chyb samotnými rozhodci bez podnětu stran, která je částí teoretiků odmítána³⁴ a část jí vzhledem k analogii § 164 OSŘ připouští.³⁵

Téměř nevyužívanou možností ZRŘ je možnost přezkumu vydaného rozhodčího nálezu, pokud se na tom strany v rozhodčí smlouvě dohodnou. Ač smyslem § 27 ZRŘ je předejít situaci nemožnosti nápravy rozhodčího nálezu (který je po věcné stránce nesprávný, ale z formálního hlediska bezvadný), což je dozajista velkým přínosem, je touto možností potlačena jedna ze stěžejních výhod, pro kterou je rozhodčí řízení stranami využíváno, a to jeho rychlost. Přezkumné řízení se řídí ustanoveními ZRŘ.

8.2.1. Smír a rozhodčí nález

V rozhodčím řízení může mít smír dvojí podobu – jednak smíru „mimosoudního“ (rozuměj uzavřeného mimo rozhodčí řízení) a dále smíru uzavřeného ve formě rozhodčího nálezu jak to umožňuje § 24 odst. 1 ZRŘ.

V případě „mimosoudního“ smíru dojde k dohodě stran a následně strana žalující vezme zpět svou žalobu. Rozhodci pak vydají usnesení o zastavení řízení jak bylo popsáno výše. Nevýhodou tohoto řešení je, že dohoda stran se nestává exekučním titulem, jak je tomu v druhém případě.

V případě rozhodcovského smíru – tedy zakomponování dohody stran do výroku rozhodčího nálezu – je kruciólní podmínkou, aby výrok rozhodčího nálezu nepřekračoval rámec původní žaloby – to by jinak bylo důvodem pro zrušení rozhodčího nálezu dle § 31 písm. f) ZRŘ. V případě, že dohoda stran je širší než-li

³⁴ např. Rozehnalová, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: ASPI, 2008. str. 272

³⁵ např. Bělohávek, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004. str. 211

původní žaloba, je nutno, aby žalující strana podala návrh na rozšíření své původní žaloby.

Rozhodcovský smír může být konečný nebo podmíněný – tzn. že smír je vázán na splnění určité podmínky a stejně jako klasický rozhodčí nález může mít podobu i částečného rozhodčího nálezu.

8.2.2. Právní moc a vykonatelnost rozhodčího nálezu

Rozhodčí nález, který je konečným rozhodnutím (strany si tedy nesjednaly možnost přezkumu rozhodčího nálezu dle § 27 ZRŘ viz. výše či lhůta pro přezkum již marně uplynula), nabývá právní moci dnem doručení stranám. Po doručení se rozhodčí nález opatřuje doložkou o právní moci. Den doručení je zároveň i dnem nabytí vykonatelnosti. Toto je další z odlišných znaků rozhodčího řízení oproti řízení soudnímu, ve kterém je zpravidla stanovena třídenní lhůta mezi nabytím právní moci a vykonatelnosti.³⁶

Zde si dovolím zdůraznit, že otázka doručování rozhodnutí nepatří do okruhu otázek, jejichž úprava je v dispozici stran, jak konstantně uvádí Nejvyšší soud ČR ve svých rozhodnutích. Např. ve svém Usnesení sp.zn.: 20 Cdo 1592/2006 ze dne 26. 4. 2007: „*Písemné vyhotovení rozhodčích nálezů nebo usnesení se stranám doručuje postupem upraveným v § 45 a následujících OSŘ; odlišná úprava postupu při doručování dohodou stran podle § 19 odst. 1 ZRŘ není možná.*“³⁷ Vzhledem k aktuálnosti otázky doručování po novele OSŘ zákonem č. 7/2009 Sb. si dovolím se na tomto místě otázkou doručování podrobněji zabývat. Vzhledem k výše uvedenému a

³⁶ viz. § 160 OSŘ

³⁷ Další usnesení Nejvyššího soudu ČR podporující tuto konstantní judikaturu jsou např.:

Usnesení sp. zn.: 20 Cdo 2103/2007 ze dne 28.5.2009: „*Do okruhu procesních otázek, jejichž úprava je v dispozici stran rozhodčího řízení (rozhodců), doručování rozhodnutí nepatří. Mají-li nastat účinky právní moci a vykonatelnosti rozhodčího nálezu ve stejném rozsahu jako v případě soudního rozhodnutí, je nezbytné trvat na dodržení pravidel, jimiž se řídí doručování rozhodnutí vydaných v občanském soudním řízení.*

Předmětem dohody účastníků ve smyslu § 19 odst. 1 ZRŘ nemůže být ani postup pro případ, že se účastníkovi nepodaří písemnosti podle § 45 a násl. OSŘ doručit. I v tomto případě je nezbytné se řídit ustanoveními občanského soudního řádu, která takovou situaci řeší.“

či Usnesení sp. zn.: 20 Cdo 2909/2007 ze dne 23.6.2009: „*Písemné vyhotovení rozhodčího nálezu musí být stranám doručeno postupy zakotvenými v ustanoveních občanského soudního řádu, týkajících se doručování písemností.*

Do okruhu procesních otázek, jejichž úprava je v dispozici stran (rozhodců), doručování rozhodnutí nepatří. Mají-li nastat účinky právní moci a vykonatelnosti ve stejném rozsahu jako v případě soudního rozhodnutí, je nezbytné trvat na dodržení pravidel, jimiž se řídí doručování rozhodnutí vydaných v občanském soudním řízení.“

užití § 30 ZRŘ je nutno na doručování rozhodčích nálezů aplikovat § 158 odst. 2 OSŘ, z něhož analogický vyplývá nutnost doručení rozhodčího nálezu do vlastních rukou. Právě novela OSŘ zákonem č. 7/2009 Sb. nově umožňuje náhradní doručení i u písemností určených do vlastních rukou (toto nebylo dříve možné). Nová právní úprava má tedy zásadní význam pro doručování rozhodčích nálezů a současně i pro nabytí právní moci rozhodčích nálezů. Fikce doručení může být aplikována za předpokladu doručování rozhodčího nálezu na adresu pro doručování, kterou je adresa uvedená v podání strany rozhodčímu soudu a nebo doručování na adresu vedenou dle zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel, ve znění pozdějších předpisů jako adresa trvalého pobytu. Postup je pak dle § 49 OSŘ následující: „Nezastihl-li doručující orgán adresáta písemnosti, písemnost uloží a adresátu zanechá vhodným způsobem písemnou výzvu, aby si písemnost vyzvedl. Nelze-li zanechat výzvu v místě doručování, vrátí doručující orgán písemnost odesílajícímu soudu a uvede, ve který den nebyl adresát zastížen. Odesílající soud vyvěsí na úřední desce výzvu k vyzvednutí písemnosti u soudu. Nevyzvedne-li si adresát písemnost ve lhůtě 10 dnů ode dne, kdy byla připravena k vyzvednutí, považuje se písemnost posledním dnem této lhůty za doručenu, i když se adresát o uložení nedozvěděl. Doručující orgán po marném uplynutí této lhůty vhodí písemnost do domovní nebo jiné adresátem užívané schránky.“ K tomu je třeba dodat, že, obecný soud je povinen vyhovět dožádání rozhodce směřující k provedení úkonů přímo souvisejících s doručováním procesních dokumentů stranám sporu, jako např. vyvěšení výzvy rozhodce k vyzvednutí písemnosti dle § 49 odst. 2 OSŘ (resp. sdělení k vyzvednutí dle § 49 odst. 4 OSŘ) na úřední desce obecného soudu. Uvědomíme-li si, že většina rozhodčích řízení probíhá v režimu řízení *ad hoc* a že judikatura Nejvyššího soudu se ustálila v tom, že i v rozhodčím řízení musí doručování probíhat striktně v souladu s OSŘ. Tedy rozhodci nezbývá v situaci, kdy se nedaří straně sporu písemnost doručit, druhá strana nemá informaci o aktuálním pobytu adresáta a ani údaje z informačního systému evidence obyvatel problém neřeší, než využít zákonného institutu vyvěšení výzvy k vyzvednutí písemnosti na úřední desce, aby mohla nastat zákonná fikce doručení. (Pomocnou úlohu obecných soudů řeším detailněji v následující kapitole.) Podrobnější popis náhradního doručování by přesáhl rámec této práce, v případě zájmu o danou problematiku odkazují na znění § 45 a násl. OSŘ.

Pravomocný rozhodčí nález má tytéž účinky jako rozhodnutí soudu. Vytváří tedy překážku věci rozhodnuté a je exekucním titulem. Toto je důležité pro nucený výkon rozhodčího nálezu, kdy je možno využít soudní výkon rozhodnutí či v praxi daleko častěji výkon rozhodnutí prostřednictvím exekuce.

Vydáním pravomocného rozhodčího nálezu rozhodčí řízení končí, stejně tak tímto okamžikem zaniká i funkce rozhodců.

9. Ingerence obecných soudů v rozhodčím řízení

Obecné soudy ingerují do rozhodčího řízení jednak svou funkcí pomocnou a jednak funkcí kontrolní.

Pomocná a kontrolní úloha soudu se projevuje v pomoci rozhodčímu orgánu nebo stranám rozhodčího řízení, významný je i následný dohled soudu nad průběhem a výsledkem rozhodčího řízení. V prvním případě soud provádí ty úkony, které z povahy rozhodčího řízení nemůže rozhodčí orgán provést a jejich neprovedení brání řádnému průběhu rozhodčího řízení. Ve druhém případě je účelem zásahu soudu odstranit určitou vadu rozhodčího řízení nebo vydaného rozhodčího nálezu a poskytnout pomoc straně, jejíž práva tím byla poškozena.³⁸

9.1. Pomocná funkce obecných soudů

V rámci své pomocné funkce obecné soudy rozhodují:

- o zproštění mlčenlivosti rozhodce (§ 6 odst. 2 ZRŘ)

O zproštění mlčenlivosti rozhodce o skutečnostech, o kterých se dozvěděl v souvislosti s výkonem funkce rozhodce, mohou rozhodnout strany (příčemž je nutný souhlas všech zúčastněných stran). Neudělají-li tak, rozhoduje o zproštění mlčenlivosti z vážných důvodů předseda okresního soudu, v jehož obvodu má rozhodce bydliště. Nemá-li rozhodce bydliště na území České republiky, rozhoduje předseda Obvodního soudu pro Prahu 1 (v případě více rozhodců s různými bydlišti bude nutné rozhodnutí více předsedů obvodních soudů). Aktivně legitimován k podání žádosti na zproštění mlčenlivosti je jednak sám rozhodce, dále kterákoli ze stran a pak i kdokoli, kdo prokáže vážný důvod pro poskytnutí informací (např. orgány činné v trestním řízení).

- o jmenování rozhodce či náhradního rozhodce (§ 9 ZRŘ)

Toto spadá na případy, kdy strana, která má jmenovat rozhodce tak neučiní do třiceti dnů od doručení výzvy druhé strany, nebo nemohou-li se jmenování rozhodci ve

³⁸ Winterová, A. a kolektiv: Civilní právo procesní. 5. aktualizované a doplněné vydání doplněné o předpisy evropského práva. Praha: Linde Praha, 2008. str. 703

stejně lhůtě shodnout na osobě předsedajícího rozhodce či se jmenovaný rozhodce své funkce vzdá nebo nemůže činnost rozhodce vykonávat. Aktivně legitimována k podání žádosti je kterákoli ze stran či rozhodce. Věcná příslušnost je odkazem v § 41 ZRŘ stanovena dle § 9 OSŘ. Místně příslušným je dle § 43 ZRŘ soud, v jehož obvodu se koná nebo konalo rozhodčí řízení, je-li toto místo v tuzemsku. V ostatních případech je místně příslušný soud, který by byl místně příslušný, kdyby nebylo rozhodčí smlouvy. Mimoto k řízení podle § 9 a § 12 odst. 2 ZRŘ je dána místní příslušnost soudu podle sídla nebo bydliště navrhovatele nebo odpůrce, jestliže nelze v tuzemsku zjistit místní příslušnost soudu.

Nyní bych si dovolil polemizovat s judikátem obsaženém v usnesení Krajského soudu v Brně sp. zn.: 60 Co 125/2005 ze dne 31. 5. 2005: *„Řízení o jmenování rozhodce soudem podle ustanovení § 9 odst. 1 zákona č. 216/1994 Sb. , o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, je řízením ve věci samé. K projednání návrhu na jmenování rozhodce je nutno nařídit jednání; o takovém návrhu se rozhoduje rozsudkem.“* Podle mého názoru jmenování rozhodce soudem neupravuje žádné hmotněprávní poměry, ani nezakládá žádná procesní práva či povinnosti čili se nejedná o řízení ve věci samé. Tento názor zastává i JUDr. Pavel Vrcha – soudce Krajského soudu v Ústí nad Labem: *„Řízení o jmenování rozhodce soudem nepředstavuje řízení ve věci samé, nýbrž je pouze procesním důsledkem pomocné činnosti soudu, která má sloužit k tomu, aby rozhodčí spor mohl být věcně projednán a rozhodnut soudem jmenovaným rozhodcem. Soud přitom o takovém (procesním) návrhu bude rozhodovat (nemeritorním) usnesením.“*³⁹

- o vyloučení rozhodce na návrh strany (§ 12 odst. 2 ZRŘ)

Řízení o vyloučení rozhodce na návrh strany je řízením sporným a návrh má charakter zvláštní určovací žaloby podle ustanovení § 80 písm. c) OSŘ, u které však předpokladem úspěchu není prokázání naléhavého právního zájmu.⁴⁰ Věcná a místní příslušnost se určuje stejným postupem jako viz. výše.

³⁹ Vrcha, P.: Malá poznámka k charakteru řízení o jmenování rozhodce podle zákona o rozhodčím řízení. Soudní rozhledy, 7/2006. str. 248

⁴⁰ Bělohávek, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004. str. 97

- o nařízení předběžného opatření (§ 22 ZRŘ)

Pro případ, že by mohl být ohrožen výkon rozhodčího nálezu, je dána stranám možnost před zahájením či v průběhu rozhodčího řízení podat obecnému soudu návrh na vydání předběžného opatření. Toto je velmi užitečné v případě, že má předběžné opatření směřovat i vůči třetím osobám, které jinak stojí mimo rozhodčí pravomoc. Soud bude v řízení o předběžném opatření postupovat přiměřeně dle OSŘ, především dle § 74 – 77a OSŘ. Aktivně legitimovány k podání návrhu jsou pouze strany, nikoli rozhodci. Místní a věcná příslušnost se určuje stejně jako v případě řízení o jmenování rozhodce dle § 9 ZRŘ viz. výše.

- uschovávají rozhodčí nálezy vydané v arbitráži ad hoc (§ 29 odst. 2 ZRŘ)

V tomto ustanovení plní soudy pomocnou funkci garancí přístupu k podstatným listinám rozhodčího řízení i po jeho skončení. Ustanovení se vztahuje pouze na rozhodce ad hoc, protože stále rozhodčí soudy mají povinnost uschovat rozhodčí nálezy a listiny prokazující průběh rozhodčího řízení samy, a dále pouze na rozhodčí nálezy vydané na území České republiky.

Spíše než označení úschova, by bylo dle mého názoru více přiléhající označení archivace. Tomuto svědčí i usnesení Městského soudu v Praze ze dne 30. 9. 1998 sp. zn. 24 Co 290/98: *„Úschova rozhodčího nálezu podle § 29 odst. 2 ZRŘ, není soudní úschovou podle § 185a a násl. OSŘ, ale v podstatě uložení spisového materiálu ve spisovně příslušného soudu. Za tuto úschovu nelze vyměřit soudní poplatek (podle položky 25 sazebníku soudních poplatků).“*

V této souvislosti je důležité zdůraznit povinnost rozhodců do třiceti dnů od právní moci rozhodčího nálezu předat rozhodčí nález opatřený doložkou o právní moci a všechny listiny prokazující průběh rozhodčího řízení do úschovy okresnímu soudu, v jehož obvodu byl rozhodčí nález vydán.

- provádí důkazy neprovedené dobrovolně před rozhodci (§ 20 odst. 2 ZRŘ)

Jak již ze samé podstaty – dobrovolnosti – rozhodčího řízení plyne, rozhodci nejsou nadáni donucovací pravomocí, mohou tedy provádět důkazy, vyslýchat svědky, znalce i strany, jen jsou-li jim dobrovolně poskytnuty. Aby nebyla zcela paralyzována funkčnost arbitráže, umožňuje § 20 odst. 2. ZRŘ rozhodcům dožádat obecný soud k

provedení procesních úkonů, které sami rozhodci nemohou provést, přičemž soud je povinen dožádání vyhovět, nejde-li o procesní úkon podle zákona nepřipustný. Soud tedy nezkoumá, zda je úkon účelný, ale pouze zda je přípustný. Věcně a místně příslušným je dle § 42 ZRŘ okresní soud, v jehož obvodu má být požadovaný úkon proveden. Pokud má být úkon proveden v cizině, je věcně a místně příslušným okresní soud, v jehož obvodu se rozhodčí řízení koná. V tomto případě samozřejmě nemohou české soudy překročit svou pravomoc (mimo území České republiky), tudíž se postupuje podle zásad právní pomoci s konkrétní zemí, v které má být úkon proveden. Náklady (např. soudní poplatek, svědečné, znalečné), které obecnému soudu vznikly provedením rozhodci dožádaných procesních úkonů, hradí soudu stálý rozhodčí soud nebo rozhodci.

Nyní bych rád upozornil na jeden případ flagrantního porušení § 20 odst. 2 ZRŘ a to Okresním soudem v Jičíně, který nevyhověl dožádání o provedení úkonu směřujícího ke zjištění aktuální adresy, na níž se zdržuje a přebírá poštovní zásilky žalovaný v rozhodčím řízení, ze strany OS v Jičíně. Žádost směřovala ke sdělení adresy žalovaného zjištěné z informačního systému evidence obyvatel [viz § 175a zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích)].⁴¹

Spolu s J. Hrabcem docházím k závěru, že prokáže-li rozhodce svou aktivní legitimaci k dožádání obecného soudu ve smyslu § 20 odst. 2 ZRŘ (tj. předložením např. rozhodčí smlouvy spolu s rozhodčí žalobou) a jsou-li dále splněny podmínky zákonné přípustnosti dožádaného úkonu a nemožnosti jeho provedení samotným rozhodcem, potom gramatický výklad citovaného ustanovení nedává obecnému soudu možnost uvážít, zda dožádaný úkon provede či nikoliv, neboť tento jej *ex lege* provést musí. Jedinou výjimku z tohoto pravidla by bylo dožádání, které by směřovalo k provedení procesního úkonu dle zákona nepřipustného, Ovšem zjištění aktuální adresy pobytu žalovaného v rozhodčím řízení formou vyhledání záznamu z informačního systému evidence obyvatel přitom jistě nelze pokládat za nepřipustný procesní úkon.

V posuzovaném případě však OS v Jičíně dožádaný úkon neprovedl a své zamítavé rozhodnutí, jež nadto nebylo formulováno jako rozhodnutí a neobsahovalo

⁴¹ Hrabec, J.: Jeden případ libovůle obecného soudu ve vztahu k rozhodčímu řízení. Právní rozhledy, 22/2010, s. 818

poučení o opravném prostředku, lakonicky zdůvodnil svojí volnou úvahou: „Dle názoru soudu pouhé zjištění aktuální adresy účastníka řízení ani jeho adresy z centrální evidence obyvatel není procesním úkonem ve smyslu ustanovení § 20 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení.“⁴²

To, že i doručování spadá do pomocné funkce soudu dle § 20 odst. 2 ZRŘ uvádí i uznávaná komentářová literatura. „Zákon o rozhodčím řízení neomezuje dožádání dle ustanovení § 20 odst. 2 jen na dokazování (byť v souvislosti s dokazováním je tento postup uplatňován nejčastěji), nýbrž danou možnost poskytuje obecně pro procesní úkony, které rozhodci nemohou provést.“ V poznámce pod čarou je toto doplněno o: „Jak bylo konstatováno například v rámci komentáře k ustanovení § 19 RozŘ, je postup dle ustanovení § 20 odst. 2 RozŘ, možný i pro doručování v rámci rozhodčího řízení.“⁴³ „V odůvodněných případech mohou rozhodci při doručování postupovat též podle ustanovení § 20 odst. 2 RozŘ a požádat o provedení doručení ve smyslu ustanovení § 45 a násl. OSŘ soud tehdy, nemohou-li takto rozhodci učinit sami.“⁴⁴

Tedy interpretací a maiore ad minus docházím k závěru, že lze-li dožádat o provedení doručení, tím spíše je možno dožádat o provedení úkonu s doručováním přímo spojeného, který je nezbytný k dalšímu průběhu rozhodčího řízení a zároveň takového, který nemohou sami rozhodci provést.

9.2. Kontrolní funkce obecných soudů

Do kontrolní funkce soudů spadá:

9.2.1. Rozhodování o zrušení rozhodčího nálezu (§ 31 a násl. ZRŘ)

Obecné soudy jsou oprávněny na návrh některé ze stran přezkoumat soulad rozhodčího nálezu se zákonem a v případě některého ze zákonem stanovených důvodů jej zrušit. Návrh je třeba adresovat příslušnému soudu (soud, v jehož obvodu se rozhodčí řízení konalo, resp. v jehož obvodu byl vydán rozhodčí nález) do tří měsíců od

⁴² Hrabec, J.: Jeden případ libovůle obecného soudu ve vztahu k rozhodčímu řízení. Právní rozhledy, 22/2010, s. 818

⁴³ Bělohávek, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004. str. 168.

⁴⁴ Tamtéž, str. 156

doručení rozhodčího nálezu té straně, která se zrušení rozhodčího nálezu domáhá. Více k povaze institutu zrušení rozhodčího nálezu viz. z odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 33 Cdo 2675/2007 ze dne 30.10.2009.⁴⁵

Důvody, pro které lze rozhodčí nález zrušit jsou taxativně uvedeny v § 31 ZRŘ:

a) byl vydán ve věci, o níž nelze uzavřít platnou rozhodčí smlouvu;

Jedná se tedy o případy nedostatku arbitrability – o té již bylo pojednáno v kapitole 5.1.

b) rozhodčí smlouva je z jiných důvodů neplatná nebo byla zrušena a nebo se na dohodnutou věc nevztahuje;

Pod důvody jmenované v písm. b) je nutno podřadit i případy, kdy smlouva vůbec nevznikla. Zde je nutno upozornit na § 33 ZRŘ, který stanoví, že soud zamítne návrh na zrušení rozhodčího nálezu, který se opírá o důvody § 31 písm. b) nebo c) ZRŘ, jestliže strana, která se domáhá zrušení rozhodčího nálezu neuplatnila, ač mohla, takový důvod v rozhodčím řízení nejpozději do doby, než začala jednat ve věci samé.

c) ve věci se zúčastnil rozhodce, který nebyl podle rozhodčí smlouvy, ani jinak, povolán k rozhodování nebo neměl způsobilost být rozhodcem;

Definice rozhodce, který nebyl dle rozhodčí smlouvy ani jinak povolán k rozhodování je jasná, o způsobilosti rozhodce blíže pojednávám v kapitole 6. Z dikce zákona jasně vyplývá, že stačí, aby se takto nezpůsobilý rozhodce zúčastnil kterékoli fáze arbitráže, aniž by se musel účastnit hlasování o věci.

⁴⁵ „Institut zrušení rozhodčího nálezu podle § 31 ZRŘ nepředstavuje řádný ani mimořádný opravný prostředek proti rozhodčímu nálezu; formou opravného prostředku jak po stránce procesní, tak i věcné správnosti rozhodčího nálezu může být jedině přezkum jinými rozhodci podle § 27 ZRŘ. Účelem institutu zrušení rozhodčího nálezu soudem je umožnit ještě v jiném řízení než v řízení o výkonu rozhodnutí soudní přezkum toho, zda byly splněny základní podmínky pro projednání a rozhodnutí věci rozhodci tedy základní podmínky pro to, aby bylo suspendováno ústavní právo domáhat se svých práv u nestranného a nezávislého soudu ve smyslu ustanovení článku 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, na které navazuje m. j. též ústavní právo dle čl. 38 odst. 2 poslední věty LZPS. Kontrolní činnost obecných soudů připouští zákon zejména tím, že umožňuje uplatnit existenci vad, jimiž by trpělo řízení před rozhodci ad hoc i řízení před stálým rozhodčím soudem, popř. rozhodčí nález, pokud se takové vady přičítá základním zásadám, na nichž jinak spočívá samo rozhodčí řízení a rozhodování.“

Nutnost vznesení námitky nejpozději před svým jednáním ve věci samé je stejná jako viz. výše.

d) rozhodčí nález nebyl usnesen většinou rozhodců;

Toto samozřejmě přichází v úvahu pouze v případě senátního rozhodování.

e) straně nebyla poskytnuta možnost věc před rozhodci projednat;

K odnětí práva na projednání věci před rozhodci může v praxi dojít nejen tím, že straně není vůbec poskytnuta možnost se řízení účastnit, ale i tím, že je straně odňata možnost účastnit se byť jen jediného konkrétní úkonu řízení.⁴⁶ V praxi je tento důvod velmi hojně využíván k pokusu využít institut rozhodčího nálezu jako opravného prostředku před obecnými soudy. Zde bych si dovilil uvést zajímavý judikát Nejvyššího soudu ČR sp. zn.: 32 Cdo 953/2009, který se vztahuje právě k tomuto důvodu zrušení rozhodčího nálezu.⁴⁷ Obecně se k tomuto důvodu zrušení rozhodčího nálezu vyslovil i Nejvyšší soud ČR ve svém usnesení sp. zn. 23 Cdo 2273/2007⁴⁸ a dále jej rozvedl ve svém rozhodnutí

⁴⁶ Klein, B., Doleček, M.: Rozhodčí řízení. Praha: ASPI, 2007. str. 136

⁴⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn.: 32 Cdo 953/2009 ze dne 29.června 2010: „Pokud si účastníci dohodli, že spory budou řešeny rozhodcem „s jednáním podle písemných podkladů podle zásad spravedlnosti“, nelze za přiměřeného použití § 30 ZRŘ dovodit, že došlo k vyloučení ústnosti řízení, jak ji předpokládá § 19 odst. 3 ZRŘ. Užití výrazu „jednání“ svědčí o opaku, tedy o zachování principu ústnosti řízení. Za situace, kdy řízení neproběhlo ústně, jak předpokládá ZRŘ, nebyla stranám poskytnuta možnost věc před rozhodcem projednat a podle § 31 písm. e) ZRŘ je dán důvod pro zrušení rozhodčího nálezu.“

⁴⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp.zn.: 23 Cdo 2273/2007 ze dne 27. května 2009: „Důvod ke zrušení rozhodčího nálezu soudem upravený v § 31 písm. e) ZRŘ míří především na ochranu dodržování základních procesních práv a povinností účastníků rozhodčího řízení s ohledem na zásadu rovnosti účastníků řízení vyjádřenou v § 18 ZRŘ. I v rozhodčím řízení je třeba trvat na tom, aby účastníky navržené důkazy byly před rozhodčím soudem projednány tak, že buď budou provedeny, nebo nebudou po řádném odůvodnění připsány. Všechny námitky vedoucí ke zrušení rozhodčího nálezu podle § 31 písm. e) ZRŘ musí být nutně procesního charakteru, musí se tedy týkat postupu rozhodčího soudu při projednávání sporu, nikoli správnosti skutkových nebo právních závěrů učiněných rozhodčím soudem. Při rozhodování o zrušení rozhodčího nálezu není soud oprávněn přezkoumávat napadené rozhodnutí věcně, tedy z hlediska správnosti hodnocení provedených důkazů, správnosti skutkových zjištění a následného právního posouzení věci, proto námitky dovolatele směřující ke skutkovým a právním závěrům obsaženým v rozhodčím nálezu nejsou pro rozhodování o zrušení rozhodčího nálezu podle § 31 písm. e) ZRŘ relevantní.“

sp. zn. 23 Cdo 3749/2008 ze dne 26.5.2010⁴⁹.

f) rozhodčí nález odsuzuje stranu k plnění, které nebylo oprávněným žádáno nebo k plnění podle tuzemského práva nemožnému či nedovolenému;

Prvním důvodem dle písm. f) je plnění, které nebylo stranami žádáno (ultra petitem), což by bylo porušení jednoho ze základních principů rozhodčího řízení. V praxi k tomuto nejčastěji dochází v případě příslušenství pohledávky, strana např. nepožaduje náklady řízení a ty jsou jí v rozhodčím nálezu přiznány.

Druhý důvod připadá jednak na případy nemožného plnění, ale především na případy, kdy se arbitráž řídí cizím právem, které může umožňovat i plnění u nás nedovolená. Řada autorů považuje za diskutabilní případy, kdy rozhodčí nález vydaný v ČR odsuzuje k plnění v České republice sice nedovolenému, ale k výkonu rozhodnutí má dojít v zahraničí, kde tento druh plnění umožněn je.⁵⁰ Na tomto místě bych si ještě dovolil uvést rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 33 Cdo 2675/2007 ze dne 30.10.2009: „Rozhodčí nález nelze zrušit s odkazem na § 3 odst. 1 OZ s odůvodněním, že výkon práva na plnění podle něho přiznané odporuje dobrým mravům, a je tak podle tuzemského práva nedovolené.“

g) se zjistí, že jsou dány důvody, pro které lze v občanském soudním řízení žádat o obnovu řízení.

⁴⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 23 Cdo 3749/2008 26. května 2010 „Za nejtýpicetější případ odepření možnosti věc před rozhodci projednat, je považována nemožnost dostatečného uplatnění argumentace stran a nemožnost jejich vyjádření se ke všem relevantním skutečnostem. Obvykle bude nezbytné, aby stranám byla poskytnuta možnost vyjádřit se k tvrzením druhé strany, a to i písemně, tedy v případě žalovaného právo podat žalobní odpověď, v případě žalobce vyjádřit se k protižalobě, případně k protiargumentům uplatněným v žalobní odpovědi. V rámci jednotlivých uvedených úkonů lze považovat za důvodné, aby stranám byla poskytována nejen možnost tyto úkony učinit, ale i to, aby byla poskytnutá možnost s ohledem na všechny relevantní souvislosti dostatečná. Dalším nezbytným požadavkem pak je, aby stranám byla poskytnuta nejen možnost navrhnout důkazy k prokázání jejich tvrzení, ale tyto důkazy i provést (za předpokladu, že nejsou pro dané řízení zcela zjevně nepodstatné). Pokud důkazní návrh některé ze stran nebyl přijat, je třeba, aby rozhodci důkazní návrh uvážili a dostatečně zdůvodnili, proč navržený důkaz nebyl proveden.“

⁵⁰ např. Rozehnalová, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: ASPI, 2008. str. 306;

též Bělohlávek, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004. str. 242;

či Klein, B., Doleček, M.: Rozhodčí řízení. Praha: ASPI, 2007. str. 139

Jedná se tedy o odkaz na § 228 OSŘ, který umožňuje žalobu na obnovu řízení podat ve dvou případech. Prvním je existence skutečností, rozhodnutí nebo důkazů, které účastník bez své viny nemohl použít v původním řízení, pokud pro něj mohou přivodit příznivější rozhodnutí věci. Druhým je možnost provést důkazy, které nemohly být provedeny v původním řízení, pokud mohou přivodit pro účastníka příznivější rozhodnutí ve věci.

Jistou polemiku vyvolává užití § 32 odst. 1 ZRŘ: „Návrh na zrušení rozhodčího nálezu soudem musí být podán do tří měsíců od doručení rozhodčího nálezu té straně, která se zrušení rozhodčího nálezu domáhá.“ v souvislosti s důvodem zrušení dle § 31 písm. g) ZRŘ – tedy z důvodů pro obnovu řízení. Kdy § 233 odst. 1 OSŘ stanoví rovněž tří měsíční lhůtu pro podání žaloby na obnovu řízení, ovšem od doby kdy se účastník dozví, že existují důvody pro obnovu řízení. Dle mého názoru je takovéto de facto zúžení možnosti využití zrušení rozhodčího nálezu příliš tvrdé, ovšem dikce zákona je jasná.

Obecný soud návrh na zrušení rozhodčího nálezu zamítne v případě, že neexistují nebo nejsou splněny důvody jeho zrušení viz. výše. V případě, že jsou dány a jsou důvodné, soud rozhodčí nález zruší.

Postup po zrušení rozhodčího nálezu je upraven § 34 ZRŘ následovně: „Zruší-li soud rozhodčí nález z důvodů uvedených v § 31 písm. a) nebo b), pokračuje k návrhu některé ze stran po právní moci rozsudku v jednání ve věci samé a tuto věc rozhodne.“ Zde zákonodárce vycházel z předpokladu, že v těchto případech není dána pravomoc rozhodců nýbrž soudů obecných.

Zruší-li soud rozhodčí nález z jiného důvodu, zůstává rozhodčí smlouva v platnosti. Rozhodci zúčastnění na rozhodčím nálezu, který byl zrušen, jsou z nového projednání a rozhodování věci vyloučeni. Nedohodnou-li se strany jinak, budou noví rozhodci jmenováni způsobem původně určeným v rozhodčí smlouvě nebo podpůrně podle ustanovení tohoto zákona.

9.2.2. Přezkum platnosti, existence a rozsahu rozhodčí smlouvy (§ 106 OSŘ)

Obecný soud je oprávněn v případě uplatnění námitky, že věc má být podle smlouvy účastníků projednána v řízení před rozhodci, zkoumat, zda věc může být podle

právního řádu České republiky podrobena rozhodčí smlouvě nebo zda je rozhodčí smlouva neplatná, popř. zda vůbec existuje nebo zda její projednání v řízení před rozhodci nepřesahuje rámec pravomoci přiznané rozhodčí smlouvou, a nebo zda se rozhodčí soud neodmítl věcí zabývat. Za těchto okolností je soud oprávněn danou věc i přes uplatněnou námitku rozhodčí smlouvy projednat.

9.2.3. Odložení vykonatelnosti rozhodčího nálezu (§ 32 odst. 2 ZRŘ)

Je nutno zdůraznit, že podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezu nemá odkladný účinek na vykonatelnost předmětného nálezu. Pouze na žádost povinného může soud vykonatelnost rozhodčího nálezu odložit. Toto odložení je podmíněno hrozbou závažné újmy na straně povinného v případě výkonu rozhodčího nálezu. Příslušným soudem je soud, který rozhoduje o návrhu na zrušení rozhodčího nálezu.

9.2.4. Zastavení výkonu rozhodnutí (§ 35 ZRŘ)

Úprava obsažená v ustanovení § 35 ZRŘ upravuje jednu z dalších možností obrany proti rozhodčímu nálezu, přičemž v případě zahraničních rozhodčích nálezů se jedná o jediný způsob obrany, a to až ve fázi po podání návrhu na výkon rozhodnutí oprávněným(...).⁵¹

Straně, proti níž byl soudem nařízen výkon rozhodnutí, je dána možnost podat návrh na zastavení nařízeného výkonu rozhodnutí, i když nepodala návrh na zrušení rozhodčího nálezu soudem.

Důvody pro zastavení stanovuje § 35 odst. 1 ZRŘ jednak přímo:

a) rozhodčí nález je stížen některou vadou uvedenou v § 31 písm. a), d) nebo f);

K těmto důvodům více viz. kapitola 9.2.1.

b) strana, která musí mít zákonného zástupce, nebyla v řízení takovým zástupcem zastoupena a její jednání nebylo ani dodatečně schváleno;

V tomto případě nebyla straně poskytnuta možnost věc před rozhodci řádně projednat dle § 31 písm. e) více viz. kapitola 9.2.1.

⁵¹ Bělohávek, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004. str. 262

c) ten, kdo vystupoval v rozhodčím řízení jménem strany nebo jejího zákonného zástupce, nebyl k tomu zmocněn a jeho jednání nebylo ani dodatečně schváleno.

Jedná se o stejný případ neposkytnutí možnosti věc před rozhodci řádně projednat dle § 31 písm. e) jako v případě výše. Pro více informací o této problematice opět odkazuji na kapitolu 9.2.1.

jednak odkazem na důvody obsažené v § 268 OSŘ:

- a) výkon byl nařízen, ačkoli se rozhodčí nález nestal dosud vykonatelným;
- b) rozhodčí nález byl po nařízení výkonu zrušen nebo se stal neúčinným;
- c) zastavení výkonu navrhl ten, kdo navrhl jeho nařízení;
- d) výkon rozhodčího nálezu postihuje věci, které jsou z něho podle § 321 a § 322 OSŘ vyloučeny;
- e) průběh výkonu ukazuje, že výtěžek kterého jím bude dosaženo, nepostačí ani ke krytí jeho nákladů;
- f) bylo pravomocně rozhodnuto, že výkon rozhodnutí postihuje majetek, k němuž má někdo právo nepřipouštějící výkon rozhodnutí (§ 267 OSŘ);
- g) po vydání rozhodnutí zaniklo právo jím přiznané, ledaže byl výkon rozhodnutí již proveden;
- h) výkon rozhodnutí je nepřípustný, protože je tu jiný důvod, pro který rozhodnutí nelze vykonat.

10. Uznání a výkon rozhodčích nálezů

Rozhodčí nález je konečným a pro strany závazným rozhodnutím sporu, které doručením nabývá účinků pravomocného soudního rozhodnutí. V případě, že není plněn dobrovolně, má vítězná strana možnost vynutit si splnění rozhodčího nálezu i proti vůli druhé strany tzv. výkonem rozhodnutí.

Důležité je v této souvislosti rozlišovat české rozhodčí nálezy (nálezy vydané na území České republiky bez ohledu na právo jímž se arbitráž při rozhodování sporu řídila) a zahraniční rozhodčí nálezy. U zahraničních rozhodčích nálezů můžeme říci, že jejich výkon (a stejně tak výkon českých rozhodčích nálezů v zahraničí) je daleko snazší, než výkon cizích soudních rozhodnutí.

Při výkonu českého rozhodčího nálezu se postupuje dle části VI. OSŘ (ZRŘ úpravu výkonu rozhodčího nálezu neupravuje) či lze výkonem pověřit soudní exekutory dle zákona č. 120/2001 Sb., exekučního řádu, ve znění pozdějších předpisů.

V případě výkonu zahraničního rozhodčího nálezu je nutné nejdříve jeho uznání. V drtivé většině případů se tak děje na základě mezinárodní smlouvy, která má přednost před českou úpravou – zpravidla podle Newyorské úmluvy, která je celosvětově nejrozšířenější úpravou mezinárodní arbitráže. V současné době je jejími signatáři více než 130 států světa. Každý z těchto států je povinen uznat rozhodčí nález jiného smluvního státu a povolit jeho výkon, ovšem nejsou vyloučeny ani dvoustranné smlouvy, např. o právní pomoci. Postup uznání je stanoven příslušnou mezinárodní smlouvou.

Není-li mezinárodní smlouvy, stačí dle § 38 ZRŘ k uznání a výkonu cizího rozhodčího nálezu skutečnost, že cizí stát prohlašuje všeobecně cizí rozhodčí nálezy za vykonatelné za podmínky vzájemnosti. Uznání a výkon cizího nálezu jsou však dle § 39 ZRŘ odepřeny v případech, kdy:

- a) rozhodčí nález není podle práva státu, v němž byl vydán, pravomocný nebo vykonatelný;
- b) rozhodčí nález je stížen vadou uvedenou v § 31 ZRŘ;

K tomuto viz kapitola 9.2.1.

- c) rozhodčí nález odporuje veřejnému pořádku.

Za odporující veřejnému pořádku se v zásadě považuje takové rozhodnutí, které by svým účinkem odporovalo základním zásadám právního řádu, na nichž je nutno beze zbytku trvat, jakož i základním zásadám společenského zřízení.⁵²

Oprávněný žádající o uznání a výkon cizího rozhodčího nálezů předloží českému soudu rozhodčí nález opatřený doložkou právní moci a rozhodčí smlouvu – vše v originálech, popř. úředně ověřených kopiích – spolu s překladem do českého jazyka.

Uznání cizího rozhodčího nálezů se nevyslovuje zvláštním rozhodnutím, pouze tím, že se k němu za podmínek viz. výše přihlédne.

⁵² Bělohávek, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004. str. 295

11. Základní vymezení arbitrážních center

Zvýšené nároky na činnost rozhodců (kvantitativní a kvalitativní) prakticky – až na ojedinělé a výjimečné případy – vylučují, aby rozhodci mohli svou činnost vykonávat izolovaně jako jednotlivci působící případ od případu a zajišťující si sami vše, co je třeba pro řádný průběh rozhodčího řízení. Obdobně jako v jiných právních povoláních je třeba jejich činnost určitým způsobem organizovat a zajišťovat.⁵³ Takovou organizaci a administrativní zajištění poskytují rozhodcům především stálé rozhodčí soudy a dále tzv. arbitrážní centra.

Stálé rozhodčí soudy je dle ustáleného výkladu § 13 odst. 1 ZRŘ možno zakládat pouze na základě zvláštního zákona, žádný zvláštní zákon upravující obecné zřizování stálých rozhodčích soudů však nebyl přijat. Za tohoto stavu má RS HK de facto monopolní postavení, co se stálých rozhodčích soudů týče (Volné zřizování stálých soudů je možné pouze při burzách, ovšem tyto stálé soudy mají pouze velmi úzkou působnost související s jejich zřízením při burze.) Zajisté můžeme spekulovat o vhodnosti tohoto monopolního postavení.

Z těchto důvodů vznikla v České republice celá řada tzv. arbitrážních center, která jsou soukromými společnostmi či občanskými sdruženími, jež se různou měrou, především administrativně, podílejí na průběhu rozhodčího řízení. Tyto společnosti mají různé názvy – rozhodčí společnost, arbitrážní centrum, sdružení rozhodců, rozhodčí institut, rozhodčí centrum. Z arbitrážních center působících v České republice jde např. o Arbitrážní a rozhodčí společnost s.r.o.; Arbitrážní centrum s.r.o.; Arbitrážní soud České republiky, o.s.; Rozhodčí institut v Praze, o.s.; Rozhodčí společností, s.r.o.; Rozhodčí společnost Praha, a.s.; Společnost rozhodců, s.r.o.; Společnost pro rozhodčí řízení, a.s.– jednacími řády a procesními pravidly těchto arbitrážních center se zabývám dále v rámci této kapitoly.

Zákonná definice arbitrážního centra neexistuje, ovšem z cílů společných všem arbitrážním centrům můžeme říci, že se jedná o servisní organizaci, která po organizační a administrativní stránce vykonává pro rozhodce ad hoc v zásadě stejné služby jako stálý rozhodčí soud, pokud nejsou ze zákona vyhrazeny pouze stálému rozhodčímu

⁵³ Zoulík, F.: Některé problémy rozhodčího řízení. Bulletin Advokacie, 1/2007. str. 14

soudu či rozhodci jako takovému. Jedná se tedy o subjekt, který pouze pomáhá rozhodčí řízení realizovat – řízení tedy před ním není vedeno.

Jak již bylo zmíněno výše, žádná zákonná úprava rozhodčího řízení neexistuje. Je tedy důležité si při posuzování legality existence arbitrážních center odpovědět na otázku, zda je rozhodčí řízení činností veřejnoprávní či soukromoprávní, zda se tedy budeme řídit soukromoprávní zásadou „co není zakázáno je povoleno“ či veřejnoprávní „co není dovoleno, je zakázáno“. Např. Prof. K. Růžička vyslovuje názor, že: „tzv. „rozhodčí centra“ nebo tzv. „servisní pracoviště“ postrádají právní základ pro svoji existenci a svoji činnost. Jejich zřízení je v rozporu s ustanovením § 13 odst. 1 a 2 ZRŘ. Jejich činnost lze proto považovat za jednání, které ZRŘ obchází.“⁵⁴ S tímto názorem se osobně neztotožňuji. Dle mého názoru má rozhodčí řízení povahu soukromoprávní. Tento názor zastává i Ústavní soud ČR ve svém nálezu IV. ÚS 174/2002⁵⁵ – tento nálezn jsem již podrobněji rozebral v pasáži věnující se teoretickým koncepcím rozhodčího řízení. Jelikož dle výše zmíněného nálezu rozhodce není považován za orgán veřejné moci, neměla by se na rozhodčí řízení vztahovat ani veřejnoprávní koncepce. Tento svůj závěr, že pravomoc rozhodce (rozhodců) není delegovanou svrchovanou mocí státu, ale pochází od soukromé vlastní moci stran určovat si svůj osud a to včetně podrobení se rozhodnutí rozhodce (rozhodců), zopakoval Ústavní soud ČR ve svém usnesení sp.zn.: I.ÚS 483/07, ze dne 14.03.2007. Dále pak Ústavní soud doplňuje, že uzavřením platné rozhodčí smlouvy se strany dobrovolně a vědomě vzdávají práva na projednání své věci nezávislým a nestranným soudem ve smyslu článku 36 odst. 1 Listiny [Usnesení Ústavního soudu České republiky, sp.zn.: I.ÚS 2619/08, ze dne 18.11.2008, sp.zn.: II.ÚS 805/06, ze dne 08.01.2007, sp.zn.: II.ÚS 2169/07, ze dne 03.09.2007, sp.zn.: II.ÚS 3059/08, ze dne 15.01.2009, sp.zn.: III.ÚS 1300/07 ze dne 12.06.2007, sp.zn.: III.ÚS 2498/07 ze dne 18.10.2007].

Z právě podaného činím závěr, že zákon o rozhodčím řízení je právní normou charakteru soukromoprávního. Při aplikaci zákona o rozhodčím řízení neplatí zásada implicitního zákazu, tj. co není zákonem výslovně povoleno, je zakázáno. Ale naopak ze soukromoprávního charakteru zákona o rozhodčím řízení jednoznačně vyplývá, že

⁵⁴ Růžička, K.: Je rozhodčí smlouva základem rozhodčího řízení?, Bulletin advokacie, 10/2005. str. 54

⁵⁵ Usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 174/02 ze dne 15. 7. 2002: „Rozhodce nenalézá právo, ale tvoří (eventuálně napevno staví, vyjasňuje, tedy narovnává) závazkový vztah v zastoupení stran. Jeho moc tedy není delegovaná svrchovanou mocí státu, ale pochází od soukromé vlastní moci stran určovat si svůj osud.“

při jeho aplikaci nutno vycházet ze zásady legální licence tak, jak je uvedena v čl. 2 odst. 4 Ústavy ČR (a čl. 2 odst. 3 Listiny základních práv a svobod). Existence arbitrážních center je tedy v souladu se zákonem, což ostatně dokládá i jejich nemalý počet v České republice.

Celkově můžeme říci, že arbitrážní centra vznikla z důvodu nemožnosti zakládat stálé rozhodčí soudy a jako jejich alternativa (k de facto jedinému stálému rozhodčímu soudu) mající za cíl odstranit především nedostatky typicky provázející rozhodčí řízení ad hoc, což je pro právní subjekty zvažující možnost využití arbitráže jistě pozitivním aspektem.

Jako negativum můžeme chápat překračování pravomocí arbitrážními centry, o této problematice pojednávám dále.

12. Role arbitrážních center v rozhodčím řízení ad hoc

Arbitrážní centrum nezasahuje do rozhodčího řízení ad hoc přímo, ale navazuje oddělené právní vztahy jednak s rozhodcem a dále se stranami sporu. V rozhodčím řízení za účasti arbitrážního centra pak vznikají právní vztahy ve třech rovinách. První je vztah mezi arbitrážním centrem a rozhodcem, druhou je vztah mezi arbitrážním centrem a stranami sporu a třetí je vztah mezi rozhodcem a stranami sporu. Vztah mezi rozhodcem a stranami sporu je upraven buďto rozhodčí smlouvou, jejím odkazem na stanovy/řád arbitrážního centra nebo zákonem – tomuto vztahu jsem se věnoval v předchozích kapitolách, nyní se tedy zaměřím na první dva typy vztahů.

12.1. Vztah mezi arbitrážním centrem a rozhodcem ad hoc

Předně je třeba říci, že vztah mezi arbitrážním centrem a rozhodcem ad hoc nezasahuje do řešení sporu v rozhodčím řízení v užším slova smyslu. Rozhodci rozhodují spor sami a pouze využívají podpory od arbitrážního centra. Podporou od arbitrážního centra zpravidla rozumíme:

- Administrativní a technické zázemí, které arbitrážní centrum rozhodcům zajišťuje. Jedná se především o zajištění prostor pro konání řízení (v případě ústního jednání), pomoc při vedení spisu a zpracování spisového materiálu, zajištění technického vybavení – např. počítačů s přístupem do některé z právních databází, vedení knihy pošty, neformální kontakt se stranami sporu.
- Vypracování pravidel řízení, kterými se strany mohou řídit a v případě delegace postupu řízení na rozhodce představují tato pro rozhodce jistě velmi cennou pomoc, jelikož řešení procesních otázek u každého případu jednotlivě by znamenalo velkou zátěž. Tato pravidla by měla zpravidla obsahovat komplexní úpravu postupu řízení.
- Zprostředkování klientely – arbitrážní centrum má zajisté větší možnosti propagace rozhodčího řízení a tím získávání nových klientů, než rozhodce sám. Rozhodci pak zpravidla figurují na seznamech rozhodců vedených arbitrážními centry, ze kterých si mohou strany svého rozhodce vybrat či jej může vybrat tzv. appointing authority (o tomto viz. dále). Pro rozhodce je jistě přínosem, že se

mohou plně soustředit na svou rozhodcovskou činnost a svou „reklamu“ přenechat jiným.

- Zvyšování kvalifikace rozhodců – některá arbitrážní centra pro své rozhodce pořádají přednášky či vedou knihovny s odbornou literaturou. Celkově představují bázi, kde se rozhodci mohou setkávat a předávat si své zkušenosti a poznatky.

12.2. Vztah arbitrážního centra ke stranám sporu

Je založen především:

- Funkcí tzv. appointing authority, což je termín používaný pro třetí osobu, která určí konkrétní/ho rozhodce. Jelikož se jedná o velmi obsáhlou problematiku, dovolil jsem si jí vyčlenit samostatnou kapitolu.
- Možností využít vzorové rozhodčí doložky, které dávají stranám jistotu platnosti rozhodčí smlouvy. Jejich součástí bývá často odkaz na pravidla řízení / jednací řád vypracovaný arbitrážním centrem.
- Možnost použití pravidel řízení (občas nesprávně označovaných jako „jednací řád“ či „statut“) vypracovaných arbitrážním centrem, která komplexně upravují postup rozhodčího řízení, s nímž se mají strany možnost seznámit před uzavřením rozhodčí smlouvy a již dopředu postup řízení napevno stanovit. Zde je důležité upozornit na rozdíl mezi stálými rozhodčími soudy a arbitrážními centry. Pokud se strany v rozhodčí smlouvě dohodnou na příslušnosti stálého rozhodčího soudu a nesjednají jinak, platí, že se podrobují statutům a řádům stálého rozhodčího soudu. V případě arbitrážního centra je pro aplikaci pravidel řízení arbitrážního centra nutné jejich přímé uvedení v rozhodčí smlouvě či minimálně odkaz na takováto pravidla.
- Arbitrážní centra zpravidla vypracovávají i své poplatkové řády, takže strany mají možnost dopředu se seznámit s odměnou za rozhodčí řízení, způsobem jejího výpočtu nebo splatností. Tím je stranám dána možnost zvolit si pro jejich případ „cenově přiměřené“ arbitrážní centrum.

13. Funkce appointing authority

V současné době se funkce arbitrážních center dostala do středu zájmu především v souvislosti s funkcí tzv. appointing authority, kdy ke jmenování rozhodce je příslušné arbitrážní centrum jako takové (ono samo pak svými vnitřními předpisy určuje konkrétní postup či konkrétní osobu, která o rozhodci rozhodne) nebo je příslušným přímo určený představitel arbitrážního centra (zpravidla předseda, jednatel...).

Podnětem k současné diskuzi se stalo rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 12 Cmo 496/2008, které se zabývá souladem rozhodčí doložky a ZRŘ. Vrchní soud v Praze rozhodl, že: *„Pokud rozhodčí smlouva neobsahuje přímé určení rozhodce ad hoc, a nebo konkrétního způsobu jeho určení, ale jen odkazuje ohledně výběru rozhodce a stanovení pravidel rozhodčího řízení na právnickou osobu, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona a odkazuje na touto právnickou osobou stanovené statuty a řády ke jmenování a výběru rozhodců, jakož i způsobu vedení rozhodčího řízení a stanovení pravidel o nákladech řízení, pak je taková rozhodčí smlouva neplatná dle § 39 občanského zákoníku pro obcházení zákona.“*

Výše zmíněná právní věta má dalekosáhlý dopad na soudní aplikační praxi zejména z důvodu rozhodnutí Občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu České republiky (zasedání leden 2010) o zařazení výše uvedeného usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28.5.2009, sp. zn. 12 Cmo 496/2008, do Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek. Zařazením tohoto rozhodnutí s výše citovanou právní větou do tzv. „zelené sbírky“ (jak se také v právní praxi oficiální Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek nazývá) se velmi podstatně zesiluje právní dosah tohoto judikátu, který tak vyjadřuje většinový názor soudců Občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu a pro soudy nižších stupňů je jasným vodítkem jakou právně argumentační optikou je nutno řešit soudní případy s obdobným skutkovým základem.

Jelikož považuji toto usnesení po právní stránce za nesprávné, dovolil jsem si jej na tomto místě podrobit důkladnějšímu zkoumání a kritické analýze.

13.1. Skutková a právní podstata věci

Krajský soud v Hradci Králové, pobočka v Pardubicích, usnesením ze dne 10.10.2008 zrušil směnečný platební rozkaz z 10.9.2008 a zastavil řízení. Rozhodnutí odůvodnil tím, že vydal k návrhu žalobce směnečný platební rozkaz, proti kterému podala žalovaná námitky. Žalovaná mj. namítla, že účastníci si sjednali ve smlouvě o rezervaci nemovitosti rozhodčí doložku, proto soud nemá pravomoc věc rozhodnout. Žalovaná předložila Smlouvu o rezervaci a o poskytnutí součinnosti při koupi nemovitosti ze dne 7.4. 2008. Soud shledal platnou rozhodčí doložku, obsaženou v čl. VI (6.1.) Smlouvy, a řízení proto podle § 106 odst. 1 o.s.ř. zastavil.

Po odvolání žalobce se věcí zabýval Vrchní soud v Praze, který usnesením změnil usnesení soudu prvního stupně. Odvolací soud se předně jako předběžnou otázkou zabýval tím, zda předmětná rozhodčí doložka (rozhodčí smlouva) byla účastníky platně uzavřena.⁵⁶

13.2. Právní závěry Vrchního soudu v Praze

Vrchní soud v Praze dovedl, že pokud subjekt, který není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zvláštního zákona jak to předpokládá zákon o rozhodčím řízení ve svém § 13, vykonává takové činnosti, které spadají podle zákona o rozhodčím řízení výlučně do působnosti stálých rozhodčích soudů, jde o úmysl obcházet zákon a dochází tak k rozporu se zákonem. K rozhodčí doložce odvolací soud uvedl, že v ní účastníci nedohodli (neurčili) osobu konkrétního rozhodce, nýbrž umožnili tomu účastníkovi, který bude podávat žalobu u Správy rozhodčích řízení a veřejných zakázek, s.r.o., aby si vybral jediného rozhodce ze seznamu rozhodců vedeného touto společností. V tomto směru odvolací soud zdůraznil, že možnost vést seznam rozhodců je umožněna pouze v řízení vedeném u stálého rozhodčího soudu, nikoliv u soukromé společnosti, v daném případě u Správy rozhodčích řízení a veřejných zakázek, s.r.o. Stanovením způsobu určení rozhodce je třeba rozumět jen určení takového způsobu, který nezáleží jen na vůli jedné strany, jak je tato zásada formulována v § 269 odst. 3 obchodního zákoníku. Dále odvolací soud zdůraznil, že uvedená společnost není ani oprávněna vydávat své statuty a řády, jež by upravovaly způsob vedení rozhodčího

⁵⁶ Převzato z Vrba, P: K problematice určení (jmenování) rozhodce a stanovení procesních pravidel rozhodčího řízení, Právní rádce, 3/2010, str. 21

řízení a stanovovaly závazným způsobem, pokud si strany nedohodnou jinak, pravidla o nákladech řízení a odměňování rozhodců. Jak je zřejmé z obsahu čl. VI (6.1) Smlouvy, uvedená společnost má nepochybně možnost si kdykoliv změnit jí stanovená pravidla (Pravidla pro rozhodčí řízení, Sazebník poplatků) i seznam rozhodců. Tyto možnosti ale zákon v § 13 svěřuje pouze stálým rozhodčím soudům, nikoliv ad hoc rozhodci nebo dokonce soukromé společnosti. Konečně odvolací soud ve vztahu k předmětnému obsahu rozhodčí doložky uvedl, že v ní není výslovně sjednáno, že by rozhodčí řízení nemuselo být ústní, avšak v Části druhé, Hlavě 1, článku 2., bodu 5. „Pravidel pro rozhodčí řízení“ je uvedeno, že řízení před rozhodcem je písemné, a že tím není dotčeno oprávnění rozhodce nařídít ústní jednání, pokud to rozhodce považuje za potřebné k řádnému posouzení věci. Z uvedeného ustanovení za předpokladu jeho platnosti by bylo nutno dovodit, že dané rozhodčí řízení není ústní. Odvolací soud ovšem zdůraznil, že tato procesně velmi významná podmínka by musela být výslovně dohodnuta v rozhodčí smlouvě, ve které se účastníci dohodli na ad hoc rozhodci (rozhodcích) a pouze u stálého rozhodčího soudu by bylo možné si tuto podmínku platně dohodnout pouhým odkazem na statut (pravidla) stálého rozhodčího soudu. Z výše uvedeného dále odvolací soud dovodil, že v dané věci nebyl mezi účastníky dohodnut k řešení majetkového sporu stálý rozhodčí soud, ani ad hoc rozhodce (rozhodci), když Správa rozhodčích řízení a veřejných zakázek, s.r.o., svou činností a jí ustanovenými pravidly přejímá působnost („kopíruje“ činnost) stálého rozhodčího soudu, čímž obchází ustanovení § 13 zákona o rozhodčím řízení.⁵⁷ Odvolací soud pak výše uvedené názory sumarizoval do shora uvedené právní věty.

13.3. Kritický rozbor usnesení Vrchního soudu v Praze

13.3.1. Rozpor s dosavadní judikaturou NS

Za první diskutabilní bod tohoto usnesení považuji nemožnost odkazu na seznam rozhodců vedený právníčkou osobou, přičemž tento závěr je v přímém rozporu s předchozí judikaturou např. i Nejvyššího soudu ČR, který ve svém judikátu sp. zn.

⁵⁷ Převzato z Vrba, P: K problematice určení (jmenování) rozhodce a stanovení procesních pravidel rozhodčího řízení, Právní rádce, 3/2010, str. 21

32 Cdo 2282/2008 rozhodl, že „Dovozuje-li žalobce nutnost dohody na jmenovitě určeném rozhodci, není jeho názor správný. Strany se mohou (nikoli musí) dohodnout na určení konkrétních jmen rozhodců. Nevýhodou takové rozhodčí doložky je skutečnost, že od uzavření této doložky do vzniku sporu může uplynout delší doba a nelze vyloučit, že na straně takto jmenovaného rozhodce dojde ke změně poměrů znemožňujících výkon funkce rozhodce. Proto dochází - stejně jako v souzené věci - ve smyslu § 7 odst. 1 ZRŘ k určení mechanismu, jakým způsobem bude určitý rozhodce pro rozhodování v budoucnosti vzniklých sporů vybrán, přičemž závěr, zda se účastníci rozhodnou pro to, že jejich případné spory bude rozhodovat rozhodce (rozhodci) zapsaný v seznamu vedeného u stálých rozhodčích soudů či jiných soukromoprávních subjektů, je ponechán na dohodě stran.“

V odůvodnění tohoto rozhodnutí dovolacího soudu se mj. uvádí: „Rozhodčí řízení podle ZRŘ umožňuje smluvním stranám, aby určité druhy sporů vyňaly z pravomoci soudů a podrobily je zvláštnímu řízení, v němž o nich budou rozhodovat soukromé osoby – jeden nebo více rozhodců, popř. stálý rozhodčí soud. Prostředkem k dosažení tohoto účelu je smluvní volnost, v jejímž rámci strany vymezí, jaké druhy sporů podrobí pravomoci rozhodců a dohodnou se na tom, zda je bude rozhodovat jeden nebo více rozhodců, popř. stálý rozhodčí soud (§ 2 odst. 1 ZRŘ). Shodným projevem vůle mohou smluvní strany v rozhodčí smlouvě určit počet i osoby rozhodců anebo stanovit způsob, jak budou určeny. Nedošlo-li však k dohodě o počtu a osobách rozhodců, nastupuje pravidlo zakotvené v § 7 odst. 2 ZRŘ, podle něhož každá ze stran jmenuje jednoho rozhodce a tito zvolí předsedajícího rozhodce. V souzené věci využili strany svého práva ve smyslu ust. § 7 ZRŘ a určili v rozhodčí smlouvě nikoli počet ani osoby rozhodců, nýbrž způsob, jak počet i osoby rozhodců mají být určeny. **Strany si dle uvedeného ustanovení mohou v rozhodčí smlouvě určit okruh rozhodců, způsob jejich jmenování stranami, nebo postup, jímž mají rozhodci vést řízení. I jiné soukromé subjekty než stálé rozhodčí soudy zřízené ve smyslu ust. § 13 ZRŘ mohou vést seznam rozhodců a vydávat pro účastníky rozhodčího řízení pravidla, kterými se rozhodci řídí. Pravidla těchto soukromoprávních subjektů pro určení rozhodců se považují za dohodu obsaženou v rozhodčí smlouvě ve smyslu ust. § 7 odst. 1 ZRŘ.** Pokud se účastníci dohodli, že spory vzniklé z předmětné leasingové smlouvy budou rozhodovány rozhodcem vybraným žalující stranou ze seznamu

rozhodců vedeného při Asociaci leasingových společností ČR a nikoli rozhodčím soudem ve smyslu ust. § 13 ZRŘ, není námitka žalobce, že „mechanismus, jakým bude tento rozhodce či rozhodci vybráni (...), musí být sjednán výslovně a určitě“ za podmínky, že tento mechanismus musí být vytvořen stálým rozhodčím soudem zřízeným ve smyslu § 13 ZRŘ zákonem, případná, jelikož za situace, kdy – jak shora uvedeno – i jiné soukromé subjekty než stálé rozhodčí soudy zřízené ve smyslu ust. § 13 ZRŘ mohou vést seznam rozhodců a vydávat pro účastníky rozhodčího řízení pravidla, kterými se rozhodci řídí, se účastníci dohodli, že rozhodce, jenž bude rozhodovat jejich případné spory vyplývající z leasingové smlouvy, bude vybrán ze seznamu nikoli stálého rozhodčího soudu, jenž musí být – jak správně dovolatel dovozuje - zřízen zákonem, nýbrž ze seznamu Asociace leasingových společností ČR. Rozhodování sporu v rozhodčím řízení není porušením ustanovení čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, pokud účastníci řízení mají možnost ovlivnit, jaký rozhodce (či skupina rozhodců) bude o jejich právech a povinnostech v souladu s platnou rozhodčí smlouvou ve smyslu ust. § 2 ZRŘ rozhodovat. K tomu mají účastníkům napomoci poměrně široké podmínky, které zákon v ust. § 4 a 8 ZRŘ klade na osobu rozhodce a které klade na určení počtu i osob rozhodců (popř. způsobu, jak počet i osoby rozhodců mají být určeny) ve smyslu ust. § 7 ZRŘ. Dovozuje-li žalobce nutnost dohody na jmenovitě určeném rozhodci, není jeho názor správný. Strany se mohou (nikoli musí) dohodnout na určení konkrétních jmen rozhodců. Nevýhodou takové rozhodčí doložky je skutečnost, že od uzavření této doložky do vzniku sporu může uplynout delší doba a nelze vyloučit, že na straně takto jmenovaného rozhodce dojde ke změně poměrů znemožňujících výkon funkce rozhodce. Proto dochází – stejně jako v souzené věci – ve smyslu ust. § 7 odst. 1 ZRŘ k určení mechanismu, jakým způsobem bude určitý rozhodce pro rozhodování v budoucnosti vzniklých sporů vybrán, přičemž závěr, zda se účastníci rozhodnou pro to, že jejich případné spory bude rozhodovat rozhodce (rozhodci) zapsaný v seznamu vedeného u stálých rozhodčích soudů či jiných soukromoprávních subjektů, je ponechán na dohodě stran. Pokud odvolací soud za uvedeného skutkového stavu v souladu s ust. § 2, § 7 a § 13 ZRŘ dospěl k závěru, že předmětná rozhodčí doložka je platným ujednáním o způsobu určení počtu a osob rozhodců, že věc má být dle smlouvy účastníků projednána před rozhodci (resp. rozhodcem), že obecný soud v důsledku tohoto nemůže věc projednat, a proto potvrdil

výrok soudu prvního stupně o zastavení řízení ve smyslu ust. § 106 odst. 1 věty před středníkem o.s.ř., je toto jeho právní posouzení správné.“

S tímto judikovaným právním názorem se ztotožnila část soudců Nejvyššího soudu, jakož i některá připomínková místa - např. Nejvyšší státní zastupitelství či legislativní odbor Ministerstva spravedlnosti ČR. Ten ve své připomínce (též kritizující shora uvedené rozhodnutí Vrchního soudu v Praze) podle mého názoru správně zdůrazňuje, že „je nutné si uvědomit, že rozhodce je určován na základě smlouvy, tedy projevem svobodné vůle obou stran. Projev vůle smluvních stran má být omezen jen tehdy, pokud tím dochází k porušování práv účastníků právních vztahů. Určení způsobu výběru rozhodce v rozhodčí smlouvě tím určitě není. Může se jednat o zcela praktickou otázku, neboť určením konkrétního jména se strany vystavují riziku, že takový rozhodce v budoucnu nebude způsobilý věc rozhodnout. Ani § 2 odst. 1 ZRŘ této myšlenky dle našeho názoru neodporuje. Toto ustanovení jen zakládá právo stranám, aby jejich spor byl řešen rozhodcem či stálým rozhodčím soudem. Jakým způsobem má vypadat samotná dohoda o určení rozhodce již zákon neřeší a nechává tak zcela na vůli stran, aby tak učinily.“⁵⁸

Proti výše zmíněnému usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.7. 2008, sp. zn. 32 Odo 2282/2008 byla podána ústavní stížnost. Tato byla usnesením Ústavního soudu České republiky ze dne 6. listopadu 2008, sp. zn. II. ÚS 2682/08 odmítnuta, přesto se v tomto usnesení Ústavní soud vyjádřil k meritu věci, a to následujícím způsobem:

„Ústavní soud po prostudování odůvodnění napadeného usnesení Nejvyššího soudu porušení tohoto základního práva neshledal. Obecné soudy vyslovily nedostatek své pravomoci na základě kvalifikace a výkladu rozhodčí doložky jako soukromoprávního úkonu stěžovatele a leasingové společnosti, přičemž se neztotožnily s námitkami stěžovatele stran neurčitosti doložky. Ústavní soud neshledal na těchto závěrech jakýkoliv rozpor s kogentním zněním norem jednoduchého práva, který by podle ustálené judikatury Ústavního soudu případně mohlo rovněž založit porušení základních práv.

Odepření přístupu k obecným soudům, které stěžovatel považuje za porušení svého ústavně zaručeného základního práva, tudíž nebylo ze strany obecných soudů

⁵⁸ Převzato z Vrba, P: K problematice určení (jmenování) rozhodce a stanovení procesních pravidel rozhodčího řízení, Právní rádce, 3/2010, str. 21

svévolné, ale naopak odůvodněné, neboť odpovídalo projevu vůle obou smluvních stran leasingové smlouvy, resp. v ní obsažené rozhodčí doložky.

Ústavní soud k tomu poznamenává, že tyto závěry jsou naopak zcela konformní s judikaturou Ústavního soudu týkající se ochrany autonomie vůle a svobody individuálního jednání (srov. například nálezy I.ÚS 546/03), kterou Ústavní soud formuloval v případech, kdy obecný soud svévolně a formalisticky interpretoval smluvní doložky o volbě místní příslušnosti soudu.“

Vzhledem k tomu, že Ústavní soud se tímto usnesením přiklonil k argumentaci Nejvyššího soudu ČR ve věci sp. zn. 32 Odo 2282/2008, lze předpokládat, že v případě ústavní stížnosti opírající se o mnou kritizované usnesení Vrchního soudu by tento rozhodl (odkazující na právě citované usnesení) tak, že taková stížnost není důvodnou.

Dále si dovoluji zde uvést celé znění odlišného stanoviska soudce Nejvyššího soudu ČR Pavla Vrby, k publikaci usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28.5. 2009, sp. zn. 12 Cmo 496/2008 v „zelené sbírce“, s kterým se zcela ztotožňuji:

„Z hlediska právní kvalifikace v uvedené věci je určujícím zněním rozhodčí doložky tohoto znění: »Účastníci se dohodli, že veškeré případné spory vzniklé z této Smlouvy nebo v souvislosti s ní (včetně případných sporů o platnost této smlouvy či o platnost rozhodčí doložky) budou rozhodovány jediným rozhodcem, a to v souladu se zákonem č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů (dále již „zákon o rozhodčím řízení“). Smluvní strany se dále dohodly, že rozhodčí řízení bude probíhat dle Pravidel pro rozhodčí řízení vydaných společností Správa rozhodčích řízení a veřejných zakázek, s.r.o., a že rozhodce bude určen žalobcem ze Seznamu rozhodců, vedeného společností Správa rozhodčích řízení a veřejných zakázek.«

Z této rozhodčí doložky vyplývá, že účastníci se dohodli na vyloučení soudní jurisdikce při řešení (majetkových) sporů vzniklých z předmětné smlouvy a současně – v souladu s § 7 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení – si sjednali podmínky určení rozhodce, když legitimován k určení osoby pro výkon funkce rozhodce je žalobce. Na této účastníky sjednané proceduře, stejně jako na označení zdroje (zmíněného zpracovaného seznamu rozhodců), z nějž má být takový rozhodce žalobcem určen, nelze spatřovat nic závadného, ale naopak jde

o jeden z mnoha v úvahu přicházejících projevů využití smluvní autonomie stran v rámci zajištění řešení případného sporu v rozhodčím řízení. Rovněž souhlas v přijetí ad hoc procesních pravidel, jež se – v intencích jinak kogentně stanoveného (základního) rámce rozhodčího řízení podle zákona o rozhodčím řízení – mají v případě vzniku takového sporu mezi účastníky v daném sporu aplikovat, a jež jsou účastníkům dostupná v odkazovaném zdroji a jejichž autorem (zpracovatelem) je třetí osoba, opět nemůže zakládat žádné úvahy o obcházení zákona. Je třeba zohlednit, že v rozhodčí praxi řada subjektů (povětšinou obchodních společností) poskytuje pro jednotlivé rozhodce ad hoc jakési servisní služby, které tito rozhodci využívají při výkonu své funkce, a že tyto subjekty též vedou seznamy těchto rozhodců, jakož i procesní řády (pravidla), na které účastníci v rozhodčích doložkách odkazují s tím, že z nich bude sjednaným způsobem v případě sporu určen daný rozhodce, a že v předmětném rozhodčím řízení bude postupováno podle odkazovaných pravidel. Ve skutečnosti, že např. obchodní společnost (pro rozhodce ad hoc plnící funkci jakéhosi servisního subjektu) vede seznam rozhodců, který je veřejně přístupný a z nějž mohou účastníci v rámci uzavíraných rozhodčích doložek buďto přímo určovat rozhodce ad hoc nebo se dohodnout na proceduru, podle které z takového seznamu (opět způsobem mezi účastníky dohodnutým) bude příslušný rozhodce v případě vzniku majetkového sporu určen tím kterým účastníkem či jiným sjednaným způsobem (např. losem, jiným subjektem), nelze spatřovat absolutně žádné obcházení zákona o rozhodčím řízení či jiného právního předpisu. Ostatně z odůvodnění předmětného rozhodnutí je zřejmý nedostatek relevantní argumentace ve směru odkazu na příslušnou právní úpravu, z níž pro její kogentní charakter by bylo lze takto kategoricky judikované právní důsledky dovozovat. O jinou situaci by se jednalo např. tehdy, pokud by v rámci takto zpracovaných a účastníky v rozhodčí doložce akceptovaných pravidel vedení rozhodčího sporu, měl některé dílčí úkony v rámci rozhodčího řízení provádět (vykonávat) subjekt odlišný od rozhodce (odhlédnuvše od příp. participace soudu v situacích předvídaných zákonem o rozhodčím řízení – např. v jeho ust. § 20 odst. 2). V tomto ohledu – cituji za účelem odlišení uvedených limitů – např. Krajský soud v Ústí nad Labem ve věci sp. zn. 10 Co 759/2006 zaujal

tento právní názor: »Subsidiární použití občanského soudního řádu v rozhodčím řízení, jak je zakotveno v ust. § 30 zákona o rozhodčím řízení, ani jiné ustanovení cit. zákona neumožňuje rozhodci, a zapovídá tak i stranám, byť by se na takovém způsobu rozhodování dohodly, aby o příp. ustanovení opatrovníka účastníku rozhodčího řízení rozhodoval subjekt odlišný od rozhodce ad hoc. Pokud se tak přesto stane a osoba, která není v postavení rozhodce a není tudíž ani oprávněna rozhodovat předmětný majetkový spor, ani konat procesní úkony v rozhodčím řízení, vydá usnesení o ustanovení opatrovníka účastníku rozhodčího řízení neznámého pobytu, jedno-li zda k žádosti (návrhu) rozhodce, a za těchto okolností je pak zmíněnému opatrovníkovi doručován rozhodčí nález, je pro takový případ nutno zaujmout závěr, že rozhodčí nález nebyl ve smyslu ust. § 28 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení doručen předmětné straně, resp. účastníku rozhodčího řízení. Skutečnost, že usnesení o ustanovení opatrovníka bylo vydáno osobou, jež nebyla v postavení rozhodce ad hoc, a je např. pouze zaměstnancem jakési servisní právnické společnosti, jež pro rozhodce ad hoc zajišťuje technicko-organizační služby související s probíhajícími rozhodčími řízeními, je zde právně bezpředmětná, neboť takový nulitní akt absenci rozhodnutí rozhodce ad hoc či rozhodnutí soudu o ustanovení opatrovníka přísl. účastníku rozhodčího řízení nahradit nemůže (k tomu srov. usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 6.11. 2008, sp. zn. II. ÚS 2682/08, jímž byla ústavní stížnost proti shora cit. usnesení Nejvyššího soudu odmítnuta mj. s odůvodněním, že „závěry (soudů) jsou naopak zcela konformní s judikaturou Ústavního soudu týkající se ochrany autonomie vůle a svobody individuálního jednání...“).

Z vyložených důvodů se proto zcela ztotožňuji s právním závěrem obsaženým v usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. července 2008, sp. zn. 32 Cdo 2282/2008 (rozhodnutí pod č. 15 jako alt. navrhovaná k publikaci), tj. že strany si mohou platně dohodnout, že spory vzniklé z jejich smlouvy budou rozhodovány rozhodcem vybraným žalující stranou ze seznamu rozhodců ve smyslu § 13 zákona o rozhodčím řízení, a že rozhodčí řízení bude probíhat podle pravidel vydaných takovým soukromým subjektem.

Snad jen pro úplnost dovoluji si odkázat na rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 30. května 2001, sp. zn. 22 Cm 18/2001, který je citován v publikaci Bělohlávek, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2004, str. 77 (s poznámkou, že toto rozhodnutí bylo »potvrzeno usnesením VS v Olomouci ze dne 10.10.2001«) s následující právní větou: »Strany si mohou dohodnout určit okruh rozhodců, způsob jejich jmenování stranami, či postup, jímž mají rozhodci vést řízení. I soukromé subjekty mohou vést seznam rozhodců a vydávat pro účastníky rozhodčího řízení pravidla, kterými se rozhodci řídí.«⁵⁹

13.3.2. Neplatnost rozhodčí smlouvy

Další, odvážím se říci, chybou výše zmíněného rozhodnutí Vrchního soudu v Praze je opomenutí faktu, že v případě, kdy rozhodčí smlouva neobsahuje určení rozhodce/ů, jsou tito určeni postupem dle § 7 odst. 2 ZRŘ.

Vycházím přitom z aplikace § 41 zákona číslo 40/1964 Sb., občanský zákoník: **„Vztahuje-li se důvod neplatnosti jen na část právního úkonu, je neplatnou jen tato část, pokud z povahy právního úkonu nebo z jeho obsahu anebo z okolností za nichž k němu došlo, nevyplývá, že tuto část nelze oddělit od ostatního obsahu.“** Toto dále rozvíjí a mou argumentaci podporuje Ústavní soud ČR ve svém judikátu sp. zn. I. ÚS 625/03 **„Základním principem výkladu smluv je priorita výkladu, který nezakládá neplatnost smlouvy, před takovým výkladem, který neplatnost smlouvy zakládá, jsou-li možné oba výklady.** Je tak vyjádřen a podporován princip autonomie smluvních stran, povaha soukromého práva a s tím spojená společenská a hospodářská funkce smlouvy. Není ústavně konformní a je v rozporu s principy právního státu taková praxe, kdy obecné soudy upřednostňují výklad vedoucí k neplatnosti smlouvy, před výkladem neplatnost smlouvy nezakládajícím.“

V případě rozhodčí smlouvy je nutno ji vykládat jako vůli účastníků právního úkonu:

- a) svěřit pravomoc rozhodnout spor někomu jinému než obecnému soudu a
- b) dohodnout předmět rozhodčího řízení

⁵⁹ Převzato z Vrba, P: K problematice určení (jmenování) rozhodce a stanovení procesních pravidel rozhodčího řízení, Právní rádce, 3/2010, str. 21

Určení konkrétního rozhoce/ů či způsob určení rozhodce není ze zákona podstatnou náležitostí rozhodčí smlouvy, protože § 7 odst. 2 ZRŘ stanovuje pro případ, kdy „nemá rozhodčí smlouva ustanovení podle § 7 odst. 1“⁶⁰, způsob jejich určení. Nedojde-li k dohodě stran o jmenování rozhodců, či nedojde-li mezi rozhodci jmenovanými stranami k dohodě o volbě předsedajícího rozhodce, určí za podmínek uvedených v § 9 odst. 1 ZRŘ rozhodce či předsedajícího rozhodce soud formou usnesení. Soud postupuje podle § 9 odst. 2 ZRŘ stejně i v případě, kdy se soudem jmenovaný rozhodce funkce vzdá nebo nemůže svou funkci vykonávat. Blíže k problematice určení rozhodce viz kapitola 6.

Dle mého názoru lze tedy uzavřít, že pokud se v řízení ad hoc ukáže neplatnou dohoda o způsobu určení rozhodce, ale rozhodčí smlouva obsahuje „základní vrstvu“ – dohodu o tom, že daný spor (předmět rozhodčího řízení určený v rozhodčí smlouvě) bude rozhodován v rozhodčím řízení, pak je takováto rozhodčí smlouva platná. Pro tento názor se vyslovuje např. i JUDr. Tomáš Pohl,⁶¹ či prof. Rozehnalová.⁶² S tímto názorem se naopak neztotožňuje, dle mého názoru chybně, soudce Vrchního soudu v Praze JUDr. Ladislav Derka.⁶³

Jen na okraj si dovolím zmínit rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 33 Odo 135/2006 z 31. 1. 2008⁶⁴, na který dle mého názoru nesprávně ve svém článku⁶⁵ poukazuje L. Derka. Předmětný rozsudek Nejvyššího soudu ČR totiž dopadá na odlišnou situaci, kdy byl k rozhodování budoucích sporů určen stranami jeden konkrétní rozhodce, ten však na svoji funkci rezignoval. V takovémto případě je tedy zcela

⁶⁰ § 7 odst. 1 ZRŘ: „Rozhodčí smlouva má zpravidla určit počet i osoby rozhodců anebo stanovit způsob, jak počet i osoby rozhodců mají být určeny. Konečný počet rozhodců musí být vždy liché.“

⁶¹ Pohl, T.: Otazníky v řízení před rozhodci, pravniradce.ihned.cz [online]. 2010. dostupné na World Wide Web: <http://pravniradce.ihned.cz/c1-43823670-otazniky-v-rizeni-pred-rozhodci> [cit. 07.12.2010]

⁶² Rozehnalová, N.; Havlíček, J.: Rozhodčí smlouva a rozhodci ve světle některých rozhodnutí ..aneb quo vadis..?, Právní fórum, 3/2010, str. 114 - 119

⁶³ Derka, L.: Je platná rozhodčí smlouva v případě neplatného určení rozhodce (rozhodců)?, Právní rozhledy, 6/2010. str. 215

⁶⁴ Jehož právní věta zní: "*Jestliže rozhodčí smlouvou se jediný určený rozhodce v průběhu rozhodčího řízení vzdá funkce rozhodce, potom platně sjednaná rozhodčí doložka pozbývá účinnosti (zaniká) a je vyloučeno, aby soud analogicky podle § 9 odst. 2 ZRŘ jmenoval na místo odstoupivšího rozhodce nového žalobcem označeného rozhodce. Citované ustanovení totiž dopadá pouze na případy, kdy jmenovaný rozhodce podle § 7 odst. 2 ZRŘ se vzdá funkce nebo ji nemůže vykonávat a nikoliv na situaci, kdy jediný smluvními stranami určený rozhodce podle § 7 odst. 1 ZRŘ v průběhu rozhodčího řízení na funkci rozhodce abdikuje. Jde o logický důsledek toho, že na rozdíl od rozhodce jmenovaného jednou stranou byl rozhodce určený vybrán za souhlasu obou stran.*" Dále se v odůvodnění rozhodnutí nalezneme, že: *Jestliže se smluvní strany dohodly, že jejich případné spory bude rozhodovat jediný blíže konkretizovaný rozhodce, daly tím najevo, že jsou ochotny podrobit se rozhodnutí jen této jediné osoby.*"

⁶⁵ Derka, L.: Je platná rozhodčí smlouva v případě neplatného určení rozhodce (rozhodců)?, Právní rozhledy, 6/2010. str. 215

logické, že ani jedna ze stran se po rezignaci rozhodce na svoji funkci nemůže domáhat soudního jmenování nového rozhodce, neboť jí takovýto postup neumožňuje platná část rozhodčí doložky, která k rozhodnutí sporu povolává konkrétního rozhodce i poté, co se tento rozhodce funkce rozhodce vzdal. Takto uzavřená rozhodčí doložka, resp. ta část, která obsahuje jmenování onoho konkrétního rozhodce, který se funkce vzdal, je tak v tomto případě (a žádném jiném) překážkou k tomu, aby se kterákoliv ze stran domáhala soudního jmenování ve smyslu § 7 odst. 2 ZRR, a to proto, že je tato část stále platná, účinná a strany rozhodčí smlouvy zavazuje.

13.3.4. Obcházení zákona

Obcházení zákona, které Vrchní soud v Praze spatřuje ve funkci arbitrážního centra jako tzv. appointing authority, není dle mého názoru namístě. Napovídá tomu i to, že v uvedeném usnesení ani v jeho odůvodnění se neobjevuje argumentace, proč by toto zákonem nezakázané jednání mělo být obcházením zákona, čeho chtějí tyto subjekty v rozporu se smyslem a účelem zákona dosáhnout a čeho tím vlastně dosahují. Obcházení zákona je obsahově neurčitý pojem, a právě proto by měl být soudem vždy argumentačně podepřen, což však v tomto rozebíraném soudním rozhodnutí absentuje.

Podle § 39 zákona číslo 40/1964 Sb., občanský zákoník: „Neplatný je právní úkon, který svým obsahem nebo účelem odporuje zákonu nebo jej obchází anebo se přičí dobrým mravům.“ Tento pojem dále specifikuje rozhodnutí Ústavního soudu, sp. zn. II. ÚS 119/01: „Obcházení zákona spočívá ve vyloučení závazného pravidla záměrným použitím prostředku, který sám o sobě není zákonem zakázaný, v důsledku čehož se uvedený stav stane z hlediska pozitivního práva nenapadnutelným. Jednání in fraudem legis představuje postup, kdy se někdo chová podle práva, ale tak, aby záměrně dosáhl výsledku právní normou nepředvídaného a nežádoucího.“

Je tedy na místě položit si otázku **jakého nepředvídaného a nežádoucího výsledku mohou strany dosáhnout v případě odkazu ohledně výběru rozhodce a stanovení pravidel rozhodčího řízení na právnickou osobu, která není stálým rozhodčím soudem?**

Nejdříve si dovolím nastínit odlišnost úpravy arbitráže před stálými rozhodčími soudy a arbitráže v rozhodčím řízení ad hoc. Rozdíl mezi řízením před stálým

rozhodčím soudem a rozhodcem určeným ad hoc spočívá v obrácení možností stran disponovat podmínkami rozhodčího řízení a to tak, že:

a) stálý rozhodčí soud může vydávat statuty a řády, vést seznam rozhodců, určit způsob jmenování rozhodce atd. – strany jsou povinny se podrobit těmto předpisům, pokud se ovšem v souladu s § 13 odst. 2 ZRŘ nedohodnou jinak.

b) „rozhodce ad hoc“, stejně tak ani arbitrážní centrum nemůže vydávat statuty a řády, rozhodce/i musí být určen stranami nebo způsobem dohodnutým stranami – strany se mohou dohodnout na způsobu určení rozhodce, ale i na všem, co upravují řády a statuty stálých rozhodčích soudů.

Institut obcházení zákona zde tedy evidentně své uplatnění nalézt nemůže. Jak je obejit účel, smysl, případně zásady zákona o rozhodčím řízení, resp. jakého výsledku zákonem nepředvídaného nebo nežádoucího mohou strany sporu dosáhnout, pokud jde o způsob jmenování rozhodce a způsob vedení řízení?

Jak jsem již uvedl v kapitole věnované vztahu arbitrážního centra a stran sporu, strany musí na „Statut“ či „Řád“ arbitrážního centra odkázat (jedná se vlastně o dohodu na postupu rozhodčího řízení), jinak by se takovýmto „Statutem“ arbitráž nemohla řídit (na rozdíl o stálých rozhodčích soudů). Je notorií, že **právní úkon se posuzuje podle obsahu a ne názvu, takže pokud se takováto dohoda jmenuje Jednací řád nebo Statut, pak se stále jedná o dohodu stran o vedení rozhodčího řízení** a ne o Statut a Jednací řád stálého rozhodčího soudu, k jehož vydání je zákonem o rozhodčím řízení oprávněn pouze stálý rozhodčí soud. K obcházení zákona tedy nemůže dojít tím, že se strany dohodnou (např. odkazem v rozhodčí smlouvě), že se případný spor bude řídit takovým „Řádem“ či „Statutem“. Stejně tak nedochází k obcházení zákona ani vydáním „Řádu“ či „Statutu“ arbitrážního centra, jelikož se vlastně jedná o vzorovou dohodu na postupu rozhodčího řízení, ke které mají strany možnost přistoupit.

Podle M. Šmerdy nelze argumentovat tím, že servisní organizace mohou Řády a Statuty kdykoli změnit. Samozřejmě, že ke změnám může dojít a v praxi k nim i dochází. Rozhodující a důležité je ovšem to, jaký má taková změna vliv na obsah konkrétní dohody stran rozhodčí smlouvy o vedení rozhodčího řízení. Podle M. Šmerdy zcela jistě žádný, nedohodnou-li se strany jinak. Jde o dohodu k nějakému konkrétnímu okamžiku. Pro strany sporu je proto zásadně závazný text Řádu a Statutu ve stavu ke dni uzavření rozhodčí smlouvy, nedohodnou-li se strany sporu jinak. Text takového

Statutu či Řádu, ve stavu ke dni uzavření rozhodčí smlouvy, se tak stává částí obsahu rozhodčí smlouvy.⁶⁶

V této souvislosti je zajímavý odlišný názor D. Hrabánka, který v pouhém odkazu na internetovou stránku s pravidly rozhodčího řízení a sazebníkem poplatků, spatřuje zřejmou neplatnost uvedené části rozhodčí smlouvy, a to nejspíše pro neurčitost neboť obsah internetové stránky podléhá změnám nezávislým na vůli stran rozhodčí smlouvy. Strany rozhodčí smlouvy tak v době jejího uzavírání vlastně samy nevědí, jaká pravidla si dohodly.⁶⁷

Velmi významným je v této souvislosti nález Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 87/04: *„Závěr, že určitý právní úkon je neplatný pro rozpor se zákonem nebo proto, že zákon obchází, se musí opírat o rozumný výklad dotčeného zákonného ustanovení. Nelze vystačit pouze s gramatickým výkladem. Významnou roli zde hraje především výklad teleologický. Je proto nutné se vždy ptát po účelu zákonného příkazu či zákazu. V soukromoprávní sféře ne každý rozpor se zákonem má za následek absolutní neplatnost právního úkonu. Smyslem ochrany legality v soukromoprávní sféře není jen ochrana zájmů státu, ale především ochrana soukromoprávních vztahů, tedy především ochrana smluvních vztahů podle zásady „pacta sunt servanda“ (smlouvy se musí dodržovat). V soukromoprávní sféře platí zásada, že co není zakázáno, je dovoleno. Proto každý zákonný zásah do této sféry je třeba vnímat jako omezení lidské svobody, a proto je nutno vykládat ustanovení o neplatnosti právních úkonů pro rozpor se zákonem restriktivně, a nikoli extenzivně. Opačný výklad by byl v rozporu s čl. 4 odst. 4 Listiny základních práv a svobod, podle kterého při používání ustanovení o mezích základních práv a svobod (v tomto případě smluvní volnosti stran) musí být šetřeno jejich podstaty a smyslu a taková omezení nesmějí být zneužívána k jiným účelům, než pro které byla stanovena.“*

Dovolím si uzavřít konstatováním, že vzorová pravidla arbitrážních center (často nesprávně označovaná jako „Řády“ či „Statuty“) by měla být buď přímo součástí popř. přílohou rozhodčí smlouvy nebo by měla být publikována v Obchodním věstníku, aby byla zajištěna jejich publicita a bylo možno určit jejich přesné znění ke dni podpisu

⁶⁶ Šmerda, M.: Zamyšlení nad jedním soudním rozhodnutím – nefér útok na rozhodčí řízení. Právní fórum, 4/2010, str.

⁶⁷ Hrabánek, D.: K náležitostem rozhodčích smluv a činnosti soukromých „rozhodčích soudů“. Právní fórum, 3/2010, str.

rozhodčí smlouvy. Tímto by mělo být učiněno námitkám Vrchního soudu v Praze za dost.

13.3.4. Kritický rozbor dalších částí usnesení Vrchního soudu v Praze

Za další problematický moment předmětného rozhodnutí Vrchního soudu v Praze považuji následující část odůvodnění rozhodnutí: „Je třeba též poznamenat, že stanovení způsobu určení rozhodce je třeba rozumět jen určení takového způsobu, který nezáleží jen na vůli jedné strany, jak je tato zásada formulována v § 269 odst. 3 obchodního zákoníku.“ V této souvislosti považuji za důležité zdůraznit, že zmíněné ustanovení obchodního zákoníku upravuje způsob určení chybějícího obsahu smlouvy.⁶⁸ Určení konkrétního rozhodce nebo rozhodců nepovažuji za chybějící obsah rozhodčí smlouvy. Nadto v daném případě se jednalo o spotřebitelský spor, tudíž **aplikaci předmětného ustanovení obchodního zákoníku shledávám jako nepatřičnou.**

Předmětné rozhodnutí Vrchního soudu v Praze má zřejmě za cíl vytvořit nadzákonnou ochranu spotřebitele. Ovšem v praxi nevidím rozdíl v případech, kdy spotřebitel uzavře rozhodčí smlouvu obsahující dohodu o způsobu určení rozhodce a v případě kdy uzavře rozhodčí smlouvu s konkrétně určeným rozhodcem. Právě praxe ustanovování konkrétních rozhodců do rozhodčích doložek obsažených ve spotřebitelských smlouvách byla předmětem kritiky a vedla ke zpracování novely ZRK⁶⁹, jak uvádí J. Suchoža a R. Palková: „V praxi boli častým javom ustanovenia zmlúv, ktoré obsahovali nielen samotnú rozhodcovskú doložku, ale aj meno konkrétnej osoby, ktorá v prípade vzniku sporu pôsobila v pozícii arbitra. Takéto zmluvné dojednania oslabovali vyjednávaciu pozíciu spotrebiteľa, pretože nielen že spotrebiteľ nemal vyjednávaciu pozíciu k donúteniu dodávateľa k vypusteniu rozhodcovskej doložky, ale zároveň akoby spotrebiteľa vopred posúvali do pozície neúspešného

⁶⁸ § 269 odst. 3 zákona číslo 513/1991 Sb., Obchodní zákoník: Dohoda o určité části smlouvy může být nahrazena dohodou stran o způsobu umožňujícím dodatečné určení obsahu závazku, jestliže tento způsob nezávisí jen na vůli jedné strany. Má-li být chybějící část smlouvy určena soudem nebo určitou osobou vyžaduje se, aby dohoda měla písemnou formu a platí obdobně § 291.

⁶⁹ Předmětná novela byla nakonec Národní radě vrácena prezidentem SR, vzhledem ke konci funkčního období již k jejímu přepracování či opětovnému schválení nedošlo.

Návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní v znení neskorších predpisov. Parlamentná tlač 1418 [online]. Bratislava: Národná rada SR, vydáno 9. 3. 2010 [cit. 25. 10. 2010]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.nrsr.sk/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=3203#IIICit>

účastníka sporu, keďže spor rozhodovala osoba, ktorú si dodávateľ bez akejkoľvek dohody so spotrebiteľom vybral a zakomponoval do ustanovení „svojej“ zmluvy ako rozhodcu.⁷⁰

Další výtku k predmetnému rozhodnutiu Vrchného soudu v Praze představuje názor Prof. F. Zoulíka: „Rozhodčí smlouva není smlouvou hmotněprávní, nýbrž procesní, jelikož neobsahuje žádné z plnění presumovaných v § 494 OZ, tudíž se na ni ustanovení § 39 OZ o obcházení zákona nevztahují.“⁷¹

Na celkovou rozpornost predmetného usnesení Vrchného soudu v Praze ukazuje i možnost, že obdobný skutkový stav případu řešenému Vrchním soudem v Praze by mohl nastat i v případě volby Rozhodčího soudu při MOK v Paříži, mezinárodně uznávaného soudu, předpokládajícího projednávání sporu v jiných státech. Není však vyloučena ani možnost použití pravidel uvedeného rozhodčího soudu pro rozhodování ve vnitrostátních sporech, pokud tak stanoví rozhodčí smlouva. Představme si jednoduchou situaci. Dva čeští obchodníci použijí rozhodčí smlouvu Rozhodčího soudu při Mezinárodní obchodní komoře v Paříži. Ve smyslu Pravidel rozhodčího řízení zde platných bude určen rozhodce, z racionálních důvodů taktéž Čech. Rozhodčí řízení bude realizováno v České republice. V duchu rozebíraného rozhodnutí Vrchného soudu v Praze však rozhodčí nález v takovém řízení bude možné zrušit pro neplatnost rozhodčí smlouvy z důvodu obcházení zákona. Česká republika by se tak zařadila mezi minoritní skupinu států světa, kde je problémem uzнат a vykonat nálezy vydané tak renomovanou institucí, jakou je Rozhodčí soud při MOK.⁷²

13.3.5. Soudní praxe po rozhodnutí Vrchného soudu v Praze sp.zn. 12 Cmo 496/2008

Dovolil bych si uzavřít s tím, že predmetné rozhodnutí Vrchného soudu v Praze představuje jakýsi „exces“ oproti ustálené judikatuře, judikatuře Ústavního soudu ČR, oproti znění zákona a dostává se i do konfliktu

⁷⁰ Suchoža, J.; Palková, R.: Právna úprava rozhodcovského konania v Slovenskej republike Právni fórum, 3/2010

⁷¹ Zoulík, F.: Některé problémy rozhodčího řízení, Bulletin advokacie, 1/2007. str. 15

⁷² Rozehnalová, N.; Havlíček, J.: Rozhodčí smlouva a rozhodci ve světle některých rozhodnutí ..aneb quo vadis..?, Právni fórum, 3/2010, str. 114 - 119

s mezinárodně ustálenou úpravou rozhodčího řízení. Považuji tudíž závěry předmětného usnesení Vrchního soudu v Praze za mylné a dlouhodobě neudržitelné.

Tento můj názor podporuje i recentní soudní judikatura, jejímž předmětem jsou arbitrážní centra ve funkci appointing authority (s těmito usneseními jsem se seznámil až po sepsání předchozích řádků, těsně před odevzdáním své práce).

Jedná se např. o usnesení Městského soudu v Praze sp.zn. 39 Co 88/2010 ze dne 10.08.2010. Toto rozhodnutí spadá na obdobný skutkový stav, a dokonce se dotýká stejného arbitrážního centra jako rozhodnutí 12 Cmo 496/2008, a to Správy rozhodčích řízení a veřejných zakázek, s.r.o., přičemž Městský soud konstatuje, že si je rozhodnutí Vrchního soudu vědom. Městský soud v Praze v odůvodnění uvádí, že není pochyb o tom, že Správa rozhodčích řízení a veřejných zakázek, s.r.o. není stálým rozhodčím soudem ve smyslu § 13 ZRŘ, avšak s ohledem na konstantní judikaturu Nejvyššího soudu ČR (viz. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.7.2008, sp. zn. 32 Cdo 2282/2008; ze dne 29.9.2009, sp. zn. 23 Cdo 5129/2007; **ze dne 29.4.2010, sp. zn. 23 Cdo 2672/2008**) je **přípustné, aby i jiné soukromé subjekty (arbitrážní centra), než stálé rozhodčí soudy, vedly seznam rozhodců a vydávaly pro účastníky rozhodčí pravidla, jimiž se rozhodci řídí.** Je přitom nepochybné, že žalobkyni musel být obsah rozhodčí doložky znám, neboť smlouvu vlastnoručně podepsala a ujednání o rozhodčí doložce tak obsahovalo i její projev vůle. Městský soud uzavřel s tím, že žalobkyně (spotřebitel) si musela být vědoma toho, že smlouva obsahuje rozhodčí doložku. **V této souvislosti, soud zdůraznil, že i ochrana spotřebitele má své meze a v žádném případě ji nelze pojímat jako obranu lehkomyšlnosti a neodpovědnosti smluvní strany.**

Dalším usnesením, které odmítá závěry Vrchního soudu v Praze, je usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem sp.zn. 36 Co 94/2010. Krajský soud v Ústí nad Labem se přiklonil k závěrům Nejvyššího soudu České republiky plynoucím z rozhodnutí ze dne 31.7.2008 sp.zn. 32 Cdo 2282/2008. **K usnesení Vrchního soudu v Praze, jímž argumentoval jeden z účastníků řízení, uvedl, že jej „považuje za přehnaně formalistický, nevidí důvod, proč rozhodčí řízení zbytečně formalizovat přehnanými nároky na obsah rozhodčí doložky, co se týče určení osoby rozhodce, když z ujednání jasně vyplývá určení této osoby, které naplňuje požadavek ustanovení**

§ 7 ZRŘ, aby byl stanoven způsob určení rozhodce, nikoli požadavek přímého určení konkrétního rozhodce v rozhodčí doložce.⁷³

⁷³ Právní věta převzata z: Kohout, M.: Jak je to vlastně s otázkou sjednocování judikatury v otázce rozhodčího řízení?. elaw.cz [online]. 2011 dostupné na World Wide Web: <http://www.elaw.cz/cs/obcanske-pravo/346-jak-je-to-vlastne-s-otazkou-sjednocovani-judikatury-v-otazce-rozhodciho-rizeni.html> [cit. 06.02.2011]

14. Legalita praxe arbitrážních center

Nyní se pokusím na konkrétních příkladech nastínit zákonnou hranici působnosti a oprávnění arbitrážních center zejména oproti stálým rozhodčím soudům. Tato hranice je v mnohých případech dosti tenká až mlhavá.

Arbitrážní centra nemají pravomoc vydávat svým jménem rozhodčí nálezy, tuto pravomoc mají pouze rozhodci či stálé rozhodčí soudy. Sjednání pravomoci tzv. rozhodčího centra, které není stálým rozhodčím soudem, by bylo sjednáním pravomoci neexistujícího subjektu nebo subjektu, který je nadán (jako právnická osoba, bylo-li takové rozhodčí centrum zřízeno ve formě právnické osoby) právní subjektivitou, avšak není oprávněn k vedení rozhodčího řízení.⁷⁴ V případě, že by rozhodčí smlouva stanovila pravomoc rozhodčího centra, jednalo by se o neplatnou rozhodčí smlouvu. Jak jsem již dříve uvedl, samotné rozhodčí řízení je vztahem pouze mezi rozhodcem a stranami sporu, kdy arbitrážní centrum zajišťuje pouze činnosti stojící mimo rozhodčí řízení (zpravidla administrativní záležitosti). Vydání rozhodčího nálezu je plně v pravomoci rozhodce. V této souvislosti bych si dovolil upozornit na § 9 odst. 1 Jednacího řádu Rozhodčí společnosti s.r.o., který je dle mého názoru na samotné hraně zákona či možná již dokonce za ní.⁷⁵ Dle mého názoru, povinnost označit rozhodčí nález razítkem Společnosti, je snahou vytvořit klamné zdání, že rozhodčí nález de facto vydává výše zmíněná společnost.

Dalším případem excesu z pravomocí arbitrážního centra bývá v některých případech okamžik zahájení řízení, kdy § 14 ZRŘ stanoví, že řízení je zahájeno dnem kdy žaloba došla stálému rozhodčímu soudu nebo rozhodci. Řády arbitrážních center tedy nemohou stanovit tento okamžik na splnění jiné podmínky. Přesto tak některá arbitrážní centra činí, např. § 6 odst. 1 Jednacího řádu Rozhodčí společnosti, s.r.o. stanovuje: „Rozhodčí řízení je zahájeno doručením žaloby (návrhu na vydání rozhodčího nálezu) do sídla Společnosti.“⁷⁶ nic na tomto excesu nemění ani preambule

⁷⁴ Bělohávek, A.: Rozhodčí řízení ad hoc vs. rozhodčí řízení před stálými rozhodčími soudy a postavení tzv. rozhodčích center, Bulletin advokacie, 10/2005. str. 56

⁷⁵ Kdy tento stanoví: „Ve věci samé rozhoduje rozhodce nebo senát vždy rozhodčím nálezem (dále jen nález). Rozhodčí nález musí být podepsán rozhodcem a vždy opatřen razítkem Společnosti a po nabytí právní moci i doložkou o nabytí právní moci.“ Jednací řád Rozhodčí společnosti, s. r. o. dostupný na World Wide Web: <http://www.rozhodcispolecnost.cz/rady.htm> [cit. 18.12.2010].

⁷⁶ Jednací řád Rozhodčí společnosti, s. r. o. dostupný na World Wide Web: <http://www.rozhodcispolecnost.cz/rady.htm> [cit. 18.12.2010]

výše zmíněného Jednacího řádu.⁷⁷ Téměř identické znění Jednacího řádu včetně velmi podobného úvodního ustanovení má též Společnost rozhodců, s.r.o..⁷⁸ Stejný excés obsahují i Jednací řády Arbitrážního soudu České republiky, o.s. a Rozhodčího institutu v Praze, o.s..⁷⁹ Na první pohled bezvadné ustanovení o zahájení rozhodčího řízení obsahuje § 7 odst. 1 Jednacího řádu Rozhodčí společnosti Praha, a.s.: „Žaloba se doručuje do sídla RSP v Praze. V den doručení žaloby je jmenován Rozhodce ze seznamu vedeným RSP a žaloba je mu předána. Tímto okamžikem je rozhodčí řízení zahájeno.“⁸⁰ Mírně diskutabilním se jeví skutečnost, že v den doručení je okamžitě jmenován příslušný rozhodce a tomu je zároveň žaloba doručena, ovšem po právní stránce je vše v pořádku.

Dalším případem překročení hranic pravomoci arbitrážního centra jsou Jednací řády některých (opětovně zmiňovaných) arbitrážních center, které stanovují povinnost rozhodců řídit se těmito řády.⁸¹ Toto by bylo možné pouze za předpokladu, že je tato povinnost stanovena v rozhodčí smlouvě (např. odkazem na jednací řád). Není-li toto stranami sporu sjednáno, nemůže být rozhodce jednacím řádem arbitrážního centra vázán.

Velmi častou se ukázala „neaktuálnost“ jednacích řádů arbitrážních center, které v drtivě většině nezohledňují novelu ZRŘ zákonem č. 7/2009 Sb. – té jsem se podrobněji věnoval v podkapitole 5.2.2. Nyní uvedu pouze nové znění § 15 odst. 1 ZRŘ: „Rozhodci jsou oprávněni zkoumat svou pravomoc. Dospějí-li k závěru, že podle rozhodčí smlouvy, která jim byla předložena, jejich pravomoc k rozhodnutí není dána, rozhodnou o tom usnesením.,, Tedy pravomoc rozhodců se může odvíjet pouze od rozhodčí smlouvy. Až na jednací řády tří arbitrážních center

⁷⁷ „Rozhodčí společnost, s.r.o. (dále jen Společnost) zabezpečuje organizační, administrativní a technické zázemí nezávislým rozhodcům ad hoc zapsaným v seznamu rozhodců vedeném Rozhodčí společností, s.r.o., včetně doručování a přijímání veškerých poštovních zásilek.“ [cit. 29.03.2010] dostupném tamtéž

⁷⁸ Články I. a VII. Jednacího řádu Společnosti rozhodců, s.r.o. dostupném na World Wide Web: <http://www.spolecnost-rozhodcu.cz/rad.html> [cit. 18.12.2010]

⁷⁹ Dostupné na World Wide Web: http://www.rozhodciinstitut.cz/public/upload/files/Rozhodci_institut_Jednaci_rad_platny_od_1_12_2005.pdf [oba cit. 18.12.2010]

⁸⁰ Dostupný na World Wide Web: http://www.rspraha.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=1&Itemid=2 [cit. 18.12.2010]

⁸¹ Opětovně se jedná o Jednací řád Rozhodčí společnosti s.r.o. a identické znění Jednacího řádu Společnosti rozhodců, s.r.o. – dostupné viz výše. Tento excés obsahuje dále např. i § 1 Jednacího řádu Společnosti pro rozhodčí řízení, a.s. dostupný na World Wide Web: http://www.rozhodci-rizeni.cz/index.php?stranka=jednaci_rad_2009 [cit. 18.12.2010]

(Arbitrážní centrum, s.r.o.; Rozhodčí institut v Praze, o.s. a Arbitrážní soud České republiky, o.s.), všechny ostatní jednací řády, z mnou vybraného vzorku obsahovaly možnost ustanovení pravomoci rozhodce písemnými projevy účastníků v již zahájeném rozhodčím řízení, ze kterých je patrná nepochybná vůle podřídit se pravomoci rozhodce, což je za současné právní úpravy možností zákonem nepřipustitelná. V této souvislosti bych rád upozornil i na § 1 odst. 2 Jednacího řádu RS HK, který výše zmíněnou neaktuálnost rovněž obsahuje. Exces z pravomoci rozhodců připomínající kauzu tzv. Bc. Sandry Svobodové obsahuje § 1 odst. 2 Jednacího řádu Rozhodčí společnost, s.r.o.: „(...)je jejich pravomoc pro daný spor založena:(...) c) nevznesením námítky nedostatku pravomoci rozhodce, zakládající se na neexistenci, neplatnosti nebo zániku rozhodčí smlouvy, nejde-li o neplatnost z důvodu, že ve věci nebylo možno rozhodčí smlouvu uzavřít, a to nejpozději při prvním úkonu v řízení, týkajícího se věci samé(...)“.⁸² V tomto případě se již jedná o velmi závažné porušení ZRŘ, které v souvislosti s předchozím průzkumem jednacích řádů arbitrážních center (předmětná společnost byla vždy mezi arbitrážními centry s vadným zněním jednacího řádu) již vyvolává velmi silné pochybnosti o jakékoli solidnosti či důvěryhodnosti této společnosti.

Celkově se dá shrnout, že arbitrážní centra jsou z hlediska abstraktního ideálním (za současné nemožnosti zakládání soukromých stálých rozhodčích soudů) doplněním stálých rozhodčích soudů, ovšem výše zmíněné případy z praxe ukazují u některých arbitrážních center překračování zákonných mezí či minimálně jednání na hraně legality.

14.1. Situace v České republice s ohledem na slovenskou úpravu arbitráže

Jak již bylo výše zmíněno, v České republice funguje de facto jediný stálý rozhodčí soud, a to RS HK, což rozhodně nemohu nazvat ideálním stavem. Tento stav je pravděpodobně dán tradičním postavením tohoto rozhodčího soudu, který se těší i

⁸² Jednací řád Rozhodčí společnosti, s. r. o. dostupný na World Wide Web: <http://www.rozhodcispolecnost.cz/rady.htm> [cit. 18.12.2010]

vyčníkající mezinárodní pověsti. O tom svědčí i úspěchy na poli rozhodování sporů o doménová jména.⁸³

Vzhledem k dalšímu zaměření této práce si dovoluji letmý exkurz do úpravy rozhodčího řízení v Slovenské republice, které upravuje zákon o rozhodcovskom konaní č. 244/2002 Z. z., ve znění pozdějších předpisů. ZRK ve svém § 12 odst. 1 umožňuje právníkům osobám na své náklady zřizovat a udržovat stálý rozhodčí soud (není potřeba žádného dalšího zákonného zmocnění jako v případě české úpravy). Zřizovatel stálého rozhodčího soudu je povinen vydat statut a jednací řád jím zřízeného stálého soudu a zveřejnit je v Obchodnom vestníku stejně jako jejich budoucí změny. Dále je povinen v Obchodnom vestníku zveřejnit zřízení či zrušení stálého rozhodčího soudu, zřízení či zrušení jeho poboček, a dále seznam rozhodců, kteří působí u daného stálého rozhodčího soudu. Vše je povinen zveřejnit do třiceti dnů od založení či změny předmětných údajů. Stálý rozhodčí soud, který výše uvedené podmínky nesplní nemůže uskutečňovat rozhodčí řízení ani vydávat rozhodčí nálezy. Novelizací zákonem č. 521/2005 Z. z. byl zaveden seznam stálých rozhodčích soudů vedený Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky. V současnosti je v tomto seznamu vedeno 7434 stálých rozhodčích soudů⁸⁴, z nichž některé mají úzké vazby na arbitrážní centra v České republice, jak bude nastíněno níže.

Volnost zakládání stálých rozhodčích soudů a zároveň povinnost publicity předpisů stálého rozhodčího soudu dává stranám možnost kvalifikovaně vybrat mezi rozhodčími soudy. Tím vytváří větší právní jistotu a především umožňuje větší míru státního dohledu nad rozhodčími soudy (případným odmítnutím registrace do seznamu stálých rozhodčích soudů).

Možnost zřizování stálého rozhodčího soudu dle slovenské úpravy začala využívat i některá česká arbitrážní centra. Prvním způsobem využití slovenské úpravy je zřízení stálého rozhodčího soudu se sídlem na Slovensku a s pobočkou v České

⁸³ „Rozhodčí soud při HK ČR a AK ČR začal řešit mezinárodní spory o doménová jména podle pravidel Uniform Dispute Resolution Policy (UDRP) v lednu 2009. Rozhodčí soud od ledna do dubna 2009 uskutečnil pilotní projekt pouze elektronického vedení sporů, které zjednodušuje proces a šetří žalobcům i žalovaným čas a finance. Po úspěšném dokončení pilotního projektu bylo nové elektronické řešení sporů podle UDRP schváleno Boardem ICANN 21. května 2009. Rozhodčí soud se tak stal prvním sudištěm na světě, které řeší mezinárodní spory o internetová doménová jména pouze elektronicky.“
Dostupné na World Wide Web: http://www.arbcourt.cz/download/Press_Release_pilot_approval_cz.pdf
[cit. 29.03.2010]

⁸⁴ Číselný údaj převzatý z Suchoža, J.; Palková, R.: Právna úprava rozhodcovského konania v Slovenskej republike Právni fórum, 3/2010

republice. V případě tohoto postupu je nutné, aby místo konání rozhodčího řízení bylo dle § 1 odst. 1 ZRK na území Slovenské republiky. Příkladem tohoto řešení je Evropský rozhodcovský soud zřízený při Honesta, s.r.o. se sídlem Svetlá 1, 811 02 Bratislava, s pobočkou v Liberci, Zeyerova 560/025, Česká republika. V tomto případě již ze samotného seznamu rozhodců zveřejněného v Obchodnom vestníku⁸⁵ jasně vyplývá – všichni rozhodci mají bydliště v České republice, v drtivé většině dokonce v Liberci – že rozhodčí soud bude primárně rozhodovat spory vzniklé na území České republiky.

Druhý způsob – dle mého názoru jakéhosi kočkopsa – představuje Rozhodčí soud České republiky a Slovenské republiky při IAL SE (dále jen „rozhodčí soud“), který je dle § 1 svého Statutu⁸⁶ stálým rozhodčím soudem zřízeným podle § 12 a násl. ZRK který zřídila a na svůj náklad udržuje společnost IAL SE, IČO: 44714181, se sídlem 811 06 Bratislava, Obchodná 39. Sídlem tohoto „stálého rozhodčího soudu“ je Praha 1, Štěpánská 633/49. Přičemž statut a jednací řád rozhodčího soudu vydané v souladu se slovenskou úpravou obsahují vlastně dvě úpravy, první pro Slovenskou republiku v níž rozhodčí soud vystupuje v roli stálého rozhodčího soudu a druhou pro Českou republiku – v níž má rozhodčí soud v rámci českých zákonů de facto roli klasického arbitrážního centra. Rozhodčí soud zřídil v souladu s § 12 odst. 3 písm. b) ZRK dvě pobočky a to: Rozhodčí soud České republiky, se sídlem Praha 1, Štěpánská 633/4 a Rozhodcovský soud Slovenskej republiky se sídlem Bratislava, Obchodná 39. Pobočky (sudiště) mají též charakter provozovny zřizovatele ve smyslu příslušných ustanovení českých a slovenských právních předpisů. Z tohoto důvodu byla zřejmě v České republice založena organizační složka: IAL SE, organizační složka Praha; se sídlem Praha 1, Štěpánská 633/49.

Na celkovou účelovost založení tohoto „slovenského“ stálého rozhodčího soudu můžeme usuzovat z některých ustanovení jeho Statutu⁸⁷, např. § 11 odst. 4: „Vedení účetnictví se řídí právními předpisy České republiky.“ či § 12 odst. 5: „Pokud je tento Statut, Jednací řád a jiné vnitřní předpisy rozhodčího soudu zveřejněn podle odstavce 1 a 2 ve více jazykových mutacích, má aplikační přednost znění zveřejněné v českém jazyce. Název Rozhodčího soudu, jakož i označení jeho poboček se též uvádějí pouze

⁸⁵ Obchodný vestník; Ročník XVII; číslo 153A; str. 195

⁸⁶ Statut i Jednací řád Rozhodčího soudu České republiky a Slovenské republiky při IAL SE byly publikovány v Obchodnom vestníku; Ročník XVII; číslo 225A; str. 274 a násl.

⁸⁷ Statut Rozhodčího soudu České republiky a Slovenské republiky při IAL SE byl publikován v Obchodnom vestníku; Ročník XVII; číslo 225A; str. 274 a násl.

v českém jazyce.“ I v tomto případě mají všichni rozhodci výše zmíněného rozhodčího soudu doručovací adresu v České republice, a to na již několikrát zmíněné adrese ve Štěpánské 633/49 na Praze 1.

Zajímavé je, že na internetových stránkách výše zmíněného rozhodčího soudu⁸⁸ byl k 30.3.2010 rozcestník na dva rozhodčí subjekty, a to na výše zmíněný Rozhodčí soud České republiky a Slovenské republiky při IAL SE a na IAL k.s. (dříve Rozhodčí soud České republiky k.s.). Na webových stránkách Rozhodčího soudu České republiky a Slovenské republiky při IAL SE se v rozporu s § 33 odst. 2 Jednacího řádu nenacházelo zveřejnění tohoto Jednacího řádu. Oproti tomu stránky IAL k.s. obsahovaly zveřejněnou komplexní úpravu postupu řízení daného arbitrážního centra. Výše uvedené bylo zřejmě důsledkem teprve probíhající transformace činnosti IAL k.s. na nově založený Rozhodčí soud České republiky a Slovenské republiky při IAL SE, jak bylo prezentována na webových stránkách spol. IAL k.s.⁸⁹

Za diskutabilní považuji vedení „úřední desky“ tohoto „rozhodčího soudu“, na které bylo mimo jiné dne 18.3.2010 zveřejněno sdělení o náhradním doručení, kdy rozhodčí soud postupoval jako soud obecný dle § 40 odst. 4 in fine. Toto sdělení je přílohou č. 1 této práce. Další úvahy nad legálností této „úřední desky“ by překročily rámec této práce.

Celkově bych řekl, že roli arbitrážního centra Rozhodčí soud České republiky a Slovenské republiky při IAL SE v rámci úpravy vztahující se na Českou republiku nikde, až na sporné vyjádření, že se jedná o stálý rozhodčí soud a možnost vydat „předběžné opatření“ (viz. níže), nepřekračuje. Z výše uvedeného se zdá, že jediným účelem této „kočkovské“ úpravy výše zmíněného rozhodčího soudu je možnost pyšnit se titulem „stálý rozhodčí soud“ a moci užívat označení „rozhodčí soud“ i v České republice. Ovšem zřízení stálého rozhodčího soudu se sídlem v České republice, byť slovenskou společností, považuji za více než diskutabilní.

K 2.6.2010 došlo publikací v Obchodnom vestníku⁹⁰ ke změně Statutu, Jednacího řádu a Seznamu rozhodců. Stalo se tak zřejmě pod tlakem usnesení Vrchního soudu v Praze sp.zn.: 12 Cmo 496/2008 v kombinaci se špatnou pověstí, které se tomuto arbitrážnímu centru dostává. Z praxe je mi znám případ, kdy u předmětného

⁸⁸ Dostupných na World Wide Web: <http://www.rozhodcisoud.net>

⁸⁹ Dostupných na World Wide Web: http://www.rozhodcisoud.net/o_nas1.php [cit. 30.03.2010]

⁹⁰ Obchodný vestník; Ročník XVIII; číslo 127; str. 5

„rozhodčího soudu“ rozhodce přiznal jak smluvní, tak zákonné úroky z prodlení žalující straně ve sporu proti spotřebiteli. Dle mého názoru se nejednalo o ojedinělý exces, a tak si nedovedu následující změny v předpisech „rozhodčího soudu“ vysvětlit jinak, než že tento „rozhodčí soud“ buď bojuje o svou existenci (rozuměj možnost rozhodovat lukrativní spotřebitelské spory), či se snaží tyto praktiky navenek zastřít.

Uvedené změny zní: „Rozhodčí smlouva obsažená ve spotřebitelské smlouvě nesmí obsahovat ujednání, která v rozporu s požadavkem dobré víry znamenají k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran (Směrnice 93/13/ES o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách). Obsahuje-li rozhodčí smlouva ujednání podle předchozí věty, rozhodce k nim nepřihlédne.“, dále „Je-li účastníkem řízení spotřebitel, dbá rozhodce (předseda rozhodčího senátu), aby rozhodnutím o místě konání rozhodčího řízení nebyla způsobena nerovnováha v právech a povinnostech účastníků řízení v neprospěch spotřebitele. Je-li v rozhodčí smlouvě, jejímž účastníkem je spotřebitel, sjednáno místo konání rozhodčího řízení a takto sjednané místo konání rozhodčího řízení způsobuje podle názoru rozhodce nerovnováhu v právech a povinnostech plynoucích z rozhodčí smlouvy v neprospěch spotřebitele, může rozhodce k žádosti spotřebitele svým rozhodnutím směřujícím k ochraně zájmů spotřebitele nahradit dohodu stran o místě konání rozhodčího řízení.“ a „Ve spotřebitelských sporech nelze rozhodovat podle zásad spravedlnosti. Pověření ze strany účastníků rozhodčího řízení k rozhodnutí sporu podle zásad spravedlnosti učiněné v rozhodčí smlouvě či v průběhu rozhodčího řízení je vůči rozhodcům neúčinné. Rozhodci postupují podle kogentních ustanovení zákona na ochranu spotřebitele.“⁹¹

Mezi další podstatné změny patří změna názvu, při které došlo k vypuštění slovního spojení „České republiky a Slovenské republiky“ z názvu rozhodčího soudu.

Úpravu v rozporu s českým právním řádem obsahuje nový § 15a Jednacího řádu⁹²: „Nedohodnou-li se účastníci rozhodčího řízení jinak, může rozhodce, senát či rozhodčí soud po zahájení rozhodčího řízení na žádost účastníka rozhodčího řízení nařídit předběžné opatření, které považuje za nevyhnutelné s ohledem na předmět sporu. Rozhodčí soud může od účastníka rozhodčího řízení žádat, aby poskytl přiměřenou

⁹¹ Změna Jednacího řádu Rozhodčího soudu při IAL SE, uveřejněná v Obchodnom vestníku; Ročník XVIII; číslo 127; str. 5

⁹² Tamtéž

záruku v souvislosti s předběžným opatřením. O vykonání nařízeného předběžného opatření může požádat soud, v jehož obvodě se má předběžné opatření vykonat.“ Výše zmíněné ustanovení Jednacího řádu Rozhodčího soudu při IAL SE je v rozporu s § 22 ZRŘ, který stanoví: „Ukáže-li se v průběhu rozhodčího řízení nebo i před jeho zahájením, že by mohl být ohrožen výkon rozhodčího nálezu, může soud na návrh kterékoli strany nařídit předběžné opatření.“ Z jednoznačného gramatického výkladu tedy vyplývá, že nikdo jiný, než některá ze stran rozhodčího řízení, nemůže dát návrh na nařízení předběžného opatření obecnému soudu, o soudním výkonu předběžného opatření vydaného arbitrážním centrem ani nemluvě. Pravomoc rozhodnout o nařízení předběžného opatření spadá výlučně do kompetence obecných soudů. Jedná se o pomocnou funkci soudů v rozhodčím řízení, jak jsem o ní pojednal v kapitole 9.1.

Otázka legality výše uvedených jednání jak z hlediska obcházení zákona,⁹³ tak z hlediska rozporu s § 22 ZRŘ nebyla zatím judikaturou soudů řešena a případné budoucí soudní rozhodnutí v dané věci bude jistě velmi zajímavé. Z pohledu rozhodčího řízení v České republice se domnívám, že tato problematická praxe ještě více zhorší již tak dosti pošramocenou pověst rozhodčího řízení u nás.

⁹³ Ústavní soud ČR ve svém usnesení sp. zn. II. ÚS 119/2001 definoval obcházení zákona takto: „Obcházení zákona spočívá ve vyloučení závazného pravidla záměrným použitím prostředku, který sám o sobě není zákonem zakázaný, v důsledku čehož se uvedený stav stane z hlediska pozitivního práva nenapadnutelným. Jednání in fraudem legis představuje postup, kdy se někdo chová podle práva, ale tak, aby záměrně dosáhl výsledku právní normou nepředvídaného a nežádoucího.“

15. Problémy rozhodčího řízení a základní východiska řešení de lege ferenda

Jak jsem již nastínil v předchozích kapitolách, rozhodčí řízení se potýká s nejrůznějšími problémy. Tyto problematické momenty arbitráže v ČR bych rád popsal v této kapitole spolu s nastíněním jejich možného řešení. U současné právní úpravy lze detekovat především problémy týkající se spotřebitelských sporů. Jedná se především o problémy spojené s :

1. Osobou rozhodce

Stávající znění zákona o rozhodčím řízení umožňuje vykonávat funkci rozhodce takřka komukoliv, což v souvislosti s tím, že běžné rozhodčí řízení je jednoinstanční a jeho výsledkem je vykonatelný rozhodčí nález, vyvolává potřebu důvěryhodnosti osoby rozhodce. Za současného stavu je problém spatřován především ve způsobu ustanovení rozhodce, popř. v jeho vazbě na silnější stranu sporu. V praxi se často vyskytují rozhodčí doložky, které umožňují, aby pouze jedna ze stran ustanovila rozhodce nebo je rozhodcem určena osoba, která je nějakým způsobem spjata s jednou ze stran.

Při úvahách de lege ferenda lze mít za odůvodněné, aby ve sporech, kde vystupuje na jedné straně spotřebitel, byla minimální kritéria pro rozhodce stanovena přísněji, než u rozhodců rozhodujících běžné obchodní spory.

2. Průběhem rozhodčího řízení (nepřezkoumatelnost)

Mezi základní problémy patří jednoinstančnost rozhodčího řízení a tím i nepřezkoumatelnost vydaného rozhodčího nálezu po věcné stránce (§ 27 ZRŘ umožňuje stranám dohodnout se na přezkoumání vydaného rozhodčího nálezu, tato možnost však není v praxi využívána). Toto je v praxi mnohdy rozhodci ad hoc, kteří často rozhodují spory pouze jednoho velkého klienta, kterému se snaží vyjít vstříc, zneužíváno.

Na druhou stranu případné povolení věcného přezkumu rozhodčího nálezu by vedlo ke zvýšenému náporu na soustavu obecných soudů, která by byla zaplavena (troufnu si říci především účelovými) návrhy na zrušení rozhodčího nálezu. Možnost

vyřešení tohoto problému rozvíjím v kapitole věnované nejnovějšímu návrhu novelizace ZRŘ ze strany MSpr. ČR.

3. Rozpor s komunitárním právem

Podle ustálené judikatury Soudního dvora EU (např. rozhodnutí C-168/05 Mostaza Claro nebo rozhodnutí C-40/08 Asturcom) je třeba umožnit přezkoumání, zda je rozhodčí doložka nekalým smluvním ujednáním, ačkoliv tato skutečnost nebyla tvrzena spotřebitelem v průběhu rozhodčího řízení. Nekalost smluvního ujednání je třeba zkoumat i v řízení o zrušení rozhodčího nálezu, ba dokonce i v průběhu řízení o nařízení výkonu rozhodnutí. Stávající zákon o rozhodčím řízení však není s touto judikaturou kompatibilní neboť ve svém § 33 požaduje po stranách, aby důvody neplatnosti rozhodčí smlouvy namítaly ještě před tím, než začnou v samotném rozhodčím řízení jednat. Zákon je tudíž nutno upravit tak, aby byl v souladu s předmětnou judikaturou.

Dalším problematickým ustanovením ZRŘ je § 25 odst. 3, který stranám umožňuje na základě výslovného zmocnění pověřit rozhodce, aby ve sporu rozhodoval nikoliv podle platného práva, ale podle zásad spravedlnosti. Tato úprava je taktéž v rozporu s komunitárním právem, které zakazuje, aby se spotřebitel vzdal svých práv.

V rámci úvah de lege ferenda nezbyvá než doporučit co nejrychlejší odstranění výše nastíněného rozporu s komunitárním právem, který by mohl vest i k sankcím ze strany příslušných orgánů Evropské unie.

4. Další detekované obtíže nesouvisející s ochranou spotřebitele

4.1. Zproštění mlčenlivosti rozhodce

V praxi se vyskytly potíže s rozhodováním o zproštění mlčenlivosti rozhodce. Za současné situace rozhoduje o zproštění mlčenlivosti rozhodce předseda okresního soudu, v jehož obvodu má rozhodce bydliště. Stává se však, že je velmi obtížné bydliště rozhodce zjistit, tudíž je i obtížné určit příslušnost předsedy soudu k tomuto rozhodnutí. Tato problematika je komplexně vyřešena současným návrhem na změnu ZRŘ, který předložilo MSpr. ČR – o dané problematice blíže pojednávám v následující kapitole.

4.2. Výklad pojmu „stálý rozhodčí soud“

Určité výkladové nejasnosti panují v otázce jaký subjekt může být považován za stálý rozhodčí soud, kdy zejména některá arbitrážní centra si osobují název „rozhodčí soud“. I tato problematika je dle mého názoru zdařile upravena v návrhu na změnu ZRŘ, který předložilo MSpr. ČR, zde opět odkazuji na následující kapitolu.

4.3. Lhůty pro případ, kdy jsou dány důvody, pro které lze v občanském soudním řízení žádat o obnovu řízení

Přílišná přísnost ZRŘ, kdy návrh na zrušení rozhodčího nálezu soudem pro případ, kdy se zjistí, že jsou dány důvody, pro které lze v občanském soudním řízení žádat o obnovu řízení, musí být podán do tří měsíců od doručení rozhodčího nálezu, a nikoli (v souladu s úpravou obsaženou v OSŘ) od doby, kdy se účastník dozví o tom, že tu jsou důvody pro něž lze v občanském soudním řízení žádat obnovu řízení.

V praxi ani v odborné literatuře jsem zatím nikde neobjevil volání po odstranění tohoto, dle mého názoru, závadného vztahu. Návrh řešení tohoto problému jsem situoval do kapitoly 16.2.3.

U problematiky rozhodování spotřebitelských sporů v rozhodčím řízení je nutno brát v potaz, že spory jejichž účastníkem jsou spotřebitelé, jsou často charakterizovány disproporcí mezi rozporovanou hospodářskou hodnotou a náklady na její soudní urovnání. Je tedy nepravděpodobné, že by spotřebitelé podávali žalobu, pokud by poměr předpokládaných nákladů a výsledku nevyzněl v jejich prospěch nebo že by je financování takových nákladů, byť jen zálohově, nepřiměřeně nebo třeba i likvidačně zatížilo. To pak může v konečném důsledku vést k odepření spravedlnosti, pokud jde o nároky spotřebitelů. Výrazné oklešťování použitelnosti arbitráže pro spotřebitelské spory by tudíž bylo spíše kontraproduktivní, a navíc by bylo i v rozporu se stávajícím světovým i evropským trendem.

Evropská unie jde cestou upřednostnění alternativních způsobů rozhodování sporů, zvláště spotřebitelských. V roce 2008 přijala EU novou směrnici č. 2008/48/ES, o smlouvách o spotřebitelském úvěru, dle jejíhož čl. 24 „Členské státy zajistí zavedení vhodných a účinných postupů pro mimosoudní řešení spotřebitelských sporů v souvislosti s úvěrovými smlouvami“. Trend k alternativnímu rozhodování sporů je

patrný v posledních desetiletích zcela citelně z doporučení činěných evropskými orgány, z nichž je možno jmenovat např. doporučení č. 98/257/ES6 či novější 2001/310/ES7 a Zelené knihy o alternativním řízení k odstraňování sporů v civilních a obchodních věcech obecně.⁹⁴

Ani Česká republika nezůstává stranou snah o snížení zatížení soudů a přesunutí části spotřebitelské agendy na mimosoudní řešení. Od 1. dubna 2008 tak zahájil svoji činnost Projekt Ministerstva průmyslu a obchodu k zajištění mimosoudního řešení spotřebitelských sporů. Při jeho realizaci Ministerstvo jako realizátor a garant tohoto Projektu spolupracuje s Ministerstvem spravedlnosti, Ministerstvem financí, Hospodářskou komorou České republiky, Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře a Agrární komoře České republiky, Asociací mediátorů České republiky a spotřebitelskými organizacemi.

První 2 roky realizace projektu byly koncipovány jako pilotní fáze. Ze strany spotřebitelů i podnikatelských subjektů se setkal s kladným hodnocením. Prokázal také, že spotřebitelské spory lze touto cestou úspěšně řešit s nižší finanční i časovou náročností na celé řízení. Je možné konstatovat i snížení nároků na činnost soudů tím, že značná část vzniklých spotřebitelských sporů je vyřešena mimosoudní cestou.

Jako velmi zajímavé můžeme hodnotit poznatky z tohoto projektu vztahující se k rozhodčímu řízení, které jak vyplývá z níže uvedeného, je chápání rozhodčího řízení v očích široké veřejnosti zřejmě poměrně silně stigmatizováno negativním obrazem předkládaným ji mediích. Rozhodčí řízení jako jedna z možných forem řešení spotřebitelského sporu bylo využito v hodnoceném období (1.4.2008-31.12.2009) **pouze jedenkrát**. Hlavním důvodem pro dosud sporadické využití této formy podle výsledku ankety je nedostatek informací o této formě řešení. Tento důvod uvedlo 49 % respondentů. Celkem 15 % respondentů uvedlo, že důvodem pro nevyužití je placení poplatku a rovněž 15 % uvedlo, že jim tento postup připadá shodný se soudním řízením. Podle poznatků MPO i pracovníků kontaktních míst může mít vliv na odmítavý přístup k rozhodčímu řízení i medializace negativních zkušeností s touto formou řízení.⁹⁵

⁹⁴ Raban, P.: Autorizovaní rozhodci nebo adjudikátoři? Je efektivně zajištěna spravedlnost ve spotřebitelských vztazích?, Bulletin advokacie, 6/2010, str. 15

⁹⁵ Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, Odbor 05300.: Mimosoudní řešení spotřebitelských sporů. [www.mpo.cz](http://download.mpo.cz/get/42605/47667/568956/priloha001.doc) [online]. [cit. 27.12.2010]. dostupné na World Wide Web: <http://download.mpo.cz/get/42605/47667/568956/priloha001.doc>

16. Novelizace zákona o rozhodčím řízení

V současné době jsem zaznamenal několik snah o novelizaci ZRŘ, je nutno podotknout, že tyto snahy jsou vedeny různými a často téměř odlišnými přístupy k řešení problematiky arbitráže, a proto jsou jimi navrhované změny podstatně odlišné. Co mají všechny tyto snahy společné je řešení arbitráže především ve spotřebitelských sporech a úprava (většinou restriktivní) arbitrážních center. Nutnost novelizace ZRŘ je dána především masivním rozvojem rozhodčího řízení v posledních letech, bohužel velmi často pouze rozvojem kvantitativním, nikoli kvalitativním. Tento rozvoj je dán jak výhodami rozhodčího řízení, jak jsem o nich pojednal v této práci, tak především zaváděním tzv. formulářových rozhodčích doložek. Jedná se o postup dosti sporný především v případě spotřebitelských smluv, kdy je taková rozhodčí doložka součástí adhezní smlouvy či je použito odkazu na obchodní podmínky. Krom rozsáhlých diskuzí de lege ferenda vedených odbornou i laickou veřejností na téma zákonnosti a oprávněnosti rozhodčích doložek ve spotřebitelských smlouvách bylo připraveno nebo je připravováno několik návrhů novelizace ZRŘ. Následující podkapitoly budou pojednávat o jednotlivých novelizačních iniciativách.

16.1. Poslanecký návrh novelizace ZRŘ

16.1.1. První poslanecká iniciativa

První snaha novelizovat ZRŘ vznikla v (dnes již minulé) Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR (funkční období 2006-2010), iniciativa vzešla od poslanců B. Tejce, B. Sobotky a dalších. Tato novela číslo tisku 808/0⁹⁶ zdárně prošla prvním i druhým čtením v poslanecké sněmovně a poslanci ji měli včetně pozměňovacího návrhu na pořadu jednání 78. schůze (od 13.4.2010 14 h do 16.4.2010 14 h), vzhledem k blížícím se volbám však k jejímu projednání již nedošlo. Tato novela měla za cíl omezit arbitrabilitu právě ve věcech spotřebitelských vložení odst. 3 do § 1 ZRŘ, ve znění: „Tohoto zákona nelze užít k řešení sporů vzniklých ze smluv o spotřebitelském úvěru a

⁹⁶ Návrh Novely z. o podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru, návrh zákona rozeslán poslancům jako tisk 808/0 dne 20.4.2009. [online]. [cit. 29.1.2011]. Dostupný na World Wide Web: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=808&CT1=0>

ze smluv o úvěru ze stavebního spoření podle zvláštních zákonů.“ K tomuto návrhu zákona byl přijat jeden pozměňovací návrh⁹⁷, s pozměněným zněním § 1 odst. 3 ZRŘ: „Tohoto zákona lze užít k řešení sporů vzniklých ze spotřebitelských smluv, ze smluv o spotřebitelském úvěru, ze smluv o úvěru ze stavebního spoření, ze smluv o hypotečním úvěru, ze smluv o penzijním připojištění a ze smluv o životním pojištění podle zvláštních zákonů jen tehdy, jestliže se strany ve smlouvě o rozhodci, uzavřené po vzniku sporu mezi nimi, dohodly, že o majetkových sporech mezi nimi má rozhodovat stálý rozhodčí soud (§ 13).“

Proti původnímu znění návrhu novely ZRŘ bych si dovolil jednoznačně vystoupit. Vede mě k tomu především skutečnost, že úplné vyloučení arbitrability spotřebitelských sporů by vedlo k přesunu celé této agendy na obecné soudy, přičemž ze statistiky Ministerstva spravedlnosti ČR víme, že v roce 2008 bylo pravomocně skončeno 313.457 věcí. Střízlivé odhady tvrdí, že je v rozhodčím řízení rozhodováno ročně cca 100.000 věcí, méně střízlivé 200.000 až 300.000 věcí.⁹⁸ Co by takový nárůst nápadů pro již tak přetížené české soudnictví znamenal není třeba dále vysvětlovat.

Znění pozměňovacího návrhu, ač přece jen o něco zdařilejší, přesto považuji za nevhodné. Spotřebiteli se sice dostává dostatečné ochrany a zároveň se ponechává možnost zvolit si – v případě, že se na tom strany po vzniku sporu dohodnou – pro řešení sporu arbitráž. Toto by ve svém důsledku vedlo pouze k malému procentu v arbitráži rozhodovaných sporů (z důvodu odlišných zájmů např. na rychlosti vyřešení sporu). Největší slabinu tohoto řešení vidím v omezení možnosti vést rozhodčí řízení pouze před stálým rozhodčím soudem, kterým je za současné situace de facto pouze RS HK.

Celkově musím shrnout, že tyto poslanceké iniciativy shledávám za pouze fragmentární řešení problematiky rozhodčího řízení srovnatelné s přístupem – zakážeme automobilový provoz, protože při něm dochází ke smrtelným nehodám, ale již se nepozastavíme nad celkovými důsledky, např. nad značně zvýšeným nápadem případů

⁹⁷ Pozměňovací návrh k návrhu novely z. o podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru, zpracován jako tisk 808/2, který byl rozeslán 02.12.2009. [online]. [cit. 29.01.2011]. Dostupný na World Wide Web: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=808&CT1=2>

⁹⁸ Číselné údaje a odhady převzaty z: Sokol, T.: Ještě k rozhodčím doložkám. epravo.cz [online]. 2010 dostupné na World Wide Web: <http://www.epravo.cz/clanky-a-komentare/jeste-k-rozhodcim-dolozkam-60444.html?mail> [cit. 29.01.2011]

na klasickou soudní soustavu, což ve svém důsledku vede k podstatnému prodloužení soudních pří a ke zvýšení nákladů státu na soudnictví.

16.1.2. Současná poslanecká iniciativa

Současná poslanecká iniciativa číslo tisku 78⁹⁹ vzešla od stejné skupiny poslanců jako návrh viz. výše, tedy od B. Tejce, B. Sobotky a dalších a byla předložena Poslanecké sněmovně dne 8.9.2010. Jedná se o stejné znění jako u pozměňovacího návrhu k návrhu novely z minulého funkčního období.

Z důvodové zprávy¹⁰⁰ k tomuto návrhu novely zjišťujeme důvody této zákonodárné iniciativy: „Právní úprava nereaguje ani na v praxi často se vyskytující případy rozhodčích doložek, obsažených často v úvěrových i v dalších smlouvách týkajících se finančních služeb. Podle předkladatelů jsou v praxi zneužívány právě rozhodčí doložky, jimiž se určuje, že jakýkoliv budoucí spor ze smlouvy bude řešen v rozhodčím řízení před konkrétním rozhodcem. V praxi přitom dochází k situacím, kdy je věřitel s rozhodcem „propojen“, čímž si zajišťuje pro sebe „příznivé rozhodnutí ve věci“, což spotřebitel nemá zpravidla šanci zjistit ani dokázat.“

Na tomto místě bych si dovolil upozornit na faktickou chybu této důvodové zprávy týkající se stálých rozhodčích soudů, která zní: „Podle § 13 cit. zákona mohou být stále rozhodčí soudy zřízeny pouze na základě zákona. **Takové soudy jsou v České republice dva:** Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky (zřízen zákonem č. 223/1994 Sb., o sloučení Československé obchodní a průmyslové komory s Hospodářskou komorou České republiky, o některých opatřeních s tím souvisejících a o změně a doplnění zákona České národní rady č. 301/1992 Sb., o Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, ve znění zákona č. 121/1993 Sb.) a Rozhodčí soud při Českomoravské komoditní burze Kladno (zřízen na základě zákona č. 229/1992 Sb., o komoditních burzách). Oba stále rozhodčí soudy mají již mnohaleté zkušenosti s rozhodčím řízením a jsou při jeho provádění respektovanými institucemi.“ Ve výše uvedeném výčtu je

⁹⁹ Návrh novely z. o spotřebitelském úvěru, rozeslán poslancům jako tisk 78/0 dne 9. 9. 2010. [online]. [cit. 29.1.2011]. Dostupný na World Wide Web: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=78&CT1=0>

¹⁰⁰ Důvodová zpráva k návrhu novely Novela z. o spotřebitelském úvěru, rozeslána poslancům jako tisk 78/0 dne 9. 9. 2010. [online]. [cit. 29.1.2011]. Dostupná na World Wide Web: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=78&CT1=0>

opomenut Burzovní rozhodčí soud při Burze cenných papírů Praha, a.s. Tento stálý rozhodčí soud rozhoduje sice jen spory z obchodů s investičními instrumenty, ovšem rovněž Rozhodčí soud při Českomoravské komoditní burze Kladno rozhoduje spory pouze z obchodů uzavřených na Českomoravské komoditní burze Kladno a na Obchodní burze Hradec Králové a též spory z mimoburzovních obchodů, jejichž předmětem jsou komodity, jimiž se na těchto burzách obchoduje. V předmětné důvodové zprávě zcela postrádám zmínku o tom, že jediným stálým rozhodčím soudem s obecnou působností je RS HK.

Vláda předmětný poslanecký návrh projednala na své schůzi dne 6.10.2010 a svým usnesením č. 708 s ním vyjádřila nesouhlasné stanovisko: „Navrhované omezení použitelnosti ZRŘ v části druhé předloženého návrhu zákona je třeba považovat za dílčí řešení problémů tohoto zákona pouze ve vztahu ke spotřebitelskému právu, přičemž se zároveň upozorňuje na nepřesnou formulaci předmětu navržené právní úpravy, neboť do kategorie spotřebitelských smluv patří všechny vyjmenované smluvní typy. K tomu rovněž se upozorňuje, že vláda připravuje širší novelu uvedeného zákona, jejímž předmětem budou kromě problematiky rozhodčího řízení ve vztahu ke spotřebitelskému právu, dále otázky kvalifikace rozhodců, jejich evidence, účinný dohled nad nimi a další.“¹⁰¹

V hodnocení předmětné poslanecké iniciativy plně odkazují na svá předešlá hodnocení pozměňovacího návrhu k novele ZRŘ v minulé poslanecké sněmovně.

¹⁰¹ Stanovisko vlády k Návrh novely z. o spotřebitelském úvěru [online]. Praha: Vláda ČR, vydáno 6.10.2010 [cit. 29.1.2011]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=78&CT1=1>

16.2. Návrhy novelizací ZRŘ Ministerstvem spravedlnosti ČR vztahující se i na úpravu arbitrážních center

16.2.1. Původní návrh MSpr. ČR

I přes svou nepropracovanost měla poslanecká iniciativa pozitivní efekt – vypracování návrhu změny ZRŘ MSpr. ČR.¹⁰² Jak sama předkládací zpráva uvádí: „Ve své podstatě se jedná o reakci na poslanecký pozměňovací návrh obsažený ve sněmovním tisku č. 808, který měl za cíl vyloučení rozhodčího řízení k řešení sporů vzniklých ze smluv o spotřebitelském úvěru a ze smluv o úvěru o stavebním spoření.“¹⁰³

Tento novelizační návrh lze označit za o mnoho zdařilejší a především komplexnější. Tato novela navrhovaná MSpr. ČR rovněž upravuje problematiku spotřebitelských úvěrů v rozhodčím řízení, ale na rozdíl od poslaneckých iniciativ neobsahuje zákaz rozhodčího řízení v těchto sporech.

Nutnost úpravy je dle důvodové zprávy spatřována především v souvislosti s rozvojem rozhodčího řízení a jeho používáním v praxi, kdy se objevují určité problémy. Lze detekovat problémy dvojího typu. Jednak se jedná o problémy s osobou rozhodce a jednak se samotným rozhodčím řízením. Při problémech, které někdy tyto složky ve vzájemném spojení působí, může rozhodčí řízení působit až nedůvěryhodně.¹⁰⁴ Tomuto názoru se nedá než přitakat, jelikož rozhodčí řízení je v současné době vystaveno velmi ostré kritice v médiích, která by mohla vést k diskreditaci arbitráže jako celku.

Nyní již podrobněji k textu novely. Patrně dle německého vzoru je v navrhované úpravě ZRŘ podmíněna platnost rozhodčí doložky ve smlouvě ze spotřebitelského úvěru jejím uzavřením na samostatné listině obsahující podpisy smluvních stran; jinak

¹⁰² Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, PID: RACK83MHQVZV [online]. Praha: Vláda ČR, vydáno 17.3.2010 [cit. 1.1.2011]. Dostupný na World Wide Web: <http://eklep.vlada.cz/eklep/page.jsf>

¹⁰³ Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů. [online]. Praha: Vláda ČR, vydáno 17.3.2010 [cit. 1.1.2011]. Dostupná na World Wide Web: <http://eklep.vlada.cz/eklep/page.jsf>

¹⁰⁴ Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů. [online]. Praha: Vláda ČR, vydáno 17.3.2010 [cit. 1.1.2011]. Dostupná na World Wide Web: <http://eklep.vlada.cz/eklep/page.jsf>

je neplatná. Slabší smluvní straně tak bude zdůrazněn význam uzavření rozhodčí doložky a zamezí se jejímu „skrytí“ do rozsáhlé textace smlouvy.

Velmi podstatnou změnou týkající se výkonu funkce rozhodce je ustanovení, které navrhuje, že ve sporech ze spotřebitelského úvěru by mohl být rozhodcem pouze rozhodce stálého rozhodčího soudu či autorizovaný rozhodce.

Institut autorizovaného rozhodce je zcela novým, a proto je jeho úpravě věnována značná část předmětné novely (vložením nové sedmé části ZŘŘ). Autorizovaným rozhodcem by se mohla stát pouze bezúhonná osoba způsobilá k právním úkonům, jež dosáhla 30 let věku a získala vysokoškolské magisterské vzdělání. Dále by musela být zapsána v seznamu autorizovaných rozhodců vedeného MSpr. ČR. Zápis by byl podmíněn složením zkoušky autorizovaného rozhodce. Zkouška by se však nevyžadovala u osob, které složily justiční zkoušky a jí na roveň postavenou zkoušku podle zvláštních předpisů (např. advokátní či notářské zkoušky).

Přijetím této novely navrhované MSpr. ČR by také došlo k zákonné úpravě fungování arbitrážních center zajišťujících činnost autorizovaných rozhodců. Právnícké osoby vykonávající tuto činnost (arbitrážní centra) by musely mít dle navrhované úpravy právní formu společností s ručením omezeným nebo akciových společností a také by musely být zapsány v seznamu autorizovaných rozhodců u MSpr. ČR.

Zapsány by mohly být jen ty společnosti, jenž vhodným způsobem uveřejní svůj statut obsahující přesný způsob určení konkrétního autorizovaného rozhodce, dále by musely zveřejnit řád obsahující způsob vedení řízení, pravidla o nákladech řízení a způsobu odměňování rozhodců a také seznam autorizovaných rozhodců, pro něž zajišťují činnost.

Úprava zveřejnění řádů a statutů, která by umožnila větší transparentnost fungování těchto arbitrážních center, kontrolu souladu těchto řádů a statutů se zákonem ze strany MSpr. ČR, ale především, která by stranám rozhodčí smlouvy vytvořila jistotu neměnného procesního ujednání (popř. stanovila podmínky pro změnu těchto řádů a statutů), zůstala nevyužita. Návrh novely obsahuje pouze lakonické ustanovení, které stanoví, že arbitrážní centrum vhodným způsobem uveřejní statut, který musí obsahovat přesný způsob určení konkrétního autorizovaného rozhodce, řád určující způsob řízení, pravidla o nákladech řízení a způsob odměňování rozhodců, a seznam autorizovaných rozhodců, pro něž zajišťuje činnost.

Pozitivní krok této novely spatřuji v zavedení „Rejstříku rozhodčích nálezů“, který by byl neveřejnou elektronickou evidencí rozhodčích nálezů, do níž by mohly nahlížet pouze ministerstvo, soudy a exekutoři při výkonu exekuční činnosti, přičemž MSpr. ČR by evidovalo veškeré náhledy do evidence. Toto by bylo i velmi důležité pro dohlížecí činnost MSpr. ČR viz. níže a celkově by tento krok vedl k zpřehlednění archivace rozhodčích nálezů, které v současné době archivují okresní soudy dle místa vydání.

Velmi důležitým aspektem této novely je ustanovení dohledu MSpr. ČR nad činnostmi autorizovaných rozhodců a arbitrážních center. Kdy mezi pravomoci MSpr. ČR by náležela pravomoc vyškrtnout ze seznamu autorizovaného rozhodce nebo právnickou osobu zajišťující jeho činnost (arbitrážní centrum). Vyškrtnutí by hrozilo každému, kdo by opakovaně závažným způsobem i přes písemné upozornění MSpr. ČR porušoval povinnosti stanovené ZRŘ. Po vyškrtnutí by opětovné zapsání do seznamu autorizovaných rozhodců bylo možné až po pěti letech.

Vzhledem ke konkurenčnímu prostředí na poli rozhodčího řízení by takovéto vyškrtnutí znamenalo bezpochyby citelnou újmu pro případné „hříšníky“ a vedlo by dle mého názoru k podstatnému zkvalitnění (rozuměj větší „zákonnosti či spravedlnosti“ vůči spotřebiteli) rozhodčího řízení vedeného autorizovanými rozhodci.

Výrazný nedostatek této novely spatřuji spolu s P. Rabanem především v pouze optickém řešení kvality rozhodčího řízení ve sporech ze spotřebitelských úvěrů, kdy autorizovaný rozhodce má disponovat nějakým typem zkoušky vyžadované v justičním systému (např. justiční, advokátské, notářské, exekutorské). Návrh ztěžuje přístup k tomuto podnikání jen právníkům z podnikové a rozpočtové sféry, kteří by si museli složit zkoušku autorizovaného rozhodce. Rozhodcům bez právnického vzdělání v EU by nezbylo, než hledat cestu prostřednictvím RS HK. Přičemž novela nezavádí žádné garance za kvalitu rozhodování co se týče osob zapsaných na seznamu RS HK. Dle současných vnitřních předpisů tohoto stálého rozhodčího soudu, které spadají čistě do jeho působnosti, jeho rozhodce nemusí mít žádné odborné způsobilosti, ani pro jeho přijetí nejsou stanoveny žádné ostatní požadavky – pro zařazení na listinu je nutná blahovůle předsednictva. Zatímco dříve však měla tato listina pouze indikativní, tj. ani ne doporučující charakter, ministerským návrhem se jí dostává nebývalého významu, neboť zařazením na ni se rozhodce stává rozhodcem privilegovaným, oprávněným

rozhodovat lukrativní spotřebitelské spory, aniž by podléhal ministerskému schvalování a doзору, a to i mimo tento stálý rozhodčí soud (např. v rámci některého arbitrážního centra). Ve skutečnosti však „ad hoc“ rozhodování sporů netrpí nedostatkem kvalifikace rozhodců. Prakticky všechny podnikatelské rozhodčí instituce „zaměstnávají“ advokáty, jediní rozhodci bez právnického vzdělání se nacházejí právě na listině RS HK. Navrhované znění zákona se nezabývá garancí za dodržování práv stran v procesních řádech, ať již stálých rozhodčích soudů či arbitrážních center, které ponechává zcela v jejich dispozici. A neřeší ani otázku jejich zveřejňování, která je pro spotřebitele též významná, neboť v mnoha případech žalovaní nevědí, jaká práva v průběhu řízení mají, a ani není zaručeno, že procesní postupy nebudou v průběhu řízení měněny.¹⁰⁵

Celkově tedy předmětnou novelu předloženou MSpr. ČR považuji za mnohem zdařilejší, než-li návrh vzešlý z poslanecké iniciativy, ovšem vzhledem k výše nastíněným nedostatkům ji rovněž nepovažuji za zcela ideální.

16.2.2. Nový návrh novelizace ZRŘ navržený MSpr. ČR

Za celkově nejzdařilejší návrh novelizace ZRŘ si dovoluji označit nejnovější návrh změny ZRŘ předložený MSpr. ČR, který je v současné době (23.1.2011) v připomínkovém řízení.¹⁰⁶

Tento návrh novely ZRŘ je výsledkem připomínkového řízení k předchozímu návrhu MSpr. ČR viz. výše. Způsob připomínkového řízení a širší konzultací – s advokáty, soudci, rozhodci, Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR, akademickou sférou, Ministerstvem financí ČR a Ministerstvem průmyslu a obchodu ČR – indikuje opravdovou snahu po nalezení komplexního a funkčního řešení arbitráže v právním řádu České republiky.

Důvodová zpráva k této novele¹⁰⁷ je již zpracována daleko důkladněji a předkládá i čtyři varianty řešení problematiky rozhodčího řízení. Tyto varianty aplikuje na aktuálně indikované problémy rozhodčího řízení viz. kapitola Problémy rozhodčího

¹⁰⁵ Raban, P.: Autorizovaní rozhodci nebo adjudikátoři? Je efektivně zajištěna spravedlnost ve spotřebitelských vztazích?, Bulletin advokacie, 6/2010, str. 15

¹⁰⁶ Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, PID: RACK8CKNLVB6, [online]. Praha: Vláda ČR, vydáno 30.12.2010 [cit. 23.1.2011]. Dostupný na World Wide Web: <http://eklep.vlada.cz/eklep/page.jsf>

¹⁰⁷ Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, [online]. Praha: Vláda ČR, vydáno 30.12.2010 [cit. 23.1.2011]. Dostupná na World Wide Web: <http://eklep.vlada.cz/eklep/page.jsf>

řízení a základní východiska řešení de lege ferenda. První variantou je varianta nulová, která je jednoznačně odmítnuta.

Druhou je možnost vyloučení spotřebitelských sporů z okruhu sporů arbitrovatelných, tento přístup je v rozporu s novými směnicemi EU, které obsahují závazek pro členské státy, aby podporovaly mimosoudní řešení spotřebitelských sporů. V současné době již běží více jak dva roky při Ministerstvu průmyslu a obchodu projekt mimosoudního řešení spotřebitelských sporů (viz. předchozí kapitola) a rozbíhá se také projekt mimosoudního řešení úhradových sporů při Ministerstvu zdravotnictví. Oba tyto projekty užívají pro řešení spotřebitelských sporů rozhodčí řízení. Tato varianta by rovněž přinesla zvýšení nápadu na obecné soudy. Z těchto důvodů ani tato varianta není v důvodové zprávě doporučena.¹⁰⁸

Třetí variantou je v podstatě současná poslanecká iniciativa, tedy umožnění řešení spotřebitelských sporů v rozhodčím řízení pouze po vzniku sporu. I tato varianta by s sebou přinášela zvýšení nápadu na obecné soudy (jak jsem zdůvodnil v pasáži věnované poslanecké iniciativě). Důvodová zpráva k této variantě zaujímá stanovisko, se kterým se osobně plně ztotožňuji: Již v minulosti se ukázalo jako lepší přistoupit k určitým opatřením, která by eliminovala nežádoucí jevy, než přistoupit k zákazu určitého instrumentu, který ve většině případů potíže nečiní.¹⁰⁹

Čtvrtou variantou je právě text návrhu zákona, kterým se mění ZRR (dále jen „Novela“), jelikož se dle mého soudu jedná o vcelku zdařilý návrh, dovoluji si jej na tomto místě podrobněji rozebrat.

Cílem Novely je především ochrana spotřebitele v tom smyslu, že se snaží zabránit zneužívání rozhodčího řízení. Kromě toho se navrhuje přijmout další opatření, která s ochranou spotřebitele nesouvisí, avšak po provedených konzultacích a zvážení indikovaných problémů k nim bylo přistoupeno.

Velmi podstatnou změnu obsahuje již bod. 1 Novely, který z § 2 odst. 1 ZRR vypouští slova „k jejichž projednání a rozhodnutí by jinak byla dána pravomoc soudu,“ ,

¹⁰⁸ Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů. [online]. Praha: Vláda ČR, vydáno 30.12.2010 [cit. 23.1.2011]. Dostupná na World Wide Web: <http://eklep.vlada.cz/eklep/page.jsf>

¹⁰⁹ Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů. [online]. Praha: Vláda ČR, vydáno 30.12.2010 [cit. 23.1.2011]. Dostupná na World Wide Web: <http://eklep.vlada.cz/eklep/page.jsf>

tím dochází k rozšíření působnosti zákona i na majetkové spory, k jejichž rozhodování je v prvním stupni jinak příslušný i jiný orgán veřejné moci, než je soud. Předkladatele k tomuto kroku vedla racionální úvaha, že není věcného důvodu omezit arbitrabilitu majetkových sporů pouze na spory, které je příslušný rozhodnout soud.

Stejně jako první návrh novely předložený MSpr. ČR obsahuje Novela požadavek, aby rozhodčí smlouva byla sjednána na samostatné listině pod sankcí neplatnosti. Současná Novela ovšem tento požadavek rozšiřuje na všechny spotřebitelské smlouvy, nikoli pouze na smlouvu o spotřebitelském úvěru. Nově jsou stanoveny obsahové požadavky, které musí takováto rozhodčí smlouva obsahovat, jedná se o informace o:

- a) tom, zda o sporu rozhoduje jeden nebo více rozhodců nebo stálý rozhodčí soud;
- b) způsobu zahájení rozhodčího řízení,
- c) veškerých předpokládaných nákladech, které mohou spotřebiteli v rozhodčím řízení vzniknout,
- d) místu konání rozhodčího řízení,
- e) způsobu doručení rozhodčího nálezu spotřebiteli,
- f) tom, zda může být rozhodčí nález přezkoumán jinými rozhodci či nikoliv a
- g) tom, že pravomocný rozhodčí nález je soudně vykonatelný.

MSpr. ČR může stanovit vzorovou rozhodčí smlouvu.

Novela celkově zpřísňuje požadavky na osobu rozhodce ve spotřebitelských sporech. Rozhodcem v těchto sporech může být jen osoba, která je bezúhonná, má vysokoškolské vzdělání a je zapsána v seznamu rozhodců. Tyto požadavky jsou poněkud liberálnější, než nároky předchozího návrhu novely na autorizované rozhodce, které jsem podrobil určité kritice viz. výše.

V souvislosti s povinností být zapsán v seznamu rozhodců vedeným MSpr. ČR je významná pravomoc MSpr. ČR vyškrtnout rozhodce z tohoto seznamu, pokud opakovaně i přes písemné upozornění ministerstva porušil povinnosti stanovené tímto zákonem, či pokud působil jako rozhodce v rozhodčím řízení, kde byl vydaný rozhodčí nález zrušen soudem z důvodů uvedených v § 31 písm. a), b), c), e) nebo f). Zároveň je MSpr. ČR dána pravomoc rozhodnout o dočasném vyškrtnutí rozhodce, proti kterému bylo zahájeno trestní řízení, a to nejdéle do dne, kdy nabude právní moci rozhodnutí, kterým se toto řízení končí, a dále bylo-li vůči rozhodci zahájeno řízení o jeho

způsobilosti k právním úkonům, a to nejdéle do dne, kdy nabude právní moci rozhodnutí, kterým se toto řízení končí. S touto úpravou jde v ruku v ruce též informační povinnost soudů - zruší-li soud rozhodčí nález z důvodů uvedených v § 31 písm. a), b), c), e) nebo f) a v rozhodčím řízení vystupoval rozhodce zapsaný do seznamu rozhodců, informuje o této skutečnosti MSpr. ČR. Významnou je rovněž „oznamovací povinnost“ rozhodce, který je povinen oznámit MSpr. ČR bez zbytečného odkladu, nejpozději však do 8 dnů, veškeré změny údajů, které jsou uvedeny v seznamu a veškeré změny skutečností, na jejichž základě byl zapsán do seznamu.

Dále se jedná o zcela novou úpravu podjatosti, kdy rozhodce je vyloučen z projednávání a rozhodnutí věci, jestliže se zřetelem na jeho poměr k věci, k účastníkům nebo k jejich zástupcům je tu důvod pochybovat o jeho nepodjatosti. Ten, kdo má být nebo byl určen nebo jmenován rozhodcem, musí bez odkladu stranám nebo soudu oznámit všechny okolnosti, které by mohly vzbudit oprávněné pochybnosti o jeho nepodjatosti a pro něž by byl jako rozhodce vyloučen. Při rozhodování sporů ze spotřebitelských smluv je rozhodce povinen při prvním úkonu ve věci stranám sdělit, zda v posledních třech letech rozhodoval spor ve věci některé ze stran. Předmětná ustanovení o podjatosti v sobě nezapřou již osvědčená ustanovení OSŘ. Rozhodcova „oznamovací povinnost“ informovat strany zda rozhodoval nějaký spor některé ze stran za poslední tři roky je namířena na dosti rozšířenou praxi, kdy jedno arbitrážní centrum (u kterého konkrétní rozhodce působí) je téměř výlučně zaměřeno na rozhodování sporů pro jednoho klienta.

Určení rozhodce je nově umožněno i všeobecnými pravidly pro rozhodčí řízení podle § 19 odst. 4, který zní: „Strany mohou určit postup také ve všeobecných pravidlech rozhodčího řízení, pokud jsou k rozhodčí smlouvě tato pravidla přiložena.“¹¹⁰ Toto poněkud neekologické opatření (vzhledem k tomu jak velké množství nově spotřebovaného papíru si toto opatření vyžádá) je pro spotřebitele veskrze pozitivní, a to jednak svým informačním charakterem (kdy spotřebitel bude přesně vědět jaký postup rozhodčího řízení si volí a již nikoliv např. pouze odkazem na internetové stránky – jedná se tedy o přísnější požadavky než u všeobecných obchodních podmínek, kterým je tento instrument nejbliže, ovšem toto je opodstatněno

¹¹⁰ Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, PID: RACK8CKNLVB6 [online]. Praha: Vláda ČR, vydáno 30.12.2010 [cit. 23.1.2011]. Dostupný na World Wide Web: <http://eklep.vlada.cz/eklep/page.jsf>

závažnějším důsledkem, jakým je vykonatelný rozhodčí nález) a jednak jistotou toho, že se v mezidobí postup pro rozhodčí řízení (často arbitrážními centry nesprávně označovány jako „statut“ či „řád“) uveřejněný např. na internetových stránkách nezmění.

Další významnou změnou je, že ve sporech ze spotřebitelských smluv se rozhodci řídí vždy pouze hmotným právem pro spor rozhodným, tedy již není možno rozhodovat spotřebitelské spory na základě výslovného zmocnění dle zásad spravedlnosti – jde tedy o zesouladnění ZRŘ s komunitárním právem viz. kapitola 15.

Mezi důvody zrušení rozhodčího nálezu dle § 31 ZRŘ v souladu s navrhovanou změnou přibývají chybějící náležitosti uvedené v § 3 odst. 4 nebo jsou-li tyto náležitosti neúplné nebo nepravdivé. Novela obsahuje i další drobné úpravy ve prospěch spotřebitele dotýkající se úpravy zrušení rozhodčího nálezu či odkladu vykonatelnosti rozhodčího nálezu (body 16 a 18 Novely), jelikož tyto nebudou činit ve výkladové praxi obtíže, plně odkazují na znění Novely.

V souladu s recentní judikaturou Soudního dvora EU – která vyžaduje přezkoumatelnost rozhodčí doložky z pohledu, zda nebyla nekalým smluvním ujednáním – byla do § 33 ZRŘ vložena nově poslední věta. Celý paragraf nyní zní: Soud zamítne návrh na zrušení rozhodčího nálezu, který se opírá o důvody § 31 písm. b) nebo c), jestliže strana, která se domáhá zrušení rozhodčího nálezu, neuplatnila, ač mohla, takový důvod v rozhodčím řízení nejpozději, než začala jednat ve věci samé. *To neplatí, jde-li o spory ze spotřebitelských smluv.*

V praxi se vyskytly problémy se zproštěním mlčenlivosti rozhodce v případě, že nebylo možno zjistit jeho bydliště, toto řeší nové znění třetí věty § 6 odst. 2: „Nelze-li zjistit bydliště rozhodce ani po vynaložení přiměřeného úsilí nebo nemá-li rozhodce bydliště na území České republiky, rozhoduje o zproštění mlčenlivosti předseda okresního soudu, v jehož obvodu byl vydán rozhodčí nález. Pokud nelze zjistit ani místo vydání nálezu nebo nebyl-li nález vydán v České republice, rozhoduje předseda obvodního soudu pro Prahu 1.“

Dalším v praxi problematickým ustanovením ZRŘ je § 13 odst. 1, kdy ač drtivá většina teoretiků i soudů se přiklání k názoru, že stále rozhodčí soudy lze zřizovat pouze zákonem, některá arbitrážní centra (např. Rozhodčí soud při IAL SE) lpěla na výkladu, že stále rozhodčí soudy lze zřizovat již na základě samotného znění § 13 odst.

1 ZRŘ. Tomuto problému má být do budoucna předejito novým zněním uvedeného odstavce: „Stálé rozhodčí soudy mohou být zřízeny pouze zákonem nebo jen tehdy, pokud jejich zřízení výslovně připouští jiný zákon.“

16.2.2.1. Věcná přezkoumatelnost rozhodčího nálezu

Za naprosto přelomový ovšem považuji bod 15. Novelu, který zní: „V § 31 písm. f) se na konci textu doplňují slova „nebo rozhodce nebo stálý rozhodčí soud rozhodoval spor ze spotřebitelské smlouvy **v rozporu s hmotným právem pro spor rozhodným,**“¹¹¹ Oproti současnému stavu **se tak zavádí možnost věcného přezkumu nálezu** vydaných ze spotřebitelského sporu, kdy v důvodové zprávě je tato možnost odůvodněna potřebou širší ochrany spotřebitele. V současné době požadavek na věcný přezkum rozhodčího nálezu soudem z právních předpisů Evropské unie nevyplývá, nicméně směrnice o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách v příloze č. 1 uvádí, že nelze spotřebitele zbavit práva podat žalobu. Demonstrativně pak uvádí, že takovým zbavením je například nucení spotřebitele předkládat spory výlučně rozhodčímu soudu, na který se nevztahují ustanovení právních předpisů. Dosavadní příloha má však pouze informativní charakter a není pro členské státy závazná. Dá se však v budoucnu očekávat, že trend vývoje práva Evropské unie povede k tomu, že uzavřením rozhodčí doložky nelze spotřebitele zbavit práva na soudní přezkum věci. Právo soudního přezkumu se tedy v návaznosti na stávající koncepci zákona o rozhodčím řízení navrhuje umožnit.¹¹²

Výše nastíněné považuji za natolik zásadní, že si dovoluji provést širší rozbor důsledků tohoto navrhovaného ustanovení.

Předkladatel v důvodové zprávě k bodu 15 in fine uvádí: „Podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezu však nebude mít odkladný účinek.“¹¹³ Toto tvrzení je formálně správné, opomíná však v praxi hojně využívané ustanovení § 32 odst. 2 ZRŘ, kdy návrhu na zrušení rozhodčího nálezu není přiznán odkladný účinek na vykonatelnost rozhodčího nálezu. Na žádost povinného však může soud vykonatelnost

¹¹¹ Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, PID: RACK8CKNLVB6 [online]. Praha: Vláda ČR, vydáno 30.12.2010 [cit. 23.1.2011]. Dostupný na World Wide Web: <http://eklep.vlada.cz/eklep/page.jsf>

¹¹² Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů. [online]. Praha: Vláda ČR, vydáno 30.12.2010 [cit. 23.1.2011]. Dostupná na World Wide Web: <http://eklep.vlada.cz/eklep/page.jsf>

¹¹³ Tamtéž

rozhodčího nálezu odložit, jestliže by neprodleným výkonem rozhodčího nálezu hrozila závažná újma. Soudy žádosti strany na odklad vykonatelnosti rozhodčího nálezu ve většině případů vyhoví.

Ve svém celkovém důsledku může toto navrhované ustanovení (doplnění § 31 písm. f) ZRŘ) vést ke ztrátě hlavní přednosti rozhodčího řízení, a to jeho rychlosti.

Výše tvrzené demonstruji na příkladu:

V rozhodčím řízení je vydán rozhodčí nález, který je v rozporu s hmotným právem. Tento rozhodčí nález je pak na návrh strany v souladu s novým zněním § 31 písm. f) ZRŘ zrušen. Proti rozhodnutí o zrušení rozhodčího nálezu je přípustné odvolání, které jedna ze stran podá. Po potvrzení rozhodnutí prvoinstančního soudu soudem odvolacím je tedy předmětný rozhodčí nález zrušen, ovšem rozhodčí smlouva zůstává v platnosti.

V souladu s § 34 odst. 2 ZRŘ jsou rozhodci zúčastnění na rozhodčím nálezu, který byl zrušen, z nového projednání a rozhodování věci vyloučeni. Nedohodnou-li se strany jinak, budou noví rozhodci jmenováni způsobem původně určeným v rozhodčí smlouvě nebo podpůrně podle ustanovení tohoto zákona. Při postupu jmenování rozhodce mohou samozřejmě vzniknout průtahy, které částečně řeší § 9 ZRŘ.

V následujícím rozhodčím řízení s novými rozhodci je již vydán rozhodčí nález po věcné i procesní stránce bezvadný, ovšem i proti tomuto nálezu je možno podat návrh na zrušení dle § 31 ZRŘ, a stejně tak je možno opět podat odvolání proti rozsudku prvoinstančního soudu.

Výše uvedené spolu s předpokladem, že soudy přiznají odklad vykonatelnosti rozhodčího nálezu může vést k velmi podstatnému oddálení získání vykonatelného titulu. V současných českých reáliích můžeme předpokládat, že neúspěšná strana by podávala návrh na zrušení rozhodčího nálezu často pouze účelově, se smyslem pouze oddálit vydání vykonatelného exekučního titulu.

Jelikož výše nastíněný stav představuje de facto trojinstanční řízení ve věcech spotřebitelských sporů řešených arbitráží („první instancí“ je myšleno rozhodčí řízení, „druhou“ řízení před obecným soudem a „třetí“ instancí řízení před

soudem odvolacím). Navrhovaný stav by mohl ve svém důsledku (ztráty výhody rychlosti) vést ke zmaření jednoho z cílů zamýšlené novelizace, a to prevenci/odbřemenění soudní soustavy od nového nápadu spotřebitelských sporů.

Dle mého názoru by bylo nejlépe výše nastíněný stav řešit úpravou OSŘ tak, aby proti rozsudku prvoinstančního soudu ve věci rozhodování o zrušení rozhodčího nálezu nebyl možný další řádný opravný prostředek (odvolání), například níže uvedenou změnou § 202 OSŘ:

Zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů se mění takto:

V § 202 odstavec 2 včetně poznámky pod čarou zní:

„(2) Odvolání není přípustné proti rozsudku jímž bylo rozhodnuto o

- a) peněžitém plnění nepřevyšujícím 10 000 Kč, k příslušenství pohledávky se přitom nepřihlíží; to neplatí u rozsudku pro uznání a u rozsudku pro zmeškání,
- b) návrhu na zrušení rozhodčího nálezu podle zvláštního zákona^{x)}.

Poznámka pod čarou č. x zní:

„^{x)} Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.““

16.2.3. Doplnění Novelý de lege ferenda

Jelikož Novelu předloženou MSpr. ČR považuji za velmi zdařilou, dovolím si na tomto místě navrhnout její další doplnění vložením nového bodu (nazvaného např. 15a).

Důvodem mnou navrhovaného doplnění Novelý je aplikace § 32 odst. 1 ZRŘ: „Návrh na zrušení rozhodčího nálezu soudem musí být podán **do tří měsíců od doručení** rozhodčího nálezu té straně, která se zrušení rozhodčího nálezu domáhá.“ v souvislosti s důvodem zrušení dle § 31 písm. g) ZRŘ – tedy z důvodů pro obnovu řízení dle § 228 odst. 1 písm. a) a b) OSŘ. Výše zmíněné vytváří de facto zúžení možnosti využití institutu zrušení rozhodčího nálezu soudem. Rovněž § 233 odst. 1 Občanského soudního řádu stanoví tří měsíční lhůtu pro podání žaloby na obnovu řízení, **ovšem od doby kdy se účastník dozví, že existují důvody pro obnovu řízení** (na toto jsem poukázal již v podkapitole 9.2.1.).

Dle mého názoru je takovéto de facto zúžení možnosti využití zrušení rozhodčího nálezu z důvodů, pro které lze v občanském soudním řízení žádat o obnovu řízení, příliš tvrdé. Navrhoval bych proto provést s ohledem na § 233 OSŘ změnu ZRŘ takto:

V § 32 se za odst. 1 vkládají odst. 2 a 3, které zní:

„(2) Návrh na zrušení rozhodčího nálezu z důvodů, pro které lze v občanském soudním řízení žádat o obnovu řízení musí být podán ve lhůtě tří měsíců od té doby, kdy ten, kdo zrušení rozhodčího nálezu navrhuje, se dozvěděl o důvodu pro který lze v občanském soudním řízení žádat o obnovu řízení, nebo od té doby, kdy jej mohl uplatnit.

(3) Po třech letech od právní moci napadeného rozhodčího nálezu může být návrh na zrušení rozhodčího nálezu z důvodů, pro které lze v občanském soudním řízení žádat o obnovu řízení podán jen tehdy, jestliže trestní rozsudek nebo rozhodnutí o přestupku nebo jiném správním deliktu, na jejichž podkladě bylo v rozhodčím řízení přiznáno právo, byly později podle příslušných právních předpisů zrušeny.

Dosavadní odstavec 2 se označuje jako odstavec 4.“

17. ESLP Rozsudek Suda proti ČR

Na tomto místě bych rád zmínil rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku – Suda proti České republice (stížnost č. 1643/06) ze dne 28. října 2010. ESLD rozhodoval věc, v níž se stěžovatel jako menšinový akcionář společnosti převzaté většinovým akcionářem nemohl na základě smlouvy o převzetí domáhat přezkumu určené hodnoty akcií u obecných soudů, ale právě pouze v rozhodčím řízení v němž v roli appointing authority vystupovalo arbitrážní centrum. V této věci mne nezaujal ani tak jednomyslný rozsudek ESLP – který shledal, že právo stěžovatele na soud ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy bylo podle ESLP porušeno, neboť byl nucen (na základě smlouvy, jejímž nebyl účastníkem) nucen obrátit se na soud, který nesplňoval veškeré požadavky vyplývající ze zmíněného ustanovení Úmluvy (soud nebyl zřízen zákonem a řízení před ním není veřejné) – jakožto některé pasáže z odůvodnění předmětného rozsudku, které bych zde rád uvedl, jelikož ukazují optiku, kterou ESLP pohlíží na problematiku rozhodčí řízení.

V odstavci č. 42 rozsudku ESLP konstatuje: „Soud připomíná, že z práva na přístup k soudu – což je záruka plynoucí z článku 6 odst. 1 Úmluvy¹¹⁴ – nevyplývá v občanskoprávní věci povinnost obrátit se na soud klasického typu, který je součástí obecných soudních struktur státu; i orgán, do jehož pravomoci náleží rozhodování omezeného počtu vymezených sporů, tedy může být považován za soud, a to za podmínky, že poskytuje požadované záruky (*Lithgow a ostatní proti Spojenému království*, 8. července 1986, § 201, série A č. 102). Článek 6 tedy nebrání zřizování rozhodčích soudů, jejichž úkolem je rozhodování určitých sporů majetkové povahy mezi jednotlivci. Nic nebrání tomu, aby se strany sporu vzdaly svého práva na soud ve prospěch rozhodčího řízení, za podmínky, že takové vzdání se je svobodné, přípustné a jednoznačné [*R. proti Švýcarsku*, č. 10881/84, rozhodnutí Komise ze dne 4. března 1987, Rozhodnutí a zprávy (RZ) č. 51; *Osmo Suovaniemi a ostatní proti Finsku* (rozh.), č. 31737/96, 23. února 1999; *Transado – Transportes Fluviais do Sado, S. A. proti Portugalsku* (rozh.), č. 35943/02, 16. prosince 2003]. Právo na soud totiž požívá v

¹¹⁴ Článek 6 odst. 1 Úmluvy zní: „Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně (...) projednána (...) soudem zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích (...).“

demokratické společnosti příliš velkého významu na to, aby o ně mohl kdokoli přijít pouze tím, že přistoupí na mimosoudní řešení. V oblasti, která je součástí veřejného pořádku členských států, opatření nebo řešení, o kterém je tvrzeno, že je v rozporu s článkem 6, vyžaduje obzvláště bedlivou kontrolu. V každém případě jednou z podmínek, která musí být splněna, je absence donucení; tak si žádá mezinárodní instrument založený na myšlenkách právního státu a svobody (*Deweer proti Belgii*, 27. února 1980, § 49, série A č. 35).“

Odstavec č. 44 rozsudku praví, že: „V předmětné věci je třeba vzít v potaz, že se stěžovatel sám nevzdal možnosti podrobit spor rozhodování obecného soudu ani uplatnění záruk upravených článkem 6 odst. 1 Úmluvy. Strany se přitom shodují v názoru, že se nejednalo o obligatorní rozhodčí řízení, tedy uložené zákonem, ale o rozhodčí řízení smluvně založené třetími osobami, konkrétně společnostmi, ve které byl stěžovatel minoritním akcionářem, a jejím hlavním akcionářem na základě § 220k odst. 1 obchodního zákoníku. Vláda připomíná, že takovou právní úpravu posvětil Ústavní soud, a vyčítá stěžovateli, že se na rozhodce určené předmětnou doložkou neobrátil. Tito rozhodci by se věcí buď meritorně zabývali, a to v řízení splňujícím požadavky článku 6 a potenciálně podléhajícím určité kontrole ze strany klasických soudů, nebo by svou pravomoc odmítli ve prospěch pravomoci soudů. Stěžovatel tvrdí, že pokud by se obrátil na rozhodce, mohlo by to být považováno za vzdání se práva na veřejný a spravedlivý proces, který rozhodci nemohli zajistit.“

A především odstavce č. 46 a 47: „Soud v první řadě konstatuje, že tím, že se obrátil bez odkladu na obecné soudy, umožnil jim stěžovatel vyslovit se k platnosti rozhodčí doložky, a to podle věty druhé § 106 odst. 1 občanského soudního řádu. Tyto soudy dospěly k závěru, že předmětná doložka byla uzavřena platně, a zastavily řízení, aniž by se zabývaly meritem věci. Stěžovateli tak zbývala jediná možnost, a to obrátit se na rozhodce určené předmětnou doložkou a vyčkat jejich rozhodnutí ohledně jejich pravomoci rozhodnout ve věci. Soud nicméně konstatuje, že pokud by stěžovatel takto postupoval, vystavoval by se riziku, že rozhodci, zapsaní na seznam soukromé společnosti a postupující podle řádu této společnosti, kterou si stěžovatel nezvolil, rozhodnou nejen o své pravomoci, ale také – v případě, že by svou pravomoc akceptovali – ve věci samé. Rozhodci, kteří byli stěžovateli vnuceni, by tak nepřímou rozhodli o rozsahu pravomoci obecných soudů, neboť pokud by rozhodčím nálezem

rozhodli ve věci samé, případná žaloba stěžovatele k soudu podle § 31 zákona č. 216/1994 Sb. by byla omezena na procesní otázky a vůbec by nezahrnovala skutkové a právní otázky, kterými se rozhodci zabývali. Pouze v případě, že by rozhodci usoudili, že předmětná rozhodčí doložka nemohla založit jejich pravomoc, mohl by se věci samou zabývat obecný soud, a to v souladu s větou druhou § 106 odst. 1 občanského soudního řádu. Nezdá se totiž, že by v předmětné věci byly splněny podmínky § 34 odst. 1 zákona č. 216/1994 Sb. (dávající soudu jinou možnost rozhodnout ve věci).

Soud dále konstatuje, že je zřejmé, aniž by se stěžovatel musel na rozhodce obracet, že v předmětné věci by rozhodčí řízení nesplňovalo dva základní požadavky článku 6 odst. 1, a to požadavek „zákonného soudu“ a požadavek na veřejné projednání věci. Předmětná rozhodčí doložka totiž udělovala rozhodovací pravomoc rozhodcům zapsaným na seznamu společnosti s ručením omezeným; nejednalo se tedy o rozhodčí soud „zřízený zákonem“ (viz, *a contrario*, *Lithgow a ostatní*, rozsudek cit. výše, § 200-201). Strany kromě toho nenamítají skutečnost, že by rozhodčí řízení nebylo veřejné, přičemž se stěžovatel tohoto práva žádným způsobem nevzdal. Za těchto okolností nepovažuje Soud za nutné zjišťovat, zda věc stěžovatele spadá do kategorie vysoce technických záležitostí, kterými je vhodnější se zabývat v rámci písemného řízení.“

Ve výše uvedeném případě ESLD napravil dle mého chyby obecných soudů, které shledaly, že předmětná rozhodčí doložka byla uzavřena platně, a to i pro osobu, která nebyla stranou takovéto rozhodčí doložky. Vzhledem k výše uvedenému si dovoluji zdůraznit (již jsem na to ve své práci několikrát poukázal), že rozhodčí řízení je ovládáno zásadou dobrovolnosti a nemůže být tudíž nikomu vnuceno.

18. Závěr

Cílem této práce bylo osvětlit institut rozhodčího řízení v českém právním řádu, jeho teoretická východiska, zákonné požadavky na jeho konání a průběh, ingerenci obecných soudů do rozhodčího řízení a především zaměřením se na aktuální otázku tzv. arbitrážních center, legalitu jejich existence i zákonnost jejich úkonů v praxi (s důrazem na nejnovější soudní judikaturu), jakož i na možnost jejich nové právní úpravy.

V posledních letech jsme mohli zaznamenat masivní rozvoj rozhodčího řízení, bohužel velmi často pouze kvantitativní nikoli kvalitativní. Tento rozvoj je dán jak výhodami rozhodčího řízení, jak jsem o nich pojednal v této práci, tak především zaváděním tzv. formulářových rozhodčích doložek. Jedná se o postup dosti sporný především v případě spotřebitelských smluv, kdy je taková rozhodčí doložka součástí adhezní smlouvy či je použito odkazu na všeobecné obchodní podmínky. Krom rozsáhlých diskuzí *de lege ferenda* vedených odbornou i laickou veřejností na téma zákonnosti či oprávněnosti rozhodčích doložek ve spotřebitelských smlouvách je tato problematika důvodem vzniku několika novelizačních návrhů k platnému znění ZRŘ a především velmi rozsáhle diskutovaného rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 12 Cmo 496/2008. Předmětné rozhodnutí jsem podrobil rozsáhlému rozboru a kritice, přičemž jsem dospěl k závěru, že toto rozhodnutí je dlouhodobě neudržitelné a dle mého názoru nevytvoří základ pro nový konstantní směr soudního rozhodování.

Dle poznatků vzešlých z této práce je třeba ZRŘ širěji novelizovat, přičemž na recentní problémy arbitráže ČR, jak jsou popsány v této práci, nejlépe odpovídá nejnovější návrh MSpr. ČR, který je v současné době (29.1.2011) v připomínkovém řízení. Ani tento návrh novelizace však neodstraňuje všechny palčivé problémy rozhodčího řízení u nás. Z tohoto důvodu jsem si dovolil v této práci tento návrh *de lege ferenda* poněkud modifikovat a doplnit jej novelizací OSŘ o nemožnosti podat odvolání proti rozhodnutí soudu o návrhu na zrušení rozhodčího nálezu – tímto by byla odstraněna „trojinstančnost“ rozhodčího řízení ve spotřebitelských věcech (způsobená touto novelou, umožňující vůbec poprvé věcnou přezkoumatelnost rozhodčího nálezu) – a dále ve své práci navrhuji odstranit přespříliš tvrdou lhůtu pro podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezu z důvodů, pro které lze v občanském soudním řízení žádat o obnovu řízení a zesouladnit tuto s úpravou obsaženou v OSŘ.

V případě přijetí výše uvedené novely ZRR, pokud možno se zmíněnými dodatky, by se projevíly nezpochybnitelné výhody rozhodčího řízení oproti tradičnímu řešení sporů před obecnými soudy především v bagatelních (typicky spotřebitelských) nebo naopak vysoce erudovaných sporech či sporech, na jejichž rychlém rozhodnutí mají obě strany sporu eminentní zájem. Z výše uvedených důvodů prosazuje širší zavedení mimosoudního řešení sporů, mezi něž rozhodčí řízení neodmyslitelně patří, i Evropská unie.

Na závěr své práce bych chtěl připomenout, že i přes všechny výhody a nevýhody rozhodčího řízení jako takového i jeho právní úpravy v ČR, a to i budoucí, praxi zakládání arbitrážních center, jak o nich pojednává tato práce, zůstává základním garantem subjektivních práv stát, ten tuto povinnost plní skrze moc soudní – tedy skrze obecné soudy. Tato premisa je zakotvena v Listině základních práv a svobod, publikované usnesením České národní rady č. 2/1993 Sb., v jejím článku 36 odst. 1: „Každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu.“

Seznam zkratek

ESLP	Evropský soud pro lidská práva
MSpr. ČR	Ministerstvo spravedlnosti České republiky
OZ	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
RS HK	Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky
ZRK	Zákon č. 244/2002 Z. z., o rozhodcovském konání, ve znění pozdějších předpisů
ZRŘ	Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů

Použitá literatura

Knižní prameny

Bělohávek, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004

Bělohávek, A.: Rozhodčí řízení, ordre public a trestní právo. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008

Forejt, A.: Řešení sporů v rozhodčím řízení. Praha: Prospektrum Praha, 1995

Klein, B., Doleček, M.: Rozhodčí řízení. Praha: ASPI, 2007

Mothejzíková, J.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s přílohami. Komentář. Praha: C. H. Beck, 1996

Raban, P.: Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a v zahraničí. Praha: C. H. Beck, 2004

Rozehnalová, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: ASPI, 2008

Růžička, K.: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005

Schelle, K., Schellová, I.: Alternativní způsoby řešení obchodních sporů. Ostrava: KEY Publishing, 2006

Schelle, K., Schellová, I.: Rozhodčí řízení – historie, současnost, perspektivy. Praha: EUROLEX Bohemia, 2002

Winterová, A. a kolektiv: Civilní právo procesní, 5. aktualizované a doplněné vydání doplněné o předpisy evropského práva, Praha: Linde Praha, 2008

Články v odborných periodících

Bělohávek, A.: Rozhodčí řízení ad hoc vs. rozhodčí řízení před stálými rozhodčími soudy a postavení tzv. rozhodčích center. Bulletin advokacie, 10/2005

Bělohávek, A., Pezl, T.: Postavení rozhodčího řízení v systému ochrany práv a ústavního pořádku České republiky a dalších zemí. Právní rozhledy, 7/2004
Bělohávek, A.: Vznik rozhodčí smlouvy a oprávnění rozhodců. Právní zpravodaj, 7/2005

Derka, L.: Je platná rozhodčí smlouva v případě neplatného určení rozhodce (rozhodců)? Právní rozhledy, 6/2010

Hrabánek, D.: K náležitostem rozhodčích smluv a činnosti soukromých „rozhodčích soudů. Právní fórum, 3/2010

Hrabec, J.: Jeden případ libovůle obecného soudu ve vztahu k rozhodčímu řízení. Právní rozhledy, 22/2010

Janovec, M.: Zrušení rozhodčího nálezu soudem. Právní fórum 4/2010

Klein, B.: Proč mnozí dští oheň a síru na rozhodčí řízení, když jde o božskou instituci?, Právní fórum, 3/2010

Lisse, L.: K požadavkům na výkon funkce rozhodce a liberalizace rozhodčího soudnictví. Právní rozhledy, 6/2006

Lisse, L.: K otázce platnosti rozhodčí smlouvy v případě neplatného určení rozhodce. Právní rozhledy, 13/2010

Pecha, R.: K právní povaze rozhodčích nálezů. Bulletin advokacie, 5/2003

Raban, P.: K odpovědnosti rozhodce a rozhodčího soudu. Bulletin advokacie, 1/2003

Raban, P.: K otázce vzájemného působení zahájení soudního a rozhodčího řízení. Soudní rozhledy, 1/2007

Raban, P.: Autorizovaní rozhodci nebo adjudikátoři? Je efektivně zajištěna spravedlnost ve spotřebitelských vztazích?, Bulletin advokacie, 6/2010

Rozehnalová, N.; Havlíček, J.: Rozhodčí smlouva a rozhodci ve světle některých rozhodnutí ..aneb quo vadis..?, Právní fórum, 3/2010

Růžička, K.: Je rozhodčí smlouva základem rozhodčího řízení?. Bulletin advokacie, 10/2005

Růžička, K.: K otázce právní povahy rozhodčího řízení. Bulletin advokacie, 5/2003

- Slováček, D.: Ochrana spotřebitele a rozhodčí doložky. Bulletin advokacie, 7/2009
- Sokol, T.: Opět k (ne)platnosti rozhodčích doložek ve prospěch soukromých „rozhodčích soudů“. Bulletin advokacie, 6/2010
- Suchoža, J.; Palková, R.: Právna úprava rozhodcovského konania v Slovenskej republike Právni fórum, 3/2010
- Šmerda, M.: Zamyšlení nad jedním soudním rozhodnutím – nefér útok na rozhodčí řízení. Právni fórum, 4/2010
- Varvařovský, P.: Rozhodčí řízení v judikatuře Ústavního soudu. Právni fórum 3/2010
- Vojtek, P.: Přehled rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR neschválených v roce 2008 do Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek. Soudní rozhledy, 2/2009
- Vrba, P.: K problematice určení (jmenování) rozhodce a stanovení procesních pravidel rozhodčího řízení, Právni rádce, 3/2010
- Zoulík, F.: Některé problémy rozhodčího řízení. Bulletin advokacie, 1/2007
- Žíla, M.: Doručování rozhodčích nálezů po novele OSŘ, náhradní doručení a posouzení neúčinnosti doručení rozhodčího nálezu. Bulletin advokacie, 12/2009

Elektronické prameny

<http://www.arbcourt.cz>

<http://www.arbitrazni-centrum.cz>

<http://eklep.vlada.cz/eklep/page.jsf>

<http://www.justice.gov.sk>

<http://www.mpo.cz/>

<http://www.psp.cz/>

<http://www.rozhodci-rizeni.cz>

<http://www.rozhodciinstitut.cz>

<http://www.rozhodcidolozka.cz>

<http://www.rozhodcisoud.net>

<http://www.rozhodcispolecnost.cz>

<http://www.rozhodcispolecnost.eu>

<http://www.rspraha.cz>

<http://www.spolecnost-rozhodcu.cz>

Kohout, M.: Jak je to vlastně s otázkou sjednocování judikatury v otázce rozhodčího řízení?. elaw.cz [online]. <http://www.elaw.cz/cs/obcanske-pravo/346-jak-je-to-vlastne-s-otazkou-sjednocovani-judikatury-v-otazce-rozhodciho-rizeni.html>

Lisse, L.: Aktuální judikatura krajských soudů - způsob určení rozhodce. epravo.cz [online]. <http://www.epravo.cz/top/clanky/aktualni-judikatura-krajskych-soudu-zpusob-urceni-rozhodce-70532.html>

Palla, T.: Zneužívání rozhodčích doložek – stále nevyřešený problém. epravo.cz [online]. <http://www.epravo.cz/top/clanky/zneuzivani-rozhodcich-dolozek-stale-nyyreseny-problem-60076.html>

Pohl, T.: Otazníky v řízení před rozhodci. pravniciradce.ihned.cz [online]. <http://pravniciradce.ihned.cz/c1-43823670-otazniky-v-rizeni-pred-rozhodci>

Smolík, P.: Rozhodčí řízení bez souhlasu strany? Neexistuje!. České noviny [online]. 2005 http://www.ceskenoviny.cz/prilohy/paragrafy/index_view.php?id=130631

Sokol, T.: Ještě k rozhodčím doložkám. epravo.cz [online].
<http://www.epravo.cz/clanky-a-komentare/jeste-k-rozhodcim-dolozkam-60444.html?mail>

Žíla, M.: Rozhodčí doložky sjednané ve prospěch servisních organizací pro rozhodce ve světle rozsudku Vrchního soudu v Praze sp. zn. 12 Cmo 496/2008. epravo.cz [online].
<http://www.epravo.cz/top/clanky/rozhodci-dolozky-sjednane-ve-prospech-servisnich-organizaci-pro-rozhodce-ve-svetle-rozsudku-vrchniho-soudu-v-praze-sp-zn-12-cmo-4962008-60447.html>

Seznam příloh

Příloha č. 1 :

Sdělení Rozhodce JUDr. Luďka Lisse, Ph.D. LL.M., zapsaného v seznamu rozhodců Rozhodčího soudu České republiky a Slovenské republiky při IAL SE, se sídlem 811 06 Bratislava, Obchodná 39, doručovací centrum Praha 1, Štěpánská 633/49 sp.zn.: **Rc 9/2010 ze dne 18.3.2010**

Resumé

Arbitration procedure in the Czech Republic with an emphasis on the issue of so-called arbitration centers

The purpose of my thesis is to analyse arbitration procedure (= arbitration) in the Czech Republic and to clarify the institute of so-called arbitration centers in the Czech law. The reason for my research was my interest in continuously growing number of arbitrations in the Czech Republic and a desire to clarify the causes of this increase as well as the desire to clarify the operation of so-called arbitration centers.

The thesis is composed of eighteen chapters; each of them is dealing with different aspects of arbitration procedure. Chapter One is introductory and briefly defines the structure of my thesis.

Chapter Two globally explores history and development of arbitration from ancient times till nowadays.

Chapter Three is subdivided into four parts and deals with basic characteristics of arbitration. Part One describes the term „arbitration“. Part Two examines relevant Czech legislation. Part Three called Legal nature of arbitration is subdivided into five subparts. First deals with Contractual theory, second with Jurisdictional theory, third with Mixed theory, fourth with Autonomous theory and last one explains Nature of arbitration with respect to adjudication of Czech Constitutional court. Part Four focuses on categories of arbitration procedure and compares them from the point of their advantages and disadvantages. Therefore this part consists of two subparts. Subpart One explains Institutional arbitration procedure and enumerate permanent courts of arbitration in the Czech Republic. Subpart Two describes arbitration „ad hoc“.

Chapter Four concentrates on advantages and disadvantages of arbitration procedure in comparison with judicial proceedings. Part One describes its advantages and Part Two looks at its disadvantages contrary to classical judiciary.

Statutory prerequisites for arbitration are analyzed in Chapter Five in its parts Arbitrability and Arbitration contract. Second part has two subparts. First subpart is called Definition of arbitration contract and its types and second is called Requirements of arbitration contract.

Chapter Six is focused on Arbitrators. Therefore its parts explicate Requirements for an office of an arbitrator, Appointment of an arbitrator, Termination of an office of an arbitrator and Responsibility of an arbitrator.

Chapter Seven deals with Beginning and course of an arbitration which corresponds to the division into two parts: Beginning of an arbitration and Course of arbitration. Second part has one subpart which illustrates Procedural rules of arbitration.

Previous chapter leads us to Decisions in arbitration procedure which is a topic of Chapter Eight. This chapter describes in its two parts two types of decisions in arbitration – Resolution and Arbitration award. A part dealing with Arbitration award has two subparts. The first refers to the possibility of Arbitration settlement and the second describes Legal force and enforceability of an arbitration award.

Chapter Nine examines Involvement of general courts in arbitration procedure. This involvement has dual role - Auxiliary function and Supervisory function.

Chapter Ten focuses on Recognition and enforcement of an Arbitration award, which is getting into legal force on delivery to the disputed parties and is enforceable at the same time.

From the chapter Eleven I begin with tricky topic of so called Arbitration centres, which are not regulated by law. This chapter explores basic definition of arbitration centres. The role of arbitration centers in arbitration ad hoc is theme of chapter Twelve. Chapter Thirteen deals with function of appointing authority, which is in the center of debates after judgment of the High Court in Prague. This judgment is critically analyzed in three parts of this chapter.

Chapter Fourteen deals with legality of contemporary praxis of arbitration centers and with situation in the Czech Republic with regard to Slovak legislation.

Chapter Fifteen analyzes current problems of arbitration and their resolution de lege ferenda.

Chapter Sixteen concentrates on contemporary proposed amendments to the Act No. 216/1994 coll. of Laws, on Arbitration Procedure and Execution of Arbitration Awards (Arbitration Act). My own proposal on amendment to the Arbitration Act is situated in the last subchapter of chapter Sixteen.

Chapter Seventeen deals with recent judgment of The European Court of Human Rights.

Conclusions are drawn in Chapter Eighteen. I suggest that an amendment of Arbitration Act No. 216/1994 coll. of Laws (that should protect consumers as I propose in chapter Sixteen) should be passed. At the end of my thesis I stress that the fundamental protection of rights and obligations is primarily guaranteed by the State through the judiciary.

Abstrakt

Tato rigorózní práce pojednává o institutu rozhodčího řízení v českém právním řádu, přičemž se zaměřuje na jeho teoretická východiska, zákonné požadavky na jeho konání a průběh, ingerenci obecných soudů do rozhodčího řízení a především zaměření se na aktuální otázku tzv. arbitrážních center, legalitu jejich existence i zákonnost jejich úkonů v praxi (s důrazem na nejnovější soudní judikaturu), jakož i na možnost jejich nové právní úpravy.

Abstract

The aim of this thesis is to clarify the judicial institute of Arbitration procedure in the Czech legal system, its theoretical background, the legal requirements for action, progress of procedure and the interference of general courts in arbitration procedure. Main attention of this thesis is focused on the recent issue of the so-called arbitration centers. The legality of arbitration centers existence and legality of their actions in practice (with emphasis on recent court case) are deeply examined. By the end the propriety of a new legislation dealing with arbitration procedure is analyzed.

Rozhodčí řízení	-	Arbitration procedure
Arbitráž	-	Arbitration
Arbitrážní centrum	-	Arbitration centre